

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studium humanitní vzdělanosti

Veronika Tomková, DiS.

**Souvislost sociálně-kognitivních schopností se styly řešení
konfliktů v romantických vztazích**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jitka Lindová, PhD.

Praha 2022

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 7. 1. 2022

Veronika Tomková, DiS.

Poděkování:

Zde bych chtěla poděkovat především vedoucí práce doc. Mgr. Jitce Lindové, PhD. za to, že mi poskytla tuto vzácnou příležitost účastnit se na jejím velmi zajímavém výzkumném projektu, díky kterému jsem získala mnohé cenné zkušenosti. Velké díky jí patří i za její trpělivost a rady, které mi dala (včetně, a zejména té, že by mi čtenář měl porozumět).

Dále chci poděkovat své rodině za bezmeznou podporu a lásku, která přicházela nejen při všech drobných vítězstvích, ale především v těžkých chvílích - při psaní bakalářské práce a po celý můj život.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat všem těm, které mi je ctí považovat za své přátele, za jejich nekonečné povzbuzování k dokončení práce.

Obsah

Abstrakt:.....	5
Abstract:.....	6
1. Úvod	7
1. Teoretická část	8
1.1. Konflikty v partnerských vztazích, jejich příčiny a vliv na partnerské vztahy.....	8
1.1.1. Existující modely řešení konfliktů.....	8
1.1.2. Nástroje měření stylů řešení konfliktu.....	17
1.1.3. Sociálně-kognitivní schopnosti a procesy	18
1.2. Atribuční styly	20
1.3. Teorie mysli	23
1.3.1. Rozvoj Teorie mysli a okolnosti, které ho ovlivňují.....	25
1.3.2. Oblasti výzkumu a teoretické přístupy.....	25
1.4. Měření sociálně-kognitivního stylu emočně zaměřeného.....	30
1.4.1. Emoce.....	30
1.4.2. Sociálně kognitivní a další sociálně expresivní schopnosti v rámci emocí.....	31
1.4.2.2. Regulace emocí	32
1.4.2.3. Emoční inteligence (EI).....	32
1.4.2.3.1. Modely představující emocionální inteligenci jako kognitivní schopnost	33
1.5. Souvislost sociálně kognitivních schopností se styly řešení konfliktů v partnerských vztazích.....	38
1.5.1. Vliv atribučních stylů na styly řešení konfliktu.....	38
1.5.2. Vliv Teorie mysli a empatie na styly řešení konfliktu	40
1.5.3. Vliv Emocionální inteligence (EI) na styly řešení konfliktu.....	42
1.5.4. Shrnutí kapitoly “Souvislost sociálně kognitivních schopností se styly řešení konfliktů v partnerských vztazích”	45
2. Empirická část	46
2.1. Výzkumné otázky	46
2.2. Výzkumné hypotézy	47
2.3. Metodika	48
2.4. Participanti	48
2.5. Etické otázky	49
2.6. Výzkumné nástroje.....	49

2.7.	Proces sběru dat.....	49
2.8.	Analýza dat.....	50
2.8.1.	Vyhodnocení dotazníku RPCS.....	50
2.8.2.	Vyhodnocení dotazníku atribučních stylů.....	50
2.8.3.	Vyhodnocení testu Faux pas	51
2.8.4.	Vyhodnocení Testu čtení mysli z očí	52
2.8.5.	Vyhodnocení GERT-S.....	52
2.8.6.	Vyhodnocení MSCEIT	52
2.8.7.	Testy normality a korelační analýza	52
2.8.8.	Dyadická analýza APIM (The actor-partner interdependence model)	53
2.9.	Výsledky	54
2.9.1.	Výsledky korelační analýzy.....	54
2.9.2.	Výsledky dyadické analýzy	64
2.10.	Diskuze	75
2.9.3.	Vztah sociálně-kognitivních schopností a komunikačních stylů	76
2.11.	Limity studie	81
2.12.	Závěr.....	83
2.13.	Reference	85
2.14.	Přílohy	107

Abstrakt:

Práce se zabývá sociálně-kognitivními schopnostmi, které ovlivňují použití stylů řešení konfliktů v partnerských vztazích, jak vnitrosubjektově, tak v rámci dyád. Na základě zhodnocení literatury a získaných empirických dat bylo zjištěno, že lepší sociálně-kognitivní schopnosti se pojí s konstruktivním stylem řešení konfliktů, a naopak vykazují negativní vztah se styly destruktivními a neutrálními. Bylo prokázáno, že styly řešení konfliktů ovlivňují více sociálně-kognitivní schopnosti mužů, než žen, a to zejména schopnosti čtení Teorie mysli z očí, rozpoznávání emocí a regulace emocí.

Teoretická část rozebírá existující modely stylů řešení konfliktů a jednotlivé sociálně-kognitivní schopnosti (Atribučními styly, Teorii mysli a Emocionální inteligenci). Praktická část využívá postupů kvantitativního výzkumu. Data byla získána od 147 párů, s participanty mezi 18-45 lety. K výzkumu byly použity dotazníky: The romantic partner conflict scale (RPCS), Dotazník atribučních stylů, Faux pas test, Test čtení mysli z očí, Geneva Emotion Recognition Test – Short (GERT-S) a Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test (MSCEIT).

Klíčová slova:

Sociálně-kognitivní schopnosti, atribuční styly, Teorie mysli, Emocionální inteligence, styly řešení konfliktů

Abstract:

This study refers about the association between social-cognitive abilities and the use of conflict communication styles in romantic relationships, intra-subject and in dyad as well.

On the basis of the literature references and the obtained empiric results the association between social-cognitive abilities and the constructive conflict communication styles was found, also the negative association between these abilities and destructive and neutral conflict communication style.

Conflict resolution styles have been shown to affect men's socio-cognitive abilities more than women's, especially mind reading abilities, emotion recognition, and emotion regulation.

The theoretical part analyzes existing models of conflict resolution styles and individual socio-cognitive abilities (Attribution Styles, Theory of Mind, and Emotional Intelligence).

The practical part uses quantitative research methods. Data were obtained from 147 pairs, with participants between 18-45 years old. Questionnaires were used for the research: The romantic partner conflict scale (RPCS), Attribution style questionnaire, Faux pas test, Eye-reading test, Geneva Emotion Recognition Test - Short (GERT-S) and Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test (MSCEIT).

Keywords:

Social-cognitive abilities, attributional styles, Theory of mind, Emotional intelligence, conflict communication styles

1. Úvod

Tato práce se zabývá vlivem sociálně-kognitivních schopností na styly řešení konfliktů v romantických vztazích.

Jak dokazuje odborná literatura (viz reference), téma komunikace v rámci partnerských konfliktů je velmi důležité. Konflikty a zejména negativní styly, kterými je partneři řeší, mohou ovlivnit psychické i fyzické zdraví obou partnerů, a také samotný partnerský vztah. Přesto si jen malé množství vědeckých výzkumů kladlo otázku, jaké důvody mají partneři k použití konkrétních stylů komunikace, a jak o konfliktu i komunikačním partnerovi vlastně přemýšlejí. Výzkum vlivu sociálně-kognitivních schopností na komunikační styl obou partnerů, tuto problematiku přibližuje. Nedostatek výzkumů s tímto zaměřením lze vysvětlit tím, že k samotnému propojení oblasti sociální psychologie s oblastí kognitivní psychologie, došlo poměrně nedávno. A proto doposud neexistuje jednotný systém rozlišení jednotlivých sociálně-kognitivních schopností. Tento fakt výzkum řešení konfliktů v partnerských vztazích významně ztěžuje. Přesto se o to v této bakalářské práci alespoň trochu pokusím.

V Teoretické části je nejprve krátce shrnuta problematika konfliktů v partnerských vztazích, následně jsou představeny jednotlivé známé modely komunikačních stylů a vzájemně porovnány. Také zde popisuji vybraný model a test, který jsem použila ke zkoumání stylů řešení konfliktů v této bakalářské práci.

Další část teoretické části mapuje jednotlivé sociálně-kognitivní schopnosti, mezi které byly zařazeny Atribuční styly, Teorie mysli a Emocionální inteligence. Tyto schopnosti krátce představuji v rámci tří samostatných kapitol. Také se v nich zabývám dosavadními teoretickými přístupy jejich zkoumání, shrnuji základní používané testy a přibližuji testy, které jsem vybrala pro tuto bakalářskou práci. Zároveň nastiňuji vzájemné koncepční propojení mezi těmito schopnostmi.

V poslední části teoretické práce se zabývám vlivem schopností Atribučních stylů, Teorie mysli a Emocionální inteligence na styly řešení konfliktů na základě odborné literatury, které se tímto tématem již dříve zabývala.

V empirické části pak stanovuji na základě nastudované literatury výzkumné problémy a

výzkumné hypotézy. Jejich platnost ověřuji pomocí regresní analýzy v programu SPSS a dyadické analýzy APIM_M. V následující části pak popisují a diskutují získané výsledky.

1. Teoretická část

1.1. Konflikty v partnerských vztazích, jejich příčiny a vliv na partnerské vztahy

Bylo prokázáno, že nejčastějšími tématy partnerského konfliktu jsou peníze a děti, přičemž konflikty o penězích častěji vedly partnery k pomýšlení na rozvod. S tím, jak se negativita komunikace, zejména u tématu peněz zvyšovala, zároveň klesala partnerská vnímaná kvalita vztahu (Papp a kol., 2009; Stanley a kol., 2002).

Konflikty pak v partnerství mohou mít vliv jak na psychické, tak fyzické zdraví. Styly řešení konfliktů mohou v rámci psychického zdraví například přímo ovlivňovat nárůst deprese (Choi, Marks, 2008). V případě fyzického zdraví mohou mít zase negativní vliv na endokrinní změny. Pokud se žena chová během konfliktu často negativně, pociťuje nízkou manželskou spokojenost a kvalitu vztahu, snižuje se její tělesná imunitní odpověď. U mužů tento vliv nebyl potvrzen (Kiecolt-Glaser a kol., 1997). To, jak je komunikace kvalitní, má také významný vliv na vztah mezi partnerskou oddaností (commitment; míra toho, kolik partneři do vztahu investují) a partnerskou spokojeností, a to zejména u žen (Hou a kol., 2019). To, jak jsou konflikty řešeny, však může mít následně vliv i na změny chování u dětí a obecně tak postihovat zdraví rodiny (Jenkins a kol., 2005). Navíc, tyto negativní vlivy mohou trvat po celou dobu partnerství, neboť byla vyvrácena teorie, že počet konfliktů s délkou vztahu klesá s tím, jak se partneři vzájemně přizpůsobují (Hatch, Bulcroft, 2004). Konfliktní styly partnerů mají tendenci být reciproční a to nejen u konstruktivních, ale i negativních stylů řešení. To znamená, že je pravděpodobné, že styl řešení konfliktu používaný ženou (např. kompromisní) bude používat i muž (také bude mít kompromisní) (Faulkner a kol., 2005).

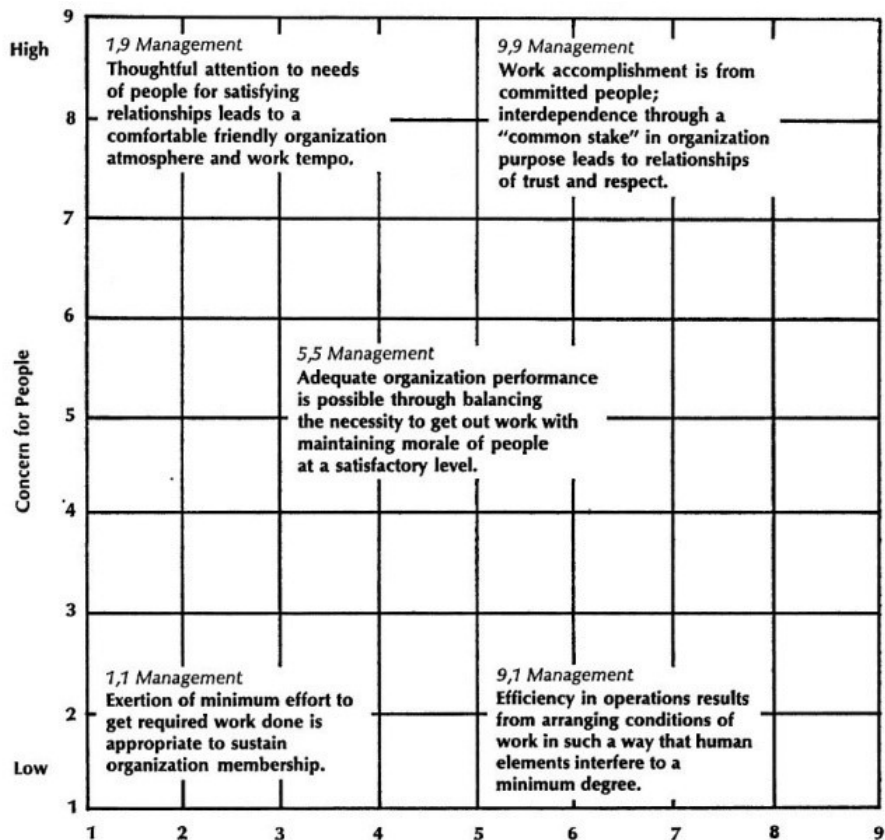
1.1.1. Existující modely řešení konfliktů

Modely stylů řešení konfliktů začaly vznikat převážně v druhé polovině minulého století (Folger a kol., 2021) a nejdříve byly zaměřené na manažerské prostředí.

Významným výzkumným směrem v oblasti stylů řešení konfliktů jsou modely dvojího zájmu, které tyto styly dělí pomocí dvou dimenzí, z nichž jedna vždy vyjadřuje

zájmy samotného účastníka konfliktu, druhá naopak hodnotí míru zaměření na ostatní nebo na společné cíle.

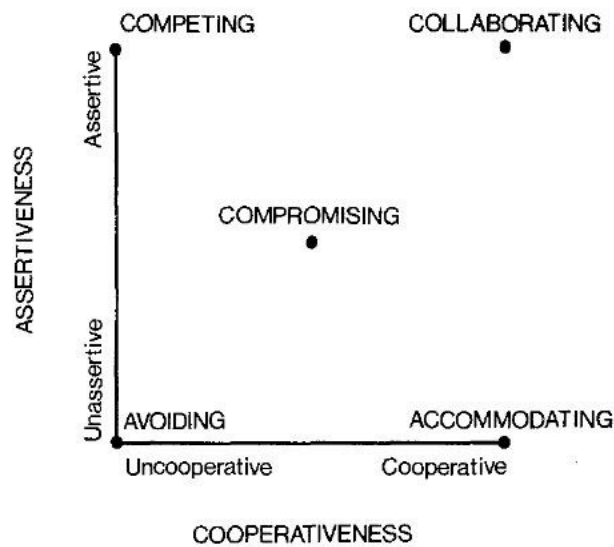
V počátcích tvorby modelů dvojího zájmu hrála důležitou roli především manažerská mřížka Blakea a Moutonové (1964, 1966), která zkoumala efektivnost manažerů při vedení zaměstnanců (obrázek 1). Obsahovala dvě dimenze manažerského zájmu: zájem o lidi (concern for people; vztahy) a zájemem o produkci (concern for production; zisk). Manažeři s nízkým zájmem o lidi i o zisk (management 1,1) řešili konflikty ústupem a do konfliktu se nezapojovali. Ti lidé, s vysokým zájmem o lidi i produkci (m. 9,9), naopak byli odhodlaní si získat důvěru i respekt kolegů a problém vyřešit s ohledem na potřeby druhého člověka i na zisky. Vysoký zájem o lidi, ale nízký o produkci (m. 9,1) vytvářel přátelskou a uvolněnou pracovní atmosféru, neboť se manažeři snažili urovnat spor tím, že vyjdou vstříc zaměstnanci i za cenu snížení vlastních zisků. Naopak nízký zájem o lidi a vysoký o produkci (m. 1,9) vedl manažery k použití nátlaku na zaměstnance ve snaze dosáhnout vlastních cílů. Posledním typem řešení bylo sdílení zájmů, při kterém se manažeři snažili vyvážit požadavky lidí s požadavky na velikost produkce (m. 5,5) a obojí uchovat na udržitelné úrovni. Tímto způsobem určili Blake a Moutonová pět typů řešení konfliktů: ústup (m. 1,1), řešení problému (m. 9,9), urovnání (m. 9,1), nátlak (m. 1,9) a sdílení (tedy kompromis; m. 5,5).

Obrázek 1: Manažerská mřížka, Blake, Moutonová

Tyto dimenze (zájem o lidi a zájem o produkci) byly později popsány jako dimenze kooperace (cooperativeness) a asertivity (assertiveness) (Ruble, Thomas, 1976), které již neplatily pouze pro manažerské prostředí, ale pro všechny sociální situace (obrázek 2).

Pojmenování dimenzí kooperace a asertivita vychází z předpokladu, že orientace na společné cíle lze vidět jako snahu o spolupráci, naproti tomu orientaci na vlastní zájmy (v případě modelu Blaka a Moutonové na zisk) by bylo zdánlivě možné označit za soutěžení dvou rozdílných zájmů. Autoři studie však upozorňují, že neochota spolupracovat nemusí znamenat soupeření s druhou osobou o naplnění cílů, může jít pouze o asertivní vyjádření jiného názoru/cíle. Ruble-Thomasův model v rámci těchto dvou dimenzí popisuje styly přizpůsobivý (accommodating; neasertivní potlačení vlastních zájmů za účelem spolupráce), kompromisní (compromising; vyvážení asertivity a spolupráce k částečnému naplnění obou zájmů), spolupracující (collaborating; vysoká asertivita i spolupráce v rámci snahy o naplnění vlastních zájmů i zájmů druhé osoby), vyhýbavý (avoiding; nízká asertivita i spolupráce vede k vyhýbání se konfliktu) a soutěživý (competing; vysoká asertivita projevená za účelem naplnění vlastních cílů bez snahy spolupracovat).

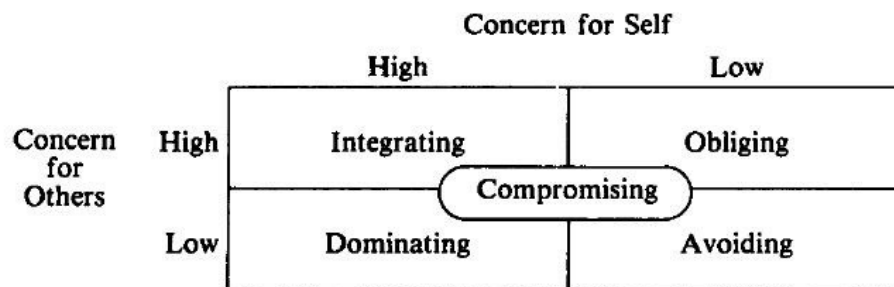
Obrázek 2: Styly řešení konfliktů, Ruble-Thomasův model

Rahimův model (1983) myšlenkově propojil oba výše popsané modely a pomocí dvou dimenzí: zájem o sebe (concern for self) a zájem o ostatní (concern for others) určil pět stylů, které rozdělil podle toho, zda “zvíťzí” jeden či oba účastníci konfliktu (obrázek 3).

Do pozitivní kategorie vítězství-vítězství patří styl integrující (integrating), který je podobný řešení problému či stylu spolupracujícím týmu, že se snaží naplnit zájmy obou účastníků konfliktu (vysoký zájem o sebe i ostatní) a vstřícný styl (obliging), který je podobný stylům urovnání u Blakea a Moutonové i přizpůsobení v modelu Ruble-Thomas tím, že daný jedinec upřednostňuje “zisky” ostatních před vlastními (vysoký zájem o ostatní, nízký o sebe).

V neutrální kategorii je styl kompromisní (compromising), v předchozích modelech nazývaný sdílení (oba účastníci konfliktu oběhují část svých zájmů a zisků).

V kategorii “nulové sumy”, kdy “prohraje” jeden či oba účastníci je styl dominantní (dominating), který se podobá nátlaku Blake-Moutonové i soutěživému typu v modelu Thomase-Ruble (svým nízkým zájmem o ostatní a vysokým o sebe) a styl vyhýbavý (avoiding) podobný ústupu i vyhýbavému stylu Thomase a Rubla (díky nízkému zájmu o sebe i ostatní).

Obrázek 3: Styly řešení konfliktů, Rahimův model

Sillars (1980) ve svém výzkumu zaměřeném na to, jak atribuční styly ovlivňují řešení konfliktů mezi přáteli, popsal (pro potřeby dotazníku, který vytvořil v rámci tohoto výzkumu) kategorie komunikačních stylů integrativních, distributivních a vyhýbavých. Toto dělení vycházelo z teorií předchozích autorů modelů dvojího zájmu.

Kategorie integrativních strategií byla založena na vzájemném porozumění obou účastníků a naplnění zájmů obou (tím jsou podobné Ruble-Thomasově spolupracujícímu stylu i integrativnímu stylu Rahima). Do této kategorie patří snaha o řešení problému (i pojmenováním se shoduje se stylem Blakea a Moutonové), ale i uvědomění si, že šlo o pouhé nedorozumění a konflikt nemusí dále probíhat (konflikt zaniká, není jej třeba dále řešit, a proto se domnívám, že by neměl být počítán mezi strategie řešení).

V rámci distributivních strategií je vyžadován souhlas druhého člověka, tyto strategie často obsahují otevřenou diskusi. Souhlas může být vymáhán bez nátlaku formou prosby, požadavku (asertivního i agresivního) či přesvědčování. Nebo také nátlakem pomocí agresivního projevení emocí (křik, urážky...) nebo výhrůžkami potrestáním. Tyto strategie jsou tedy zaměřené spíše na vlastní, než společné cíle (zejména nátlakové formy se tímto zaměřením a projevy agresivity velmi podobají Ruble-Thomasově soutěživému stylu či Rahimově dominantnímu stylu).

Vyhýbavé strategie nebo také pasivně-nepřímé strategie se dělí do 4 podkategorií:

1. "nestategie" - nevyžadují aktivní řešení, protože se problém buď vyřeší sám, problém je označen za nedůležitý, nebo se dotyčný člověk empaticky přizpůsobí, tedy mění své priority v prospěch partnera. Poslední jmenované bych přirovnala k Ruble-Thomasově přizpůsobivému stylu nebo Zacchilliho submisivnímu stylu, který přiblížím dále v textu. Při přizpůsobení se dochází k vysoké asertivitě a vysoké kooperaci.

2. vyhýbání se (osobě nebo tématu)

3. nepřímá vyjádření (partner pocity nepřímo naznačuje např. neverbální komunikací, dává příklad svým chováním či o tématu odlehčeně vtipkuje - u této strategie lze pozorovat vysokou asertivitu, ale nízkou kooperaci, přesto bych jenepřirovnala k Ruble-Thomasově soutěživému stylu, neboť v těchto strategiích se neobjevuje agresivita)

4. submisivní chování (pasivní chování a stížnosti bez aktivní snahy o změnu, nebo projevy ublíženosti - zde vidím podobnost s potlačováním vlastních zájmů v přizpůsobivém stylu Ruble-Thomas i vstřícném stylu Rahima).

Modely dvojího zájmu zpochybnil Sorenson a kol. (1999), jehož studie prokázala, že vymezení vyhýbavého, kompromisního a integrativního stylu řešení konfliktů pomocí pouhých dvou dimenzí je nedostatečné a potřebuje komplexnější řešení. Autoři poukazují na to, že integrativní strategie je při dosahování vlastních cílů málo efektivní a vyhýbavý styl řešení může být podnícen jinými motivacemi než vlastními cíli či zájmy druhého člověka. Kompromisní řešení problému naopak vede k otázce, jaký styl řešení by byl použit při vysokém či nízkém zájmu v jedné dimenzi a “středním” zájmu v dimenzi druhé. Studie však zároveň podpořila toto dvoudimenzionální vymezení u stylu dominantního a vstřícného. K podobným výsledkům dospěli i Cai a Fink (2002) ve svém mezikulturním srovnání.

I přes již zmíněnou kritiku jsou modely dvojího zájmu stále oblíbené. I v roce 2020 byla vydána studie, která navazovala na původní výzkumy Van de Vlierta (1997) a dříve publikované práce Guerrerové a kolektivu (2014). Tyto dvě práce zkoumaly 6 stylů řešení (styl spolupracující - collaborating, kompromisní - compromising, kompetitivní - competitive fighting, poddajný - yielding, vyhýbavý- avoiding a styl nepřímého bojování - indirect fighting). Styly byly v práci Guerrerové z roku 2020 a 2014, rozděleny na základě dimenzí kooperace (cooperativeness) a přímosti (directness) vnímaného chování partnera, a byly také uvedeny do souvislosti s měřením spokojenosti v partnerském vztahu (obrázek 4).

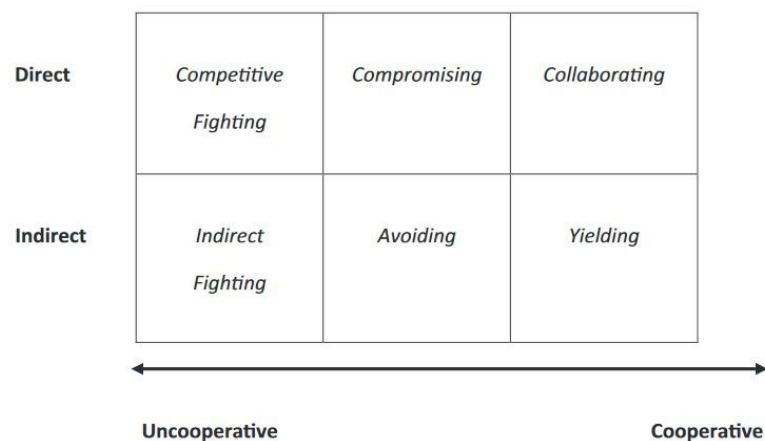
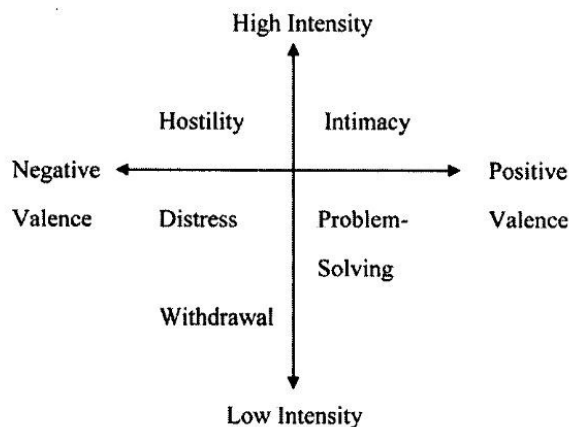

Figure 1. Conflict styles (from Guerrero et al., 2014).

Obrázek 4: Styly řešení konfliktů, model Guerrerová

V roce 2011 vytvořil Woodin na základě metaanalýzy výsledků 64 předchozích studií zaměřených na komunikaci během konfliktu v rámci blízkých vztahů (sezdaní i nesezdaní jedinci, celkem 5 071 párů) jiné dvě dimenze, které lze využít ke zkoumání stylů řešení konfliktů (obrázek 5). Tentokrát se nezaměřovaly na cíle partnerů. Pomocí dimenze intenzity projevů chování a dimenze negativní/pozitivní valence afektu určil pět stylů: nepřátelství, úzkost, ústup, řešení problému a intimita. Projevy nepřátelství byly negativní a intenzivní. Projevovaly se útočením, dominancí a naopak chyběla snaha o spolupráci, komunikace byla nekonstruktivní. I úzkostný typ se vyznačoval negativitou, ale jeho projevy byly málo intenzivní a omezovaly se na chování spojené se zranitelností, strachem a úzkostí. Ústup byl také zařazen mezi negativně laděné styly. Znakem tohoto stylu je ovšem snaha vyhnout se konfliktu, problému i samotnému očnímu kontaktu s osobou, se kterou je dotyčný člověk v interakci. Proto má tento styl zcela nízkou intenzitu. Pozitivními styly byly určeny intimita a řešení problému. Zatímco intimita se pojí s pozitivními afekty a pojí se se snahou přiblížit se partnerovi, ukázat mu zájem a pochopení, řešení problému je afektivně neutrální. Je to proto, že v rámci tohoto stylu dochází ke snahám problém analyzovat, vysvětlit a konstruktivně vyřešit.

Obrázek 5: Styly řešení konfliktů, Woodinův model

V roce 2009 vytvořili Zacchilli se spolupracovníky (Zacchilli a kol., 2009) model, který zkoumal procesy probíhající během řešení konfliktů přímo mezi partnery v romantickém vztahu. Obsahoval styly kompromisní, dominantní, submisivní, separační, vyhýbavý, interakčně reaktivní. Na rozdíl od modelů dvojího zájmu je tento model multidimenzionální. Zachcilliho výzkumný tým určil, na základě starších teorií konfliktu (např. behaviorálních), vztahové proměnné, které se pozitivně pojí s kompromisním stylem, ale s ostatními styly mají negativní vztah. Jsou to: komunikace, spokojenost, respekt, láska a sexuální chování. (Tedy např. vzájemný respekt mezi partnery nalezneme u kompromisního stylu řešení konfliktů, ale při použití stylu reaktivního můžeme očekávat, že daný jedinec bude ke svému partnerovi pociťovat respektu málo). Blíže bude tento model přiblížen dále v textu.

Mezi koncepty stylů řešení konfliktů patří i tzv. vzorec požadavků/ústupu (demand/withdraw). Jedná se o typ opakujícího se destruktivního komunikačního chování mezi dvěma partnery v průběhu konfliktu (Baucom a kol., 2015), které snižuje šanci na úspěšné vyřešení konfliktu (Papp a kol., 2009). Partner žádající o změnu pociťuje vyšší emoční napětí a snaží se vyřešit konflikt prostřednictvím ovlivnění a kontroly partnera, spíše než pomocí spolupráce či kompromisu (Baucom a kol., 2011). Také bývá tím, kdo konflikt iniciuje (Papp a kol., 2009). Některé studie v počátečních fázích zájmu o výzkum stylů řešení konfliktů poukazovaly na to, že ženy mají spíše tendence stěžovat si a požadovat změny, zatímco muži se konfrontaci vyhýbají. Studie Holleyho a kol. (2010), stejně jako mnohé další (např. Christensen a Heavey, 1990) však nezachytila významný

rozdíl mezi četností užití těchto stylů u jednotlivých pohlaví. Vědci proto dané tvrzení vyvrátili jako sociální stereotyp.

O pohlavní rozdíly použití stylů řešení konfliktů se zajímal i Woodin (2011). Výsledky jeho studie naznačovaly, že ženy mají oproti mužům větší sklony k projevům nepřátelství, úzkosti, ale i intimity. Muži se snaží problém spíše vyřešit nebo se mu vyhnout. Rozdíly mezi použitím stylů byly však velmi malé a volba stylu se pojila spíše s obecnou vztahovou spokojeností.

Tato studie tak částečně odporuje srovnání jednotlivých komunikačních stylů u každého pohlaví zvlášť, ve výzkumu Zacchilliho a kol. (2009). Výsledky Zacchilliho výzkumného týmu, i přes prvotní hypotézy (které vycházely ze starší literatury, viz např. Hojjat, 2000), jež předpokládaly vyšší hodnoty reaktivity a dominance u žen a vyhýbání se konfliktu či separaci u mužů, ukázaly, že muži využívají dominantní a reaktivní styl více než ženy. Zároveň ale užívají více i styl submisivní. Mimo jiné nenašli rozdíl mezi tím, jak kompromisní, vyhýbavý či separační styl užívají ženy, a tím jak je užívají muži.

Greeff a De Bruyne (2000) zjistili, že bez ohledu na pohlaví, největší spokojenost v manželství pocítují ti, kteří používají spolupracující styl řešení konfliktu a nejmenší ti se stylem kompetitivním. Ve svém výzkumu použily Ruble-Thomasův model řešení konfliktů.

Rozdíl v užití stylů řešení konfliktů však může být zapříčiněn i tím, zda lidé žijí v individualisticky či kolektivisticky zaměřené kultuře (Cai, Fink, 2002). Bylo prokázáno, že obecně nejoblíbenějším stylem řešení u obou typů kultury, je styl integrující. Jediný styl, který byl však významově vnímán oběma typy stejně, byl styl dominantní a měl podobné preference. Samotné inklinace k určitým typům však odráží podstaty obou typů kultur, tedy lidé z individualisticky zaměřené kultury užijí spíše styl vyhýbavý, naopak kolektivisticky zaměřené kultury se budou snažit více o integraci a kompromis (Cai, Fink, 2002).

Při řešení krátkodobých problémů se ukázalo, že lidé se spíše zaměřují na vyřešení problému i za cenu konfrontace. Ze své strany pak považují za efektivní využití kontrolních strategií, které ale u druhého účastníka konfliktu považují za nevhodné (Gross a kol., 2004).

Výzkum stylů řešení konfliktů se v současné době zabývá především spojením těchto stylů s typy attachmentových vazeb (Paquette a kol., 2020, Fišerová a kol., 2021), či osobnostními rysy (Tehrani, Yamini, 2020). Jak bylo uvedeno výše, existuje velké

množství modelů, které přistupují k problematice řešení konfliktů různými způsoby, neshodují se ve vymezení jednotlivých stylů a používají různé měřicí nástroje. Styly řešení konfliktů se jeví jako velmi komplexní proces, jehož jednotlivé části můžeme zkoumat, ale je velmi těžké jej obsáhnout v jeho celistvosti.

1.1.2. Nástroje měření stylů řešení konfliktu

Pro výzkum komunikačních stylů užívaných při řešení konfliktů bylo v průběhu času vytvořeno několik dotazníků, nepoužívanější jsou však Rahimův Inventář organizačních konfliktů-II (1983), Kurdkův Inventář stylů řešení konfliktu (1994).

Přesto je Škála konfliktu romantických partnerů (Zacchilli a kol., 2009), dále jen RPCS (The romantic partner conflict scale), pro náš výzkum jiným dotazníkem nezastupitelná právě pro své jedinečné zaměření na komunikační styly interagující v romantickém páru a jejich spojením s komunikačními styly. Také se oproti jiným dotazníkům zaměřuje na proces, nikoliv předmět či důvody vzniklého konfliktu.

Dotazník RPCS se skládá ze 39 položek (v originální verzi, v českém překladu 40), ve kterých participant pomocí pětibodové škály hodnotí jak moc je uvedené tvrzení o komunikaci s jeho partnerem pravdivé. Model použitý v tomto dotazníku zkoumá míru využití šesti stylů řešení: kompromisní, dominantní, submisivní, separační, vyhýbavý, interakčně reaktivní a dělí je do skupin konstruktivních, destruktivních a neutrálních stylů. Konstruktivním stylem byl určen pouze styl kompromisní.

V kategorii destruktivních stylů byl styl dominantní a interakčně reaktivní. U stylu separačního a vyhýbavého nebyly rozpoznány ani konstruktivní dopady ani negativní (Zacchilli a kol., 2009).

Kompromisní styl je založen na spolupráci a vyjednávání pomocí otevřené diskuze. Vyjednávání zahrnuje zájem o cíle partnera a dochází k prohlubování vztahové intimity, ale zvyšuje se i snaha hledat při konfliktu sociální podporu (radit se s lidmi mimo vztah apod.) (Zacchilli a kol., 2009; Sanderson, Karetsky, 2002). Ačkoli je kompromisní styl pokládán za styl konstruktivní, některé studie poukázaly na možnost, že nemusí být spojen vždy pouze s kladnými důsledky, ale může ovlivňovat duševní pohodu i negativně, neboť při jeho použití musí dotyčný obětovat část svých cílů a přizpůsobit se (Chung-Yan, Moeller, 2010). Tuto komplikaci vykazovali zejména lidé, kteří byli více orientováni na

vlastní cíle, než na cíle vztahové (Lin a kol., 2016). Dominantní a submisivní styl se vzájemně doplňují. Dominantní styl je použit pro dosažení vlastního cíle a nezahrnuje cíle partnera, submisivní styl naopak není zaměřen na vlastní cíle, ale nechává “zvítězit” zájmy toho druhého. Separáční a vyhýbavý styl se od sebe liší tím, že u separáčního se partner distancuje, aby uvolnil napětí vzniklé během konfliktu, naproti tomu u vyhýbavého se konfliktu snaží předejít. Interakčně reaktivní poukazuje na nedostatek důvěry mezi partnery, která je projevená skrze verbální agresi (Zacchilli a kol., 2009).

Příklad otázek:

Vaše vnímání stylů řešení konfliktů v současném partnerském vztahu.

reaktivní styl: Když máme s partnerkou spor, hlasitě se hádáme.

silně souhlasím 1 2 3 4 silně nesouhlasím

kompromisní styl: Kompromis je nejlepší způsob, jak vyřešit konflikt, který s partnerem/partnerkou máme.

dominantní styl: Když se hádáme, snažím se převzít kontrolu nad situací.

separační styl: Když zažíváme konflikt, necháme jeden druhého chvíli na pokoji, abychom se zklidnili a potom to prodiskutovali.

vyhýbavý styl: Vyhýbám se neshodám se svým partnerem/partnerkou.

submisivní styl: Když máme na nějaké téma odlišný pohled, podřídím se názoru mého partnera/mé partnerky.

1.1.3. Sociálně-kognitivní schopnosti a procesy

1.1.3.1. Význam sociálně-kognitivních procesů pro člověka

Sociálně kognitivní přístup se zabývá schopnostmi a procesy, které člověk využívá pro porozumění sociálním situacím. Na základě tohoto porozumění pak lidé přizpůsobují své chování dané situaci (Quinn a kol., 2006; Higgins, 2000). Tato schopnost adaptovat své chování skrze zhodnocení situace za využití sociálně-kognitivních procesů je pro přežití nezbytná (Fiske, 1992; Ostrom, 1984) a to nejen pro lidský druh. I přes to, že

schopnost adaptovat své chování vyžaduje vysokou inteligenci, lze ji pozorovat i u dalších druhů lidoopů, jako jsou například šimpanzi (Lonsdorf a kol. 2010). Předpokládá se (ale nelze říci s jistotou), že vyvinutí sociálně kognitivních schopností mělo z evolučního hlediska dva hlavní důvody. Umožňuje kooperaci ve skupině, která poskytuje výhody jako je ochrana před predátory, usnadnění shánění potravy či výběru partnera. Na druhou stranu v rámci skupiny také reguluje kompetici o omezené zdroje (Adolphs, 1999).

Jaké sociálně-kognitivní procesy jsou rozlišovány

Zvýšený zájem o sociálně kognitivní přístup započal v 70. letech minulého století. Byl podnícen krizí sociální psychologie a revolucí v psychologii kognitivní. Nakonec tak spojil oba přístupy (Taylor, Fiske, 2013; North, Fiske, 2012). V reakci na tuto krizi napsali Taylor a Fiske učebnici, která měla shrnout dosud známé poznatky o sociálně kognitivních procesech (Taylor, Fiske, 1984). Dodnes je tato učebnice hojně citovaná.

Teoretická dělení a počet procesů, které jsou považovány za sociálně kognitivní, jsou různorodé. Někteří výzkumníci je člení pouze na 3 základní kategorie: sociální vnímání, porozumění a rozhodovací procesy (Arioli a kol., 2018). Mezi nejuznávanější novodobá dělení však patří dělení na pět hlavních kategorií: atribuční styly, Teorie mysli, rozpoznávání emocí, sociální vnímání a sociální znalosti (schémata) (Green a kol., 2008, 2005). Dělení používané v klinické psychologii v 90. letech naopak stanovilo pět kategorií sociálně kognitivních procesů jako: standardy, domněnky, selektivní pozornost, atribuce a očekávání (Baucom a kol., 1989). Výzkum sociálně-kognitivních procesů v oblasti schizofrenie pak vychází ze tří základních procesů, jimiž jsou atribuční styly, Teorie mysli a vnímání emocí (Penn a kol., 2008). Také oblast neuropsychologie považuje Teorii mysli a vnímání emocí za základní sociálně-kognitivní procesy (Mitchell, Phillips, 2015). V mojí bakalářské práci jsem použila ty sociálně-kognitivní schopnosti, které považuji za klíčové pro zmapování toho, jak partneři o konfliktu přemýšlí, vzájemně interagují a na jejich základě volí styly řešení konfliktů.

Těmito schopnostmi jsem určila Atribuční styly, díky kterým můžeme poznat, jak jedinci přemýšlí o situacích, které se jim dějí a jak si vysvětlují jejich příčinu. Dále jsem zvolila Teorii mysli, tedy schopnost jedince „číst“ partnerovi myšlenky a záměry. Jako poslední jsem zvolila schopnost Emocionální inteligence, která zahrnuje jak schopnost rozpoznání, tak ale i schopnost regulace emocí. V další části popisují všechny tři sociálně-kognitivních schopnosti podrobněji.

1.2. Atribuční styly

Výzkum atribučních stylů je obvykle považován za součást oboru sociální psychologie, má obecně význam pro psychologické disciplíny (například pro vývojovou, klinickou, osobnostní psychologii atd.) (Weiner, 2010). Ačkoli se o atribučních stylech mluví jako o atribuční teorii, neexistuje pouze jedna teorie, ale jde o skupinu různých přístupů, které vysvětlují lidské chování ve dvou základních rovinách. První z nich je příčina chování, druhá se zabývá jeho důsledky či připsání viny za dané chování (Badahdah, 2007; Malle 2011). Obecnější definice popisuje atribuční styly jako vnitřní (myšlení) a vnější (mluvení) procesy vyhodnocování a porozumění vlastnímu i cizímu chování (Manusov, Spitzberg, 2008). Toto porozumění je však subjektivní a nemusí vyjadřovat skutečné motivy daného člověka. Jevu, dle kterého lidé spíše připisují příčiny spíše osobním/ dispozičním vlastnostem než situačním, se říká základní atribuční chyba (Ross, 1977).

Výzkum atribučních stylů v minulosti a dnes

Historii výzkumu atribučních stylů lze rozdělit do čtyř základních období: prvotní zájem (40. - 60. léta 20. století), klasické teorie (60. - 80. léta), etapa dispozičních závěrů (80. léta až 21. století) a období rozvoje atribucí mysli (2000 až současnost). Od konce období klasických teorií se pak výzkum atribučních stylů překrývá s rozvojem celé, nově formulované, oblasti sociální kognice (Reeder, 2013).

Ještě v 90. letech minulého století Baucom a kol. (1989) uvedli, že se atribučním stylům dostává ve výzkumu sociálně kognitivních stylů v rámci partnerských konfliktů největší pozornosti. Nabídlí k tomuto tvrzení také 3 hlavní důvody: 1) nedostatek výzkumných prací zaměřených na další části kognice; 2) nedostatečné vymezení proměnných v rámci partnerského vztahu; 3) koncepční a metodické potíže při operacionalizaci těchto proměnných a nedostatek modelů zaměřujících se na roli sociální kognice pro fungování v páru.

Nyní je již však jisté, že minimálně výzkum sociálně kognitivních stylů v průběhu posledních třiceti let pokročil a pozornost se od atribučních stylů přesunula ke schopnostem mentalizace (schopnosti empatie, nahlížení cizí perspektivy a přisuzování

emocí), tedy tomu co je také nazýváno atribucemi mysli (Kozak a kol., 2006). I přesto, že atribuční styly již nemají výsadní postavení, lidé vždy hledají příčiny specifických událostí, a proto je výzkum atribučních stylů stále nezanedbatelný (Weiner, 2008).

Modely atribučních stylů

Průkopníkem atribučních teorií byl Heider, jehož kniha zabývající se lidským vnímáním (1958) ovlivnila všechny další výzkumníky atribucí. Vycházel v ní z psychologie zdravého rozumu a představil Naivní analýzu událostí (člověk jako naivní vědec hledá vysvětlení sociálních vztahů). Rozlišil dvě oblasti, ve kterých lze vidět příčinu výsledku na interní (osobní - já) a externí (vliv prostředí) (Heider, 1958; Malle 2011). Heiderovy myšlenky jsou mnohými autory citovány i v současnosti (Reisenzein, Rudolph, 2008).

S rozlišením na interní a externí dimenzi atribucí se překrývá teorie *locus of control*. Tento termín je používán pro přesvědčení lidí o tom, zda mohou ovlivnit události (svými schopnostmi, snahou), či je jejich výsledek závislý na podmínkách v okolí (např. štěstí). Podle tohoto přesvědčení se locus of control také dělí na interní a externí dimenzi (Rotter, 1966).

Dalším možným členěním atribucí je dimenze stabilní/nestabilní. Ty nabízí Weinerův model motivace. Stabilní příčiny jsou takové, u kterých se člověk domnívá, že budou přetrvávat či opakovat se. Tedy bude například předpokládat, že ve stejné situaci opakovaně selže. Nestabilní jsou naopak pomíjivé (Weiner, 1971).

V 80. letech minulého století se začal zkoumat vliv nekontrolovatelných událostí (nevyhnutelná rána elektrickým šokem) na chování psů. Bylo zjištěno, že psi, kteří se nemohli šoku vyhnout, se postupně přestali o únik pokoušet. Tedy, že dlouhodobá nekontrolovatelnost situace způsobovala trvalou pasivitu a měla dopad na motivaci, kognitivní schopnosti (vliv očekávání) i emoce (jedinci vykazovali depresivní symptomy). Tato pozorování pak byla rozšířena i na člověka (Abramson, Sackheim, 1977; Maier, Seligman, 1976; Seligman, 1975).

Reformulovaný model naučené bezmocnosti rozšiřuje předchozí dvě dimenze místa příčiny (interní x externí), trvalost (stálé x situační) o dimenzi třetí - specifčnost (globální x specifické). Specifčnost ukazuje, zda daný člověk vnímá dopady události jako zasahující do ostatních oblastí života, či jako omezené na daný problém. Pomocí těchto dimenzí rozlišuje model naučené bezmocnosti atribuční styl na optimistický a pesimistický

(Abramson a kol., 1978). Zároveň bylo zjištěno, že lidé, kteří vysvětlují situace pomocí interních, stabilních a globálních atribucí, inklinují k depresím, mají obtíže s řešením problémů a jsou pasivní. Atribuční styly se však mohou v průběhu života měnit (Abramson a kol., 1978).

O správnosti určení těchto dimenzí vědci již dlouho diskutují (Dresel a kol., 2005). Weiner (1986) teorii naučené bezmocnosti rozšířil o dimenzi odpovědnosti. Tedy zda lze člověka vinit za danou událost. Pozdější vědecké práce se však drží dvou základních rozlišení. Ty mají společný základ v místě příčiny a trvalosti, liší se však ve třetí složce. V prvním případě je to složka globality (Liu, Bates, 2014; Higgins, Hay, 2003), ve druhém kontrolovatelnosti (Weiner, 2010, Weiner 2000).

Dimenzí Reformulovaného modelu naučené bezmocnosti využívá Dotazník atribučních stylů (Paterson, 1982). Používá se k měření rozdílů v tom, jak jsou lidé zvyklí vysvětlovat příčiny dobrých i špatných událostí. Dotazník sestává z dvanácti možných událostí, se kterými se lidé mohou v životě setkat. Polovina (6) z těchto událostí je považována za dobré a polovina za špatné. Přitom jsou rozdělené i na základě možnosti, že se atribuce mohou lišit u událostí, které se pojí s navazováním lidských vztahů či s dosažením úspěchu. Úkolem participantů je nejprve odpovědět na otevřeně položenou otázku, co považují za hlavní příčinu události. Následně tuto příčinu hodnotí na sedmibodových škálách, které jsou zaměřené na dříve určené dimenze místa příčiny, trvalosti a globality.

Příklad otázky:

Potkáte kamaráda/kamarádku který/á vám řekne, že vám to sluší.

1. Napište jednu hlavní příčinu této situace....
2. Je příčinou kamarádovy/kamarádčiny lichotky něco, co se týká jiných osob či vnějších okolností? (zakroužkujte jednu číslici)

Je to zcela kvůli ostatním lidem či vnějším okolnostem 1 2 3 4 5 6 7 Je to zcela kvůli mně

3. Až se zas příště setkáte s kamarádem/kamarádkou, bude tato příčina stále existovat? (zakroužkujte jednu číslici)

Už se nikdy nevyskytne 1 2 3 4 5 6 7 Bude existovat vždy

4. Ovlivňuje tato příčina pouze vaši komunikaci s kamarády, nebo má vliv i na jiné oblasti vašeho života?

Ovlivňuje pouze tuto konkrétní situaci 1 2 3 4 5 6 7 Ovlivňuje všechny situace v mém životě

Patersonův dotazník atribučních stylů je jednou ze základních vědeckých metod, které se využívají při výzkumu atribučních stylů u dospělých (Forgeard, Seligman, 2012). Další rozšířenou metodou je obsahová analýza CAVE (Content Analysis of Verbatim Explanations) (Peterson, 1992). Data jsou pro ni získávána formou vyprávění či popsání úspěšných a neúspěšných událostí. Tato analýza byla vytvořena pro participanty, kteří se nemohou účastnit dotazníkového sběru. Dotazník ASQ má však oproti CAVE výhodu v tom, že jeho hypotetické situace vybízejí účastníka k vlastním projekcím bez toho, aby vyvolávaly myšlenky či vzpomínky na reálné situace (Schulman a kol., 1989).

1.3. Teorie mysli

Teorie mysli, jinak také čtení mysli (McCabe a kol., 2001) nebo mentalizace (Firth, Firth, 2003), je schopnost přisuzovat ostatním lidem mentální stavy, jako jsou přesvědčení, cíle či touhy, a na jejich základě vysvětlovat i předpokládat chování dotyčného (Gallagher, Frith, 2003).

Termín Teorie mysli byl poprvé použit při výzkumu sociálně-kognitivních schopností a procesů u šimpanzů v roce 1978 (Byom, Mutlu, 2013). Označoval schopnost rozpoznat i předvídat mentální stavy jako například: záměr, poznání, přesvědčení, přemýšlení, pochybnost, hádání, předstírání, schopnost mít rád a další (Premack, Woodruff, 1978).

Tyto mentální stavy jsou však vnitřními reprezentacemi okolního světa a mohou být nepřesné. Rozpoznání této skutečnosti je nezbytnou součástí schopnosti porozumět falešným přesvědčením (přesvědčením, která jsou v rozporu s realitou) (Scott, 2017; Birch, Bloom, 2007).

Přesvědčení mohou být v rámci sociálních interakcí prvního a druhého (či vyššího) řádu. Prvního řádu vypovídají o tom, jak člověk přemýšlí o skutečných interakcích se světem kolem (příklad: oba účastníci situace, ví, že druhý z nich ví totéž, protože oba událost prožili), druhého řádu již obsahují úsudky o myšlenkách druhých lidí (příklad:

jeden z účastníků si je „ochuzen“ o určitou informaci, udržuje si přesvědčení prvního řádu a vysvětluje si chování druhého na základě vlastních předpokladů – zaměňuje vlastní myšlení za vědění a vzniká falešné přesvědčení, např. o záměrech k chování druhého člověka) (Perner, Wimmer, 1985).

Přesvědčení druhého a vyššího řádu jsou v rámci sociálních vztahů velmi důležitá, a to především v případě, že se cíle účastníků během interakce překrývají. Bez schopnosti porozumět přesvědčením vyššího řádu by účastníci nebyli schopni uvažovat o různých způsobech, jak své zájmy v rámci interakce (vyžadující konflikt nebo spolupráci) vyjádřit (De Weerd a kol., 2013).

Podle existujících modelů systému Teorie mysli jsou přesvědčení spolu s rozpoznáváním záměrů její kognitivní složkou; afektivní složka naopak zahrnuje rozpoznání emocí a pocitů druhého člověka (Poletti a kol., 2012); další práce tyto složky nazývají sociálně-kognitivní a sociálně-percepční (Tager-Flusberg, Sullivan, 2000). Afektivní složka je také nezbytná pro schopnost rozpoznat sociální faux pas - ke zhodnocení emocionálního stavu posluchače dochází za využití empatie (Shamay-Tsoory, Aharon-Peretz, 2007). Jiný model toto dělení například rozšiřuje a kromě kognitivní složky (přesvědčení, ale nově bez rozpoznávání záměrů) uvádí složku afektivní (rozlišení mezi tím, co člověk cítí a tím, co chce, aby si okolí myslelo, že cítí) a konativní (umožňuje ovlivňovat emoční a mentální stavy druhých lidí pomocí ironicky laděné kritiky nebo empatické pochvaly atd., tato složka je zaměřena na ovlivňování sociálního prostředí; obsahuje ale i schopnost rozpoznání cizích záměrů, která byla v předchozích modelech obsažena ve složce kognitivní) (Dennis a kol., 2013).

Stejně tak empatii lze rozdělit na kognitivní a afektivní složku, přičemž Teorie mysli představuje složku kognitivní (Dvash, Shamay-Tsoory, 2014). Teorie mysli i empatie jsou systémy, které pomáhají porozumět ostatním a zdánlivě jsou si velmi podobné. Teorie mysli se však orientuje především na porozumění mentálních stavů druhých lidí, naopak empatie se zaměřuje na skutečné sdílení pocitů, emocí a stavů motivace s ostatními (Singer, Tusche, 2014; Singer, 2006). Bylo prokázáno, že schopnosti Teorie mysli a empatie jsou propojené a deficit v jedné oblasti vede ke zhoršení výsledků v oblasti druhé (Dvash, Shamay-Tsoory, 2014; Singer, Tusche, 2014).

1.3.1. Rozvoj Teorie mysli a okolnosti, které ho ovlivňují

Výzkum Teorie mysli se neodmyslitelně pojí s výzkumy vývojové psychologie. První test byl u lidí proveden v 80. letech na čtyřletých dětech a stále zůstává jedním z nejznámějších testů pro měření schopnosti falešného přesvědčení (Wimmer, Perner, 1983). U dětí se Teorie mysli začíná vyvíjet již kolem 18 měsíců, hlavní vývoj je však završen právě kolem 4 let (Korkmaz, 2011). Přesto není zcela ukončen. Do předškolního věku by mělo dojít k dvěma hlavním fázím vývoje: vývoj porozumění tužbám a vývoj porozumění přesvědčením (Sodian, Kristen, 2010). Vývoj Teorie mysli však probíhá spolu s vývojem exekutivních schopností (Dumontheil a kol., 2010) a vývojem emocionální inteligence (Qualter a kol., 2011) až do dospělosti.

Bylo prokázáno, že správný rozvoj Teorie mysli je v průběhu dospívání zásadně podporován osvojováním si jazyka (sémantika i syntaxe) (Milligan a kol., 2007; Slade, Ruffman, 2005) a spojen s vývojem sebekontroly (Moses a kol., 2004). Pojí se však s vývojem i dalších exekutivních funkcí: paměti, porozumění, pozornosti, srovnání, plánování a činění závěrů (Weimer a kol., 2017; Austin a kol., 2014; Perner, 2000) či s vývojem schopnosti pozorovat stavy ostatních a jak dlouho tyto stavy trvají (Hallez, Droit-Volet, 2018). Rozvoj výše zmíněných schopností může být ovlivněn prostředím, ve kterém dítě vyrůstá, například sourozenci (Perner a kol., 1994) nebo kulturními vlivy (Shahaeian a kol., 2011).

Teorie mysli má spojitost také s tím, jak jedinci činí příčinné atribuce. Lidé s deficitem v oblasti Teorie mysli (stejně jako lidé s depresivními symptomy), činí spíše osobní příčinné atribuce, nežli atribuce situační. A to jak pro dobré tak pro špatné události (Kinderman a kol., 1998). Bylo zjištěno, že tento nedostatek v oblasti Teorie mysli a omezená schopnost činit situační atribuce zvyšuje riziko paranoidních domněnek, které vycházejí z atribucí osobně-externích (obviňování ostatních) (Randall a kol., 2003).

1.3.2. Oblasti výzkumu a teoretické přístupy

Přehled teoretických přístupů uvádím proto, že se domnívám, že Teorie mysli je koncept velmi těžce uchopitelný a dodnes ohledně něj nepanuje vědecký konsenzus. Doufám tedy, že čtenáři přiblížím tuto oblast vědeckého zkoumání.

Pro zkoumání Teorie mysli se kromě vývojových teorií používají čtyři hlavní přístupy: Teorie teorie, Teorie simulace, Teorie modularity a Exekutivní teorie (Mahy a kol., 2014).

1.3.2.1. Teorie teorie

Teorie teorie vychází stejně jako Heiderova Naivní analýza z folkové psychologie, tedy psychologie zdravého rozumu (Gordon, 1992) a vysvětluje způsob, jak si lidé v běžném životě (stejně jako vědci) tvoří obecné teorie o chování druhých lidí na základě konceptů, jako jsou touhy, přesvědčení, plány, záměry a další. Základním předpokladem při vytváření Teorie mysli o mentálních stavech druhých lidí, je přesvědčení, že se lidé orientují na cíl a snaží se naplnit své touhy (Wellman a kol., 1988). Pozdější studie však tyto motivace odůvodňování zasazují do sociálního kontextu. Přidávají k dimenzi přesvědčení-tužby také dimenzi závazky-povolení a považují tyto dimenze za propojené (Wellman, Miller, 2008).

Na rozdíl od starších studií novější zastánci Teorie teorie považují mentální stavy za pozorovatelné (Lavelle, 2012), a to zejména proto, že můžeme pozorovat jejich přímé projevy skrze chování (Becchio a kol., 2018).

1.3.2.2. Simulační teorie

Simulační teorie, jinak také zvaná Teorie empatie (Goldman, 2012), představuje Teorii mysli jako schopnost, která se rozvíjí pomocí napodobování a přebírání sociálních rolí. Díky zrcadlovým neuronům v mozku je člověk schopen jednat s určitým záměrem, na základě toho, co pozoruje a vnitřně simuluje. Takto si lidé umí navodit stejný mentální stav, jako má druhý člověk - tedy nazírat věci z jeho perspektivy (Rizzolatti a kol., 2014; Gallase, Goldman, 1998). Počátky této teorie sahají do 90. let, kdy ji vytvořil pan Gordon v reakci na poznatky Teorie teorie (Goldman, 2012; Gordon, 1986).

Již na začátku nového tisíciletí však začaly snahy o vytvoření hybridních modelů obou předchozích teorií, i modelů zcela nových (Apperly, 2008, Saxe, 2005; Mitchell, 2005).

1.3.2.3. Teorie modularity

Teorie modularity představuje Teorii mysli jako modulární. Předpokládá, že různé mentální procesy probíhají ve specifických oblastech mysli. Jednotlivé moduly Teorie

mysli se od dětství do dospělosti vyvíjejí do komplexního systému spolupracujících modulů (Carrington, Bailey, 2009; Scholl, Leslie, 1999). Například je předpokládáno, že právě proces schopnosti přijímat vizuální perspektivu je zahájen v zadní kůře mozkové. Pravá čelní kůra mozková naopak srovnává rozdíly mezi perspektivou daného člověka a perspektivou ostatních lidí (McCleery a kol., 2011).

1.3.2.4. Exekutivní teorie

Exekutivní teorie zkoumají Teorii mysli z hlediska zapojení exekutivních funkcí, vývoje v průběhu života a schopnosti logického myšlení (Burnel a kol., 2021; Apperly a kol., 2009; Craven, 2005; Moses, 2001). Výsledky nejnovější práce naznačují, že vztah mezi nejen exekutivními funkcemi, ale i syntaxí a Teorií mysli zůstává i během dospělosti neměnný (Burnel a kol., 2021).

1.3.2.5. Současné teorie Teorie mysli

Teorie mysli je v současné době zkoumána z hlediska čtyř základních dimenzí, které však stále nejsou přesně vymezené. Těmi jsou: kognitivní (přesvědčení)/afektivní (touhy a emoce), implicitní (automatická mentalizace, zhodnocování situace)/explicitní (kontrolovaná mentalizace, vědomé přebírání perspektivy druhého člověka), já (schopnost přemýšlet o vlastních touhách, pocitech, přesvědčeních)/ostatní (schopnost přemýšlet o touhách atd. druhých), externí/interní zaměření mentalizace (sám autor tuto dimenzi zpochybňuje, neboť funguje u např. interních a externích vyjádření emocí, nebo i ve spojení s přebíráním perspektivy ostatních, nikoli však vlastním smýšlením viz dimenze „já/ ostatní“) (Liljenfors, Lundh, 2015).

Navzdory starším teoriím, novodobé studie naznačují, že u dospělých lidí probíhá čtení mysli implicitně (na úrovni automatických procesů) i explicitně. Kromě procesů na automatické úrovni (na úrovni reflexů a vjemů z neverbálních projevů) tak lidé musí často využít i procesů pro danou situaci v podobě doménově specifických postupů potřebných k nahlížení cizí perspektivy (natočení obrázku) i doménově generálních (dlouhodobá a pracovní paměť) (Carruthers, 2015). Je pravděpodobné, že implicitní schopnost čtení mysli je vrozená, explicitní se předává v kultuře za pomoci jazyka (Heyes, Frith, 2014).

Také výzkum, který porovnával čtení mysli u dětí a dospělých přinesl poznatky, které ukazují, že Teorie mysli je multidimenzionální proces a nelze jej shrnout do jediného konceptu (Warnell, Redcay, 2019).

1.3.2.6. Nástroje měření

Měření schopnosti Teorie mysli je díky své multidimenzionalitě komplikovaným procesem. Dochází při něm k měření pouze jednotlivých částí Teorie mysli, nikoli k měření celkové schopnosti. Přitom může být stále sporné, zda jednotlivé části spolu skutečně souvisí (Warnell, Redcay, 2019). Ke stejným závěrům dochází i François a kol. (2020) ve své srovnávací studii zaměřené na testy používané k měření Teorie mysli. V ní odhaluje, že předmětem měření často není schopnost rozeznávat mentální stavy, ale měření schopností, které se na této schopnosti podílejí. Ve stanoveném rozsahu této bakalářské práce však není možné zabývat se vytvořením zcela nového systému měření Teorie mysli, proto se omezuje na dosavadní zavedené standardy.

Obecně se při výzkumu schopností Teorie mysli používají především dotazníky: Test čtení mysli z očí (Baron-Cohen a kol., 2001), Strange Stories test a Faux Pas test (Stone a kol., 2002; Baron-Cohen a kol., 1999). Přitom každý z těchto testů využívá pro výzkum Teorie mysli jiné kognitivní schopnosti (Ahmed, Miller, 2011).

Pro náš výzkum jsme využili verbální Faux pas test a neverbální Test čtení mysli z očí, tak aby byla pokryta sociálně-kognitivní i sociálně-percepční složka Teorie mysli.

Ačkoli byla provedena studie, která vyhodnotila Test čtení mysli z očí jako více zaměřený na rozpoznávání emocí (Oakley a kol., 2016), je tento test obecně přijímán jako test vhodný k výzkumu Teorie mysli. Z tohoto důvodu je Test čtení mysli z očí zařazen v této kapitole, nikoli v kapitole o Emoční inteligenci.

1.3.2.6.1. Faux pas test

Sociální faux pas je v první verzi tohoto testu pracovně definováno jako něco, co “mluvčí vyřkl, aniž by si uvědomil, že posluchač nechtěl slyšet nebo znát, a co mělo následky, které mluvčí nečekal” (Baron-Cohen a kol., 1999). Přičemž se předpokládá, že mentálně zdravý jedinec by měl toto sociální faux pas umět rozpoznat.

Faux pas test je složen z 20 modelových situací, u nichž participant pomocí připojených otázek rozhoduje, zda k faux pas došlo (10 příběhů) či ne (10 příběhů). První z otázek vyžaduje správnou detekci faux pas. Ve druhé má participant správně identifikovat mluvčího, který se faux pas dopustil. Třetí, čtvrtá a pátá otázka zjišťují, zda participant umí zdůvodnit, proč byl výrok mluvčího v dané situaci nevhodný, proč ho přesto vyřkl, a zda jej mluvčí řekl neúmyslně. Šestá otázka cílí na participantovu schopnost empatie - tedy zda je schopen vcítit se do aktérů příběhu. Otázky sedm a osm kontrolují, zda participant četl

příběh pozorně.

Kromě celkového skóre správného rozpoznání faux pas tak lze v tomto testu získat i výsledky pro detekci faux pas, porozumění obsahu faux pas, intenci, přesvědčení a empatii (Stone a kol., 2002).

Příklad otázky s Faux pas:

Příběh 2. Helenin manžel chystal pro svou ženu jako překvapení narozeninovou oslavu. Pozval i Heleninu kamarádku Sáru a řekl jí: „Nikomu to neříkej, obzvláště ne Heleně.“ Den před oslavou byla Helena na návštěvě u Sáry. Sára si vylila kávu na šaty, které měla přehozené přes židli. „Ach ne“ řekla Sára. „Chtěla jsem si je vzít na tvoji oslavu!“ „Na jakou oslavu?“ zeptala se Helena. „Pojď“ řekla Sára „Zkusíme, jestli to půjde vyčistit.“

1. Řekl někdo něco, co neměl říkat, nebo něco, co bylo trapné?

Pokud ano, zeptejte se:

2. Kdo řekl něco, co neměl říkat, nebo něco, co bylo trapné?

3. Proč to neměl říkat, nebo proč to bylo trapné?

4. Proč myslíte, že to řekl(a)?

5. Pamatovala si Sára, že oslava měla být překvapení?

6. Jak si myslíte, že se Helena cítila?

Kontrolní otázka:

7. Pro koho měla být v tomto příběhu oslava překvapením?

8. Co se vylilo na šaty?

1.3.2.6.2. **Test čtení myslí z očí**

Test čtení myslí z očí obsahuje 36 černobílých fotografií oblasti očí hereček a herců, na jejichž základě má participant rozhodnout, který ze čtyř uvedených pojmů odpovídá

mentálnímu stavu daného člověka. Kromě schopnosti pochopit a vcítit se do mentálního stavu druhého člověka je nezbytné, aby participant uměl tyto mentální stavy správně pojmenovat. Aby tohoto bylo docíleno, je participantovi poskytnut slovníček, ve kterém jsou jednotlivé pojmy srozumitelně popsány. Míra úspěšnosti se hodnotí v procentech. Výhodou tohoto testu je, že je standardizovaný a opakovatelný. Nevýhodou je, že je statický a zachycuje pouze určitý moment, ačkoli v běžném životě člověk zpracovává mentální stavy s ohledem na pohyb v čase (Baron-Cohen a kol., 2001)

Příklad otázky:

Z. žárlivý v panice arogantní nenávislný

1.4. Měření sociálně-kognitivního stylu emočně zaměřeného

Pro zmapování emocí, jakožto sociálně-kognitivního stylu je nejprve nutné určit, jak jsou emoce v oboru psychologie teoreticky vymezené. V následující kapitole krátce shrnuji úskalí tohoto komplexního problému.

1.4.1. Emoce

Obecně jsou často emoce v rámci oboru psychologie vymezeny pomocí tří druhů mentálních stavů, které se nazývají reakční triáda: subjektivním prožíváním, expresivním chováním a fyzickými reakcemi (Gross, Feldman Barrett, 2011; Johnstone, Scherer, 2000). Jiní autoři rozeznávají 6 komponentů emocí: posouzení události, psychologické změny, motorické vyjádření, tendence k akci, subjektivní zkušenosti a regulace emocí (Fontaine a kol., 2007). Důležité je však zmínit, že emoce neovlivňují chování pouze přímo v daném okamžiku, ale slouží jako systém zpětné vazby, který za pomoci učení zajišťuje usnadnění reakcí v budoucnosti a předvídání výsledku takové reakce (Baumeister a kol., 2007).

Nejnovější studie pojímá emoce jako odlišné, ale překrývající se sítě příčinných vztahů mezi emočními komponenty. Právě ty jsou místem, kde se emoce potkávají a vztahují se jedna k druhé (Lange, Zickfeld, 2021). Konkrétní definice se však od sebe velmi liší. Někteří autoři pojímají emoce například jako jakoukoli mentální zkušenost s vysokou intenzitou orientovanou na příjemné či nepříjemné (Cabanac, 2002). Protože mezi jednotlivými definicemi neexistuje shoda a tento termín je vykládán velmi volně, někteří autoři se domnívali, že je třeba nejprve vymezit emoce od jiných mentálních stavů a rysů,

se kterými se překrývají (Scherer, 2005). Poláčková-Šolcová ve své knize (2018) uvádí, že emoce, na rozdíl od afektů, jsou reakcemi na podnět s určitým významem pro danou osobu, a které jsou zhodnocovány a interpretovány na nevědomé úrovni. Toto zhodnocení je klíčovým ukazatelem pro to, že emoce jsou procesem, zatímco afekt zůstává pouhým bodem v kontinuálním prožívání. Ani u nálad k tomuto zhodnocení neodchází, neboť ty nejsou reakcí na jediný podnět, nýbrž na soubor příčin pocházejících z vnějšího i vnitřního prostředí aniž musí být zjevné.

1.4.2. Sociálně kognitivní a další sociálně expresivní schopnosti v rámci emocí

1.4.2.1. Vnímání a rozpoznávání emocí

Vnímat a rozpoznávat emoce umíme nejen u ostatních lidí, nýbrž i u sebe samých. Lidé, kteří bývají úspěšnější v rozpoznávání vlastních emocí, bývají zároveň úspěšnější i v rozeznávání emocí ostatních lidí (Israelashvili a kol., 2019). Emoce jsou u druhých lidí vnímány a vzájemně od sebe rozeznávány z výrazu tváře, hlasu, dotyku, postavení těla a pohybu, a přestože vnímané reprezentace emocí (může být vnímáno a zároveň vyjádřeno více emocí najednou - Liliana, a kol., 2019) jsou nejprve zpracovávány rozdílnými sensorickými systémy, brzy se spojují do celkového vjemu (Schirmer, Adolphs, 2017; De Gelder, 2009). Schopnost rozpoznat emoce u druhého člověka však není založena pouze na rozpoznání výrazu tváře a neverbálním či verbálním projevu, ale je ovlivňována různými faktory jako je situační kontext či kultura, ze které člověk pochází. Zohlednění těchto vlivů v rozpoznávání je automatickým a efektivním procesem, ke kterému dochází bez uvědomění (Barrett a kol., 2011). Zasazením emocionálního rozpoznávání do situačního kontextu, tak můžeme říci, že v rámci emocionálního procesu významně figurují i atribuce a Teorie mysli (Haas a kol., 2015).

Během procesu porozumění emocím (zde pouze ve smyslu vnímání a rozpoznání emocí) člověk nerozlišuje pouze mezi jednotlivými emocemi, ale přisuzuje jim i určitou příčinu pomocí kauzálních atribucí (Boden, Berenbaum, 2011). Teorie mysli je zase spojena s emocionálním rozpoznáváním. Emocionální rozpoznání je jednou z částí afektivní empatie (Shamay-Tsoory a kol., 2009), do které však, jak už bylo zmíněno v minulé kapitole, zasahuje afektivní část Teorie mysli, skrz niž dochází ke zhodnocení emočních stavů. Atribuční styly a Teorie mysli následně nepřímou ovlivňují emočně-regulační procesy.

1.4.2.2. Regulace emocí

Regulace emocí je adaptivní schopnost (Bridges a kol., 2004), která umožňuje člověku ovládat, kdy a jaké emoce bude prožívat, či zda je zcela potlačí (Gross, 1998). Pomáhá mu tedy zmírňovat negativní reakce a umocňovat pozitivní prožitky (Tugade, Fredrickson, 2007). Díky tomu je člověk schopen flexibilně reagovat ve stresových situacích (Ochsner, Gross, 2004), jakými jsou nepochybně i konflikty v oblasti sociálních vztahů. Schopnost řídit emoce má vliv na kvalitu sociálních interakcí (Lopes, a kol., 2004). Výsledky laboratorní studie dokonce naznačují, že lepší schopnost regulace emocí může být spojená s vyšší duševní pohodou, vyššími příjmy, i vyšším socioekonomickým statusem (Côté a kol., 2010).

Vědecká práce Webba a kol. (2012) ukázala, že existuje reálný rozdíl mezi emočně-regulačními cíli (snaha o udržení či dosažení určité emoce) a emočním výstupem (projev emocí navenek), kterého lidé dosahují. Tento rozdíl je zapříčiněn volbou regulační strategie, která by měla být učiněna vědomě, aby byla efektivní. Regulační strategie emocí však lze rozlišit na základě dvou dimenzí, kterých nabývají. První rozlišuje, zda je účel regulace vědomý či nevědomý, druhá zkoumá, zda proces regulace je automatický či kontrolovaný (Braunstein a kol., 2017). To znamená, že ne ve všech případech musí docházet k regulaci emocí za určitým uvědomovaným účelem.

Regulace emocí, ale také přímo souvisí s mírou uvědomění si a porozumění vlastním emocím. Lidé, kteří si jsou vědomi svých emocí a znají jejich příčinu, častěji volí pasivní strategie regulace, jako je přehodnocení či přijetí těchto emocí. Naopak nízká schopnost porozumění emocím se častěji pojí s automatickými strategiemi, které jsou používány při setkání s výzvou (Boden, Thompson, 2015).

Jako příklad modelu strategií regulace emocí lze uvést čtyř-faktorový model, který obsahuje: pasivitu, vyjádření emocí, hledání emocionální podpory a řešení problému (Coats, Blanchard-Fields, 2008).

1.4.2.3. Emoční inteligence (EI)

Výzkum v oblasti emocionální inteligence je poměrně mladý, první ucelená definice vznikla až v roce 1990. Ta popisuje emocionální inteligenci jako: “soubor schopností, které člověku pomáhají posoudit emoce u sebe i ostatních, vyjádřit je, regulovat je a využít je jako zdroj motivace či k plánování a získávání” (Mayer, Salovey, 1997; Salovey, Mayer, 1990). Největší pozornosti se však tomuto tématu dostalo až mezi

lety 2011-2015, kdy bylo publikováno více než 46%^[1] ze všech dosud provedených studií (Keefer a kol., 2018).

V dnešní době se pro výzkum emocionální inteligence používají především tři hlavní typy modelů a přístupy z nich odvozené. Jak následně ukáží, mezi vědci nepanuje ohledně předmětu emocionální inteligence shoda a jednotlivé přístupy se od sebe velmi liší. Přesto si dovolím shrnout společné znaky, kterými složky v těchto modelech disponují: jsou orientované na emoční prožitky člověka, tyto prožitky jsou kognitivně hodnocené a zpracované, zabývají se těmito prožitky jak na úrovni jednotlivce, tak v interakci se sociálním prostředím. Společný mají právě i zájem o vztah mezi vnímáním a regulací emocí.

1.4.2.3.1. Modely představující emocionální inteligenci jako kognitivní schopnost

První takto koncipovaný model, Mayer-Saloveyův model emocionální inteligence zaměřený na schopnosti, byl představen v roce 1997. Ten si i dnes drží pozici jednoho z nejpoužívanějších modelů. Schopnosti emocionální inteligence v něm byly rozděleny do čtyř skupin: vnímání emocí, myšlení podpořené emocemi, porozumění emocím a regulování emocí (Mayer a kol., 2016; Mayer, Salovey, 1997). Takto zaměřené modely testují emocionální inteligenci pomocí nástrojů, které měří skutečně projevené a měřitelné emocionální schopnosti (Petrides a kol., 2007).

1.4.2.3.2. Modely pojímající emocionální inteligenci jako soubor rysů

Tyto modely testují emocionální inteligenci účastníka, tím že jej nechají popsat a ohodnotit vlastní emoční dispozice, chování, hodnoty a sebeuvědomění. Představují emocionální inteligenci jako soubor rysů, které se pojí s osobnostními rysy vyššího řádu a celý model je tak silně propojený s pěti-faktorovým modelem osobnosti Velké pětky (Paunonen, Ashton, 2001). První vytvořený model tohoto typu obsahuje 15 položek rozdělených do čtyř skupin: emocionalita, sebekontrola, sociabilita a well-being (duševní pohoda) (Petrides a kol., 2016.; Petrides, 2009; Petrides a kol., 2007; Petrides, Furnham, 2001). Lidé, kteří dosahují vysokých výsledků v rámci emocionality, umí rozpoznat vlastní emoce i emoce ostatních lidí a také umí je dobře vyjadřovat. Za pomoci této schopnosti udržují s důležitými lidmi blízké vztahy (rodina, přátelé). V rámci sebekontroly se hodnotí schopnost člověka odolávat pudům a touhám, ale i impulsům přicházejícím z venkovního prostředí (tlak, stres). Sociabilita již není zaměřena na blízké vztahy, ale na schopnost

člověka pohybovat se v sociálním prostředí (např. jako zaměstnanci). Čím jedinec dosahuje lepších výsledků v této skupině, tím lépe se umí vyjadřovat, vyjednávat s lidmi a ovlivňovat jejich emoce. Tito lidé častěji vystupují sebevědomě. Well-being se pojí se štěstím, pozitivitou a pocitem naplnění, které pramení z dřívějších úspěchů. Tyto faktory poté ovlivňují budoucí očekávání.

Problémem rysového modelu je sebehodnocení participanta, které může být zkreslené nízkou kvalitou sebereflexe, podvědomými přáními či sociálními očekáváními (Day, Carroll, 2008).

1.4.2.3.3. *Kombinované modely*

Kromě těchto dvou původních přístupů se však vytvořily i přístupy, které emocionální inteligenci interpretují jako kombinaci schopností a rysů.

Bar-Onův model se skládá z 15 faktorů seskupených do pěti skupin: intrapersonální, interpersonální, zvládání stresu, přizpůsobivost a obecná nálada (Bar-On, 1997b).

Golemanův původně pětisložkový model obsahující sebeuvědomění, seberegulaci, sociální dovednosti, empatii a motivaci byl později, vlivem teorií Boyatzise a Rheeho, přepracován na čtyřsložkový model zahrnující sebeuvědomění, seberegulování, sociální uvědomění, regulování vztahů (Goleman, 2001; Goleman, 1995).

Jedním z kombinovaných modelů je i nový devítisložkový model Drigase a Papoutsiho, který obsahuje: emocionální podněty, rozpoznání emocí, sebeuvědomění, seberegulování, sociální uvědomění - empatie - odlišení emocí, sociální dovednosti - expertíza (ve smyslu rozpoznání, zda jsou emoce vyjádřené ve správné míře a následná tvorba správné strategie emocionální odpovědi), sebeaktualizace - univerzálnost emocí, transcendence (uvědomění si vlastních i cizích emocí a jejich ovlivňování směrem k sebenaplnění), emocionální jednota (Drigas, Papoutsis, 2018).

Časté jsou však i teorie, které předpokládají, že se emocionální inteligence ve formě duševní schopnosti i jako soubor rysů doplňují a existují současně (Warwick, Nettelbeck, 2004). Tento přístup můžeme najít v Integrovaném modelu individuálních rozdílů souvisejících s afektem, který však do svého modelu zahrnuje i emoční kompetence (sebeuvědomění, sebeřízení, sociální uvědomění a sociální dovednosti použité

efektivně a ve správný čas - Boyatzis a kol., 2000). Jeho podstata spočívá v tom, že jak schopnosti, tak osobnostní rysy spojené s emocionální inteligencí podporují rozpoznání, výběr a použití jednotlivých strategií pro regulaci emocí, jež jsou důležité pro dosažení výsledků, kterých chce člověk dosáhnout (Hughes, Evans, 2018). K tomuto modelu byl později vydán komentář, který jej doplňuje o složku kontextu (stresová nebo klidná situace) a afektivně-kognitivní odpovědi při reakci na podnět (odspodu nahoru automatická, shora dolů promyšlená) (FloresKanter, Medrano, 2020).

[1] údaj platný k roku 2018

1.4.3. Nástroje měření emocionální inteligence

Zde uvádím krátký výčet nástrojů, které se pro výzkum emocionální inteligence stále využívají (dle O'Connor a kol., 2019; Keefer a kol., 2018):

1) podle modelu EI jako kognitivní schopnosti - Mayer-Salovey-Carusův test emocionální inteligence (dále MSCEIT) (Mayer, 2002); Test emocionální inteligence (SREIT) (Schutte a kol., 1998); Situační test emocionálního řízení (STEM) a emocionálního porozumění (STEU) (MacCann, Roberts, 2008);

2) podle modelu EI jako souboru rysů - Dotazník rysové emocionální inteligence (TEIQue) (Petrides, Furnham, 2001);

3) podle kombinovaných modelů EI jako kognitivní schopnosti i jako souboru rysů - Bar-Onův inventář emocionálních kvocientů (EQ-i) (Bar-On, 1997a,b); Inventář emocionálních a sociálních kompetencí (ESCI) (Boyatzis, 2007)

V našem výzkumu jsme se rozhodli vycházet ze složek emocionální inteligence, které jsou společné pro všechny modely, jimiž jsou vnímání emocí a regulace emocí. K měření jsme proto vybrali moderní Ženevský test rozpoznávání emocí (dále GERT) (Schlegel a kol. 2014) a osvědčený a hojně využívaný test emocionální inteligence MSCEIT zaměřený na schopnosti emocionální inteligence obsahující subtest regulace emocí.

1.4.3.1. GERT

GERT je test zaměřený na schopnost rozpoznání čtrnácti různých emocí (zlost, pýcha, radost, pobavení, potěšení, úleva, zájem, překvapení, úzkost, strach, zoufalství, smutek, znechucení, podráždění) z lidské tváře, hlasu a těla. Test byl vyplňovaný prostřednictvím počítače, neboť je založen na rozpoznávání emocí z ukázkových videí, která byla převzata z dříve uskutečněného výzkumu (Bänziger a kol., 2012). V nich jsou tyto emoce prezentovány 5 herečkami a 5 herci. V našem výzkumu byla použita krátká verze testu GERT-S, která obsahuje 42 položek testovaných během 10 minut. Za správnou odpověď dostává participant bod, za špatnou ne. Výsledek je vyjádřen v procentech úspěšnosti.

1.4.3.2. MSCEIT

Test je založen na čtyřsložkovém modelu emocionální inteligence. Zkoumá emocionální inteligenci celkově, z hlediska zkušeností a strategií, a dále zjišťuje, jakých hodnot participant dosahuje v jednotlivých schopnostech: vnímání emocí, usnadnění myšlení pomocí emocionální inteligence, porozumění emocím a řízení emocí.

Z tohoto testu byla pro výzkum vlivu sociální kognice na řešení problémů v partnerských vztazích použita pouze část zaměřená na řízení emocí. Část testu, která se zabývá vnímáním emocí, byla nahrazena modernějším testem GERT, který pomocí zvuku, pohybu a měnících se výrazů tváře lépe zachycuje lidské emoce a díky tomu nedochází pro participanta k tak výraznému zkreslení vjemu.

Použití subtestů MSCEIT zaměřujících se pouze na regulaci emocí (nikoli celkový skóre) je zároveň příhodné, neboť umožňuje porovnat hodnotu úspěšnosti daného člověka ve vnímání emocí v testu GERT i samostatnou hodnotu úspěšnosti v regulaci emocí.

Řízení/regulace emocí je v MSCEIT testováno pomocí dotazníků, které zjišťují úroveň řízení vlastních emocí a schopnost zpracovat vlastní emoce i emoce druhého člověka při rozhodování. Jde o oblast emocionální inteligence, která je založená na strategiích a využívá vyšší kognitivní schopnosti. Participant má za úkol na škále od 1 do 5 určit, jak moc by daná akce byla účinná pro dosažení cíle účinná.

Příklad otázky:

1. Marta se ten den vzbudila ve výborné náladě. Dobře se vyspala, cítila se odpočínutá, a neměla žádné zvláštní starosti. Nakolik jí může každá z uvedených činností (a – d) pomoci udržet si dobrou náladu?

a) Vstane a prostě si ten den užije.

1. Velmi neúčinné 2. Spíše neúčinné 3. Neutrální 4. Spíše účinné 5. Velmi účinné

b) Bude si užívat dobrou náladu a rozhodne se myslet jen na takové věci, které se jí daří, a být za ně vděčná.

1. Velmi neúčinné 2. Spíše neúčinné 3. Neutrální 4. Spíše účinné 5. Velmi účinné

c) Rozhodne se, že nejlepší bude nevěnovat těmto pocitům pozornost, protože stejně nebudou mít dlouhé trvání.

1. Velmi neúčinné 2. Spíše neúčinné 3. Neutrální 4. Spíše účinné 5. Velmi účinné

d) Využije své dobré nálady k tomu, aby zavolala své matce, která se potýká s depresí a pokusí se ji povzbudit.

1. Velmi neúčinné 2. Spíše neúčinné 3. Neutrální 4. Spíše účinné 5. Velmi účinné

1.5.Souvislost sociálně kognitivních schopností se styly řešení konfliktů v partnerských vztazích

V následující kapitole uvádím některé dříve publikované výzkumy, které se zabývaly tématem sociálně-kognitivních schopností (atribučních stylů, Teorií mysli, empatií a schopnostmi Emocionální inteligence) a stylů, které lidé používají při řešení konfliktů v partnerských vztazích. Pro nedostatek literatury na toto konkrétní téma jsem byla nucena čerpat poznatky i z výzkumných prací, které nebyly přímo zaměřeny na partnerské vztahy. Ačkoli jsou tyto studie dobrým základem pro následné stanovení hypotéz, je třeba uvést, že u výsledků v rámci partnerských vztahů může dojít k mírnému posunu. Součástí vztahových konfliktů bývají neshody osobního rázu, které se nepojí s pracovními tématy. U těchto konfliktních témat se předpokládá, že v nich partneři sdílí společnou historii (Jordan, Troth, 2004).

1.5.1. Vliv atribučních stylů na styly řešení konfliktu

Zkoumání vlivu atribučních stylů na řešení stylů není jednoduché. Jak už jsem zmínila v kapitole o Atribučních stylech, v dnešní době vědci od výzkumu atribučních stylů spíše upouští a zaměřují se více na výzkum Teorie mysli či Emocionální inteligence. Vztahu atribučních stylů a konfliktu v partnerských vztazích se hojně věnuje oblast klinické psychologie. Velké zásluhy na tomto poli získal např. F. D. Fincham, který se na toto téma zaměřoval nejvíce v průběhu 80. a 90. let minulého století. Jeho výzkumy byly však často určeny k terapeutickým účelům a neodpovídaly na otázku, které konkrétní atribuce mají vliv na konkrétní řešení konfliktu (údaje získané z profilu F. D. Finchama na webu Google scholar, dne 2. 12. 2021). Přesto jsou některé jeho výzkumy přínosné i pro téma této bakalářské práce. Již poněkud starší výzkumy například uvádí, že čím více negativních atribucí jedinec činí o chování partnera, tím spíše bude řešení konfliktu neefektivní. Daný člověk bude využívat více negativních strategií řešení a sníží se vztahová spokojenost obou partnerů (Bradbury, Fincham, 1993; Bradbury, Fincham, 1992).

Problémy s řešením konfliktů proto mají např. lidé s takzvaným Hostilním atribučním zkreslením (Hostile attribution bias). Ti přičítají negativní události ve svém životě úmyslnému nepřátelskému chování druhých. Činí tak externí, stabilní atribuce a zároveň

podezřívají ostatní z hostilní intence, což může být známkou horší kvality schopnosti Teorie mysli (Brees a kol., 2013; Renouf a kol., 2010). Mnohé studie potvrdily, že Hostilní atribuční zkreslení se pojí s vyšší mírou agresivity a agresivního chování (např. Quan a kol., 2019; Epps, Kendall, 1995).

U tohoto atribučního zkreslení je nutné také zmínit spojitost se schopností regulace emocí, kterou prokázal výzkum týmu Chen a kol. (2012). Jejich studie upozornila na důležitost negativní emoční reakce vyskytující se u lidí s tímto zkreslením (jak lidé reagují, pokud ostatním lidem přisuzují hostilní záměry?). Chen a kol. dělí negativní emočně-reaktivní projevy na externí (projevují se navenek) a interní (probíhají “uvnitř” člověka). Při externím projevu dochází k nárůstu vnějšího agresivního chování, včetně fyzického a verbálního. Interní projev zahrnuje vnitřně pociťovaný stud a naštvání. Při vnitřním prožívání se z pohledu partnera snižuje navenek projevená agresivita, ale současně narůstá vztahová agrese (tu si lze představit např. jako: “nepozvali mě na oslavu, příště je nepozvu já” nebo jako výhrůžku, že prozradím tajemství, abych dosáhl svého; Morales, Crick, 1998), do které se s větší pravděpodobností zapojí i partner (to znamená, že hostilní atribuce/nízká regulace emocí jednoho z partnerů mohou mít partnerský efekt na komunikační styl druhého z partnerů). Lze tedy předpokládat, že lidé s Hostilním atribučním zkreslením (externí, stabilní atribuce a možná nižší schopnost Teorie mysli) budou více používat jeden či oba destruktivní styly řešení konfliktu (dominantní či reaktivní), a zároveň se nedá vyloučit, že tyto styly budou používat i jejich partneři.

Pokud však lidé vysvětlují negativní situace pomocí interních, stabilních a globálních atribucí, inklinují k depresím, stejně jako lidé s Hostilním atribučním zkreslením mají obtíže s řešením problémů a často se chovají pasivně (Abramson a kol., 1978).

Na druhou stranu lidé, kteří o sobě smýšlí pozitivně a mají pocit, že mohou ovlivnit výsledky situací vlastním přičiněním, tedy mají interní locus of control, řeší konflikty efektivněji a spíše konstruktivně (Basım, Çetin, 2009). V oblasti výzkumu locus of control je však třeba jmenovat poněkud starší výzkum Miller a kol. (1986), který se zabýval souvislostí locus of control a řešení konfliktů v manželství. Ten totiž poukázal na to, že ačkoli se interní locus of control (na rozdíl od externího) pojí s větší snahou o aktivnější, konstruktivní řešení problému, a zároveň s nižším sklonem k vyhýbání se řešení, není zárukou toho, že člověk s interním locus of control bude používat destruktivní komunikační styl méně než ten s externím. Vědci se domnívají, že člověk s interním locus of control může přehnaně pociťovat odpovědnost za dobré výsledky ve vztahu, a přehlížet

tak osobní potřeby a cíle partnera. Přesto řešení jedinců s interním locus of control bývají efektivnější a jejich vztahy bývají spokojenější.

Významnou a často citovanou prací vlivu atribučních stylů na řešení konfliktů v interpersonálních vztazích byla také výzkum Sillars (1980), zmíněný již v kapitole o stylech řešení konfliktů. Mezi klíčová zjištění tohoto výzkumu patřilo, že jedinci, kteří činí méně negativních interních atribucí (nemají tendence sebeobviňovat se), spíše používají integrativní řešení konfliktu a méně strategie distributivní, vyhýbavé a pasivně-nepřímé. Ti, kteří se více sebeobviňovali, tedy obvykle naopak činili negativní interní atribuce, pak používali nejvíce „nestrategie“ (patří do skupiny strategií pasivně-nepřímých, konflikt zaniká změnou priorit nebo úhlu pohledu daného člověka). Je tedy možné, že v naší výzkumné práci se objeví vliv negativních interních atribucí na submisivní styl (přirovnání „nestrategií k submisivnímu stylu viz kapitola „Existující modely řešení konfliktů“).

Výše uvedený výzkum Sillarse (1980) se skládal ze dvou studií, které obě zkoumaly vliv stabilních atribucí na styly řešení konfliktů. Závěry těchto dvou studií se však vzájemně neshodovaly. První z nich prokázala, že čím méně stabilních atribucí člověk činí, tím více používá integrativní strategie a méně distributivní či pasivně-nepřímé. Druhá studie toto zjištění nepodpořila.

Tato Sillarsova práce však měla dva zásadní problémy. Účastníci konfliktů popisovali vlastní konflikty, tedy pouze ty, na které si vzpomněli, či které si sami vybrali (jiný styl připisování kauzality mohl být vynechán spolu s nezohledněným druhem konfliktu). Druhým problémem bylo, že nebylo možné atribuční styly obou partnerů porovnat.

1.5.2. Vliv Teorie mysli a empatie na styly řešení konfliktu

V této podkapitole se zabývám vlivem Teorie mysli na užití komunikačních stylů. Z důvodu propojení a vzájemného ovlivňování schopnosti Teorie mysli se schopností empatie, kterou jsem zdůvodnila v kapitole o Teorii mysli, jsem se rozhodla obě témata propojit. Jak ukazují dosavadní výzkumy, které uvádím níže v textu, není neobvyklé, že je vliv těchto schopností na styly řešení konfliktů zkoumán zároveň.

Výzkum Declercka a Bogaerta (2008) naznačuje, že lidé s větší schopností empatie (měřeno emočním qocientem) a lepší schopností poznávat mentální stavy z výrazu očí druhého člověka pomocí Teorie mysli (měřeno Testem čtení mysli z očí), mají tendenci

reagovat více prosociálně a méně se zaměřovat na vlastní cíle a touhy. Uvedeme-li zjištění Declercka a Bogaerta (2008) do kontextu s manažerskými modely dvojího zájmu (Rahim, 1983; Rubble, Thomas, 1976; Blake, Moutonová, 1966, 1964) v kapitole o komunikačních stylech, můžeme pozorovat, že se s větší orientací na cíle vlastní, než cíle partnera, anebo společné cíle ve vztahu, pojí destruktivní styly. Četnost užití těchto stylů by měla klesat u jedinců s rozvinutější empatií a schopností Teorie mysli.

Více spolupracovat se svým protějškem se tedy snaží jedinci více prosociálně zaměřeni, a to u obou pohlaví (Courtain, A., Glowacz, F., 2019). De Cremer a Van Lange již v roce 2001 ovšem navrhovali, že se tak děje pouze v případě, že se o spolupráci snaží recipročně i jejich partneři.

Zároveň bylo prokázáno, že nízká empatie (zde měřená pomocí testu Peer-Estimated Empathy, Kaukiainen a kol., 1995a) se často vyskytuje s vysokou agresivitou, a současně snižují pravděpodobnost, že proběhne konstruktivní řešení konfliktu (Björkqvist a kol., 2000). Vědci naopak předpokládají, že konstruktivní řešení vzniklého problému může spíše proběhnout, má-li člověk empatii více rozvinutou. Např. Schumann a Dragotta (2021) toto tvrzení podpořili výzkumem souvislosti schopnosti empatie a schopností omluvit se za způsobené příkoří. Lidé s rozvinutější empatií poskytovali detailnější, kvalitnější a méně sebe-obhajující omluvy, a zvyšovali tak pravděpodobnost, že se jejich vztah konfliktem nenaruší.

Také bylo v několika výzkumech prokázáno, že i samotná schopnost Teorie mysli podporuje kooperativní přístup k řešení problému, a to i bez ohledu na kapacitu paměti (schopnost vybavit si minulé události a aktéry v nich) (Paal, Bereczkei, 2007).

Manažerský zaměřený výzkum Rizkalla a kol. (2008), s využitím modelu Blakea a Moutonové, pak také spojil lepší schopnost přebírání perspektivy (ale i schopnost zvládnání emocí a s tím spojenou schopnost odpouštět) s častějším použitím poddajného (yielding) stylu a stylu "řešení problémů". Zároveň byl méně používán bojovný (fighting) styl.

Naopak další z výzkumů řešení konfliktů v manažerském prostředí (Yildirim a kol., 2015), ve kterém byl použit Rahimův model řešení konfliktů, prokázal, že kognitivní zkreslení v oblasti "čtení mysli" (chybné úsudky o myšlenkách, pocitech či záměrech druhé osoby) se pojí s dominantním, vyhýbavým a vstřícným (obliging) stylem. Autoři upozorňují, že dominantní i vstřícný styl jsou extrémně polarizované z hlediska zaměření na vlastní zájmy či zájmy druhého člověka, a proto není překvapivé, že se právě tato řešení konfliktů pojí s "chybnou" Teorií mysli a projevují se myšlením "všechno nebo nic", přeháněním, činěním negativních závěrů či přehnanou generalizací. Toto tvrzení by mohlo

naznačovat, že v takovém případě by daný člověk mohl inklinovat k negativním globálním atribucím.

1.5.3. Vliv Emocionální inteligence (EI) na styly řešení konfliktu

Ze skupin sociálně-kognitivních schopností, které jsme vybrali k výzkumu vlivu na styly řešení konfliktu, se zdá být vliv emocionální inteligence nejprobádanější, a to zejména její vliv na konstruktivní komunikační styl. Pro množství publikovaných studií se omezují na uvedení pouze některých z nich.

1.5.3.1. Emocionální inteligence a styly řešení v romantickém vztahu, partnerský efekt

Tím, jak jsou styly řešení konfliktu ovlivňovány schopností Emocionální inteligence v páru, se zabývali ve své práci např. Zeidner a Kloda, (2013) s využitím dotazníku MSCEIT a CPQ (Christensen, Sullaway, 1984), kterým mezi partnery zjišťovali výskyt komunikačních stylů konstruktivního, vyhýbavého a vzorce požadavek/ústup. Výsledky ukázaly, že Emocionální inteligence se kladně vztahuje ke konstruktivnímu stylu a negativně ke stylům dysfunkčním (vyhýbavý; vzorec požadavek/ústup). Zároveň uměli konstruktivní styl lépe rozpoznat u svého protějšku a méně vnímali projevy stylů dysfunkčních. Mezi použitím Emocionální inteligence a komunikačních stylů však nebyl v této studii nalezen žádný partnerský efekt (Emocionální inteligence jednoho partnera neovlivňovala komunikační styl jejich protějšku a naopak).

Zaidnerova a Klodova studie potvrdila závěry staršího výzkumu Schutte a kol. (2001), jehož výsledky odhalily, že vyšší Emocionální inteligence se pojí s lepším empatickým přebíráním perspektivy a zároveň s použitím kooperativního komunikačního stylu.

Dvě následující studie neukazují konkrétní vliv jednotlivých částí Emocionální inteligence na samostatné styly řešení konfliktů. Obecně však ilustrují trend EI vykazovat párový vztah s různými aspekty romantického vztahu, které se s komunikačními styly úzce pojí, jako je vnímaná kvalita vztahu nebo četnost konfliktních interakcí. Na rozdíl od výše zmíněné Zaidner-Klodovy studie (2013) by tak bylo možné, díky těmto studiím,

předpokládat, že i v naší studii se objeví určitý partnerský vztah mezi EI a styly řešení konfliktů.

Brackett a kol. (2005) ve své studii zkoumali, s pomocí 86 heterosexuálních párů, spojitost Emocionální inteligence obou partnerů s partnerskou spokojeností. K výzkumu využili dvě 2x2 vícenásobné analýzy rozptylu MANOVA, s nimiž zjišťovali kvalitu vztahu u žen a mužů s vysokou/nízkou mírou Emocionální inteligence. Z výsledků je patrné, že čím nižší hodnotu EI mají oba partneři (testován každý zvlášť), tím více rostou hodnoty konfliktu a negativní vztahové kvality. Na druhou stranu nelze potvrdit pozitivní ani negativní výsledky kvality a interakce v páru s jedním, ani s oběma partnery (měřen každý zvlášť) s vysokou hodnotou EI. Nebylo tedy možné prohlásit, že vysoká úroveň Emocionální inteligence má pozitivní partnerský efekt na partnerské soužití a důvod pro tuto skutečnost nebyl objasněn. Brackett a kol. proto doporučili dané téma, včetně tématu vliv Emocionální inteligence na komunikační styly k dalšímu zkoumání.

Další výzkum, který zkoumal párový vztah EI a kvality vztahu (vztahové spokojenosti, blízkosti s partnerem a oddanosti) přinesl jiné výsledky. Schröder-Abé a Schütz (2011) v rámci tohoto výzkumu učinili 2 studie, nejprve o 191 a poté o 80 heterosexuálních párech. Analýzu provedli v online programu Actor-Partner Interdependence Mediation Model (APIMM) a prokázali, že kvalitu vztahu ovlivňuje nejen Emocionální inteligence daného člověka, ale i jeho partnera.

Součástí druhé studie byla participace partnerů v konfliktní diskuzi. Díky tomuto pokusu bylo odhaleno, že mediátorem ve vztahu mezi Emocionální inteligencí a kvalitou vztahu je partnerské přebírání perspektivy.

Prokazatelný vliv nízké schopnosti rozpoznávání emocí (zejména přílišného vnímání agresivity a slabého rozpoznávání smutku partnera) a současně vliv situačních atribucí (atribuční dimenze trvalosti) na zvýšení agresivity byly pozorovány ve studii zaměřené na chování učitelů k žákům, kterou uskutečnil Clifford a kol. (2021). Je zajímavé, že v této studii jsou rozpoznávání emocí a situační atribuce pojímány jako součást afektivní Teorie mysli.

Naopak pokud je schopnost rozpoznávat emoce rozvinutější a daný člověk je schopen z výrazu tváře správně rozpoznávat negativní emoce jako jsou vztek, opovržení, znechucení, strach či smutek, bude k použití destruktivních komunikačních stylů docházet méně (Yoo, Noyes, 2016).

Na řešení konfliktů může mít ale vliv i regulace emocí. Mazzuca a kol. (2019) zjistili, že regulace emocí (přehodnocení, nikoli potlačení) a emoční nákaza (vzájemné zachycení a sjednocení emočního ladění mezi partnery) mají dlouhodobý pozitivní vliv na manželskou spokojenost a průběh vzájemných interakcí. Je tedy pravděpodobné, že regulace emocí bude mít vliv i na komunikační styly, a také bude docházet k párovému efektu.

Výzkum Holley a kol. (2018) zaměřený na řešení konfliktů pomocí požadavků/ústupu potvrdil párový vztah a ukázal, že chování v rámci tohoto vzorce má spojitost s regulací emocí a možnými depresivními stavy na straně ustupující (člověk, který „si neumí poradit“ s negativními emocemi se snaží vyhnout konfliktu). Tyto závislosti byly zjištěny pomocí modelu APIM.

Výzkum vlivu emocionální inteligence na komunikační styly probíhal nejen v rámci blízkých vztahů, ale např. i v pracovním prostředí.

1.5.3.2. Emocionální inteligence a styly řešení konfliktu mimo romantický vztah

Studie Valente, Lourenço (2020), uskutečněná s výzkumným vzorkem 382 portugalských učitelů, se zaměřovala na vztah mezi mírou jejich schopnosti emocionální inteligence a styly řešení konfliktů při vyučování. K výzkumu byly použity dotazníky The Emotional Skills and Competence Questionnaire for Teachers, the Rahim Organizational Conflict Inventory II - portugalská verze pro školní kontext, a personální a profesní údaje. Jejich vyhodnocení proběhlo v programu SPSS/AMOS 25 (Arbuckle, 2012), strukturálním modelováním (SEM) (Lowe a kol., 2007) a pomocí Pearsonova korelačního testu. Prokázaly, že učitelé, kteří dosáhli vyšších hodnot v emocionální inteligenci, řeší konflikty více konstruktivně a používají více integrativní a kompromisní styly. Zároveň používají méně vyhýbavý, dominantní a vstřícný styl (učitelé se nepodřizují potřebám žákům bez ohledu na své profesní zájmy).

Jordan a Troth (2004) se pro změnu zajímali o vlivu Emocionální inteligence na týmový výkon při zadání společného úkolu. Vedlejším cílem této práce však bylo probádat, i jaký má EI vliv na použití komunikačních stylů jedincem. Pro Emocionální inteligenci byl použit dotazník Workgroup Emotional Intelligence Profile-Version6 (WEIP6, Jordan 2000) odvozený z modelu MSCEIT. Tento dotazník obsahuje 2 hlavní škály: schopnost nakládat se svými a schopnost nakládat s cizími emocemi. Obě škály

obsahují subškály: schopnost rozpoznat emoce a schopnost je regulovat, škála č. 1 navíc ještě zahrnuje schopnost o těchto emocích diskutovat. Pro výzkum komunikačních stylů byl použit Rahimův dotazník Styles of Handling Interpersonal Conflict measure (1983).

I tento výzkum poukázal na významnou roli Emocionální inteligence při použití konstruktivního, v tomto případě integrativního, stylu. Tento vliv byl pozorovatelný na úrovni jednotlivce, avšak pokud měli všichni členové týmu vysokou EI, byl tento vliv větší. Rozvinutá emocionální inteligence tak může být základem pro schopnost použití integrovaného stylu s cílem přinést užitek oběma stranám konfliktu, a to zejména schopnost jedince pracovat s vlastními emocemi a emocemi ostatních lidí, jejich názory i právy (Jordan, Troth, 2004; Jordan, Troth, 2002; Canary, Cupach, 1988). Překvapivě, a na rozdíl od výzkumu Valente, Lourenço (2020), zde kromě integrativního stylu používali jedinci s vysokou EI i styl dominantní. Docházelo k tomu v případech, kdy bylo nutné zefektivnit práci pro splnění úkolu - při snaze splnit stanovené cíle, často při nedostatku času či jiných negativních vlivech zvenčí. Naopak lidé s nízkou Emocionální inteligencí inklinovali ke stylu vyhýbavému.

Spojitosť vysoké Emocionální inteligence s použitím integrativního, kompromisního a dominantního stylu následně potvrdili i Zhang a kol. (2015) s využitím sebehodnotícího testu Emocionální inteligence „Emotional Intelligence Scale“ (Wong and Law, 2002) a dotazníku pro výzkum komunikačních stylů, odvozeného z testu Rahim Organizational Conflict Inventory-II (ROCI-II). Tuto spojitost lze nalézt i v dalších vědeckých pracích jako např. Yu, a kol. (2006), kde je vysoká EI spojena i s vysokou empatií, a v níž autoři podotýkají, že možné vysvětlení může být spojené s tím, že všechny tři styly řešení konfliktu (integrativní, kompromisní a dominantní) mají společné to, že jsou alespoň částečně zaměřeny na zájem o sebe / o vlastní cíle (ne pouze na cíle partnera). Přesto tento poznatek ve své práci nezkoumali a nemohli jej vědecky potvrdit.

1.5.4. Shrnutí kapitoly “Souvislost sociálně kognitivních schopností se styly řešení konfliktů v partnerských vztazích”

Na tomto místě bych, pro přehlednost, ráda shrnula poznatky učiněné v rámci této kapitoly.

Z výzkumů, které jsem uvedla v této kapitole, vyplývá, že negativní atribuce, interní či externí, často však stabilní a globální, přispívají k užití destruktivních stylů (dominantní, reaktivní). Dle Sillarsova výzkumu lze negativní interní atribuce nalézt ve

spojitosti i se stylem submisivním. Pozitivní interní atribuční styly se naopak pojí s konstruktivními styly (kompromisní) a snižují pravděpodobnost užití stylů destruktivních a vyhýbavých.

Teorie myslí se pozitivně pojí se sklony ke konstruktivním řešením, kooperaci, řešení problémů, ale i se stylem podajným (submisivním). S vyšší úrovní Teorie myslí se snižuje pravděpodobnost bojovného stylu (reaktivního). Naopak chybová Teorie myslí se může pojit se stylem dominantním, vyhýbavým, ale zároveň také se stylem vstřícným (submisivním). Vliv Teorie myslí na submisivní styl tak není zcela jasný.

Také lepší rozpoznání i regulace emocí v rámci Emocionální inteligence, hraje významnou roli v konstruktivním řešení problému (kompromisní styl) a ve spolupráci s partnerem. Schopnost Emocionální inteligence snižuje snahy vyhnout se problému a použít destruktivní styly (dominantní, reaktivní) řešení konfliktu. Náš výzkum však může odhalit pozitivní vliv Emocionální inteligence na styl dominantní, s ohledem na výsledky některých výzkumů v manažerském prostředí. Také u emocionální inteligence je pravděpodobné, že bude potvrzen párový vztah s komunikačním stylem partnera.

Studie uvedené v této kapitole také naznačují vzájemnou propojenost Atribučních stylů, Teorie myslí a Emocionální inteligence.

2. Empirická část

V předkládané studii zkoumáme vnitrosubjektové i partnerské vztahy mezi sociálně-kognitivními schopnostmi a styly řešení konfliktů u žen i mužů v romantických vztazích. Jako sociálně-kognitivní schopnosti jsem určila atribuční styly, Teorii myslí a Emocionální inteligenci. Zkoumanými styly řešení konfliktů jsou kompromisní, reaktivní, dominantní, submisivní, separační a vyhýbavý. Design studie je korelační.

2.1. Výzkumné otázky

Jako hlavní výzkumné otázky jsem si položila následující:

1. Jaké komunikační styly mají tendenci se v romantickém vztahu mezi partnery vyskytovat současně.
2. Zda existuje vnitrosubjektová souvislost jednotlivých sociálně-kognitivní schopnosti (Atribuční styly, Teorie mysli, Emocionální inteligence) s jednotlivými styly řešení konfliktů (kompromisní, reaktivní, dominantní, submisivní, separační, vyhýbavý) u žen i u mužů.
3. Zda existuje partnerský vztah mezi jednotlivými sociálně-kognitivními schopnostmi (Atribuční styly, Teorie mysli, Emocionální inteligence) jednoho z partnerů a jednotlivými styly řešení konfliktů (kompromisní, reaktivní, dominantní, submisivní, separační, vyhýbavý) druhého partnera.

2.2. Výzkumné hypotézy

Následující výzkumné hypotézy formulují na základě teorií, které uvádím v teoretickém přehledu. Stanovují je pro souvislost vnitrosubjektovou (souvislost sociálně-kognitivních schopností a komunikačních stylů téhož jedince), ale také zároveň pro souvislost partnerskou (souvislost sociálně-kognitivních schopností jednoho z partnerů a komunikačních stylů druhého).

H1: Konstruktivní (kompromisní) a destruktivní (reaktivní, dominantní) styly pojí vzájemná negativní závislost.

H2a: Pozitivní interní atribuční styly souvisí s užíváním kompromisního stylu.

H2b: Pozitivní interní atribuční styly se negativně pojí s destruktivními a vyhýbavými styly.

H3a: Negativní atribuční styly souvisí s nižší pravděpodobností užití kompromisního stylu.

H3b: Negativní interní atribuční styly jsou spojeny se submisivním stylem.

H3c: Negativní stabilní a globální atribuční styly souvisí s užitím stylů destruktivních - reaktivního a dominantního.

H3d: Negativní atribuční styly mají párový vztah s reaktivním stylem.

H4: Teorie mysli se pozitivně pojí s kompromisním stylem řešení konfliktu.

H5: Teorie mysli je negativně spojena s reaktivním, dominantním, vyhýbavým a submisivním stylem řešení konfliktu.

H6: Emoční inteligence souvisí s kompromisním stylem řešení konfliktu.

H7: Emoční inteligence se negativně pojí s reaktivním, dominantním a vyhýbavým stylem řešení konfliktu.

2.3. Metodika

Bakalářská práce „Souvislost sociálně-kognitivních schopností se styly řešení konfliktů v partnerských vztazích“ byla zpracována v rámci rozsáhlejšího grantového výzkumu „Manipulativní a dominantní strategie v konfliktech partnerských dvojic s normálním osobnostním profilem a úzkostnou osobností,“ doc. Mgr. Jitky Lindové, Ph.D. Tento výzkum probíhal v Národním ústavu duševního zdraví v Klecanech od roku 2016 do roku 2020. Participanti byli osloveni prostřednictvím inzerátu na sociálních sítích.

2.4. Participanti

Celkově se studiezúčastnilo 147 heterosexuálních párů, které splňovaly předem stanovená kritéria. Těmi byly: česká národnost, heterosexuální orientace, věk v rozmezí od 18 do 45 let a romantický vztah trvající déle než 6 měsíců. Podmínkou bylo také společné soužití v jedné domácnosti alespoň po dobu 3 měsíců.

2.5. Etické otázky

Participantů před začátkem experimentu obdrželi a podepsali vytištěný informovaný souhlas o poskytnutí osobních informací. Po celou dobu experimentu i při zpracování, byla data participantů vedena pod přidělným kódem a uložena na zabezpečeném úložišti.

Přístup k těmto datům měli pouze administrátoři zapojení ve výzkumu.

Participantů za účast ve výzkumu obdrželi odměnu 1000 Kč.

2.6. Výzkumné nástroje

V této bakalářské práci byly použity dotazníky RPCS, Dotazník atribučních stylů, Faux pas test, Test čtení mysli z očí, GERT-S a MSCEIT.

2.7. Proces sběru dat

Sběr dat probíhal od roku 2016 do roku 2020. Testování v rámci této bakalářské práce bylo zaměřeno na výzkum vztahu mezi sociálně-kognitivními schopnostmi (atribučními styly, Teorií mysli, Emocionální inteligencí) a styly řešení konfliktů, a to nejen vnitrosubjektově, ale i v rámci párového vztahu mezi romantickými partnery.

Testování každého páru probíhalo ve dvou fázích. Nejprve pomocí dotazníkového šetření v domácím prostředí, bez účasti administrátorů. Druhá fáze se pak odehrávala v nerušeném prostředí testovacích prostor Národního ústavu duševního zdraví v Klecanech.

V první fázi byly dotazníky RPCS a Dotazník atribučních stylů participantům zasílány e-mailem k samostatnému vyplnění. Tyto dotazníky participantů odevzdávali až v den konání části experimentu, která vyžadovala osobní účast v Národním ústavu duševního zdraví.

V den konání experimentu byly participantům v papírové formě zadány dotazníky Faux pas, Test čtení mysli v očích a MSCEIT. Zadání příběhů u testu Faux pas měli participantů k dispozici, avšak otázky byly participantům předčítány a jejich odpovědi zapisovány administrátory. Test GERT-S byl participantům zadáván v elektronické podobě.

U vyplňování dotazníků s osobní účastí byl vždy přítomen pouze jeden z partnerů a předem určený administrátor. Druhý z partnerů se mezi tím samostatně účastnil rozhovoru, který byl zaměřen na kvalitu partnerského vztahu (tento rozhovor byl zaznamenán na kameru), a také fyzické rekonstrukce některé z partnerských konfliktních situací. Daný člověk předvedl tuto situaci nejprve s figurantem, později znovu se svým partnerem.

Rozhovor a rekonstrukce konfliktu byly uskutečněny pro účely grantového projektu a jejich zpracování, ani výsledky, nejsou součástí této bakalářské práce.

Testování jednoho páru v Národním ústavu duševního zdraví trvalo zhruba 2 až 3 hodiny. Z organizačních důvodů byly testovány maximálně 2 páry denně.

Administrátory byli vždy členové výzkumného týmu, který se skládal ze zaměstnanců Národního ústavu duševního zdraví a studentek/studentů bakalářských i magisterských programů Fakulty humanitních studií University Karlovy, zapojených do výzkumu v rámci odborné praxe. Na administraci výzkumu jsem se, jako studentka bakalářského programu, sama podílela.

2.8. Analýza dat

Jednotlivé dotazníky byly nejprve přehledně přepsány do tabulky programu Excel a vyhodnoceny. Níže přibližuji základní principy vyhodnocení jednotlivých dotazníků, bližší informace k nim však byly zmíněny již v rámci teoretického přehledu.

2.8.1. Vyhodnocení dotazníku RPCS

Participantů v dotazníku hodnotili pomocí čtyř-bodové škály (v české verzi dotazníku) míru toho, na kolik souhlasí s daným tvrzením (viz. kapitola Existující modely řešení konfliktu) u každé ze 40 uvedených otázek. Každá otázka byla zaměřena na jiný styl řešení konfliktu. Dotazník obsahuje stejný počet škál, jako autoři určili počet stylů řešení konfliktu, tedy 6: škálu pro kompromisní (14 otázek), reaktivní (5 otázek), dominantní (6 otázek), separační (5 otázek), submisivní (6 otázek) a vyhýbavý styl (4 otázky). Během vyhodnocení se sečetl celkový počet získaných bodů (1-4) pro každou škálu zvlášť. S vyšším získaným skóre se zvyšuje i pravděpodobnost užití daného stylu řešení konfliktů.

2.8.2. Vyhodnocení dotazníku atribučních stylů

Jak jsem již krátce popsala v kapitole Atribuční styly, participantů hodnotí na sedmi-bodových škálách 6 kladných a 6 negativních hypotetických situací. Z toho 3 kladné a 3 záporné jsou zaměřené na achievement (úspěch) a ostatní jsou zaměřené na afiliaci (vztahy). Každá situace obsahuje samostatné hodnocení místa příčiny události, trvalosti a globality. Tímto způsobem lze získat 20 různých škál, které zobrazuje Tabulka 1: Přehled škál dotazníku atribučních stylů. V rámci vyhodnocení se sečtou získané body (1-7) pro

každou škálu zvlášť. Čím je vyšší získané skóre, tím větší sklon má jedinec k danému atribučnímu stylu.

Tabulka 1: Přehled škál dotazníku atribučních stylů

Atribuce kladné	Atribuce internalita kladné	Atribuce stabilita kladné	Atribuce globalita kladné
	Atribuce internalita kladné achievement	Atribuce stabilita kladné achievement	Atribuce globalita kladné achievement
	Atribuce internalita kladné affiliace	Atribuce stabilita kladné affiliace	Atribuce globalita kladné affiliace
Atribuce záporné	Atribuce internalita záporné	Atribuce stabilita záporné	Atribuce globalita záporné
	Atribuce internalita záporné achievement	Atribuce stabilita záporné achievement	Atribuce globalita záporné achievement
	Atribuce internalita záporné affiliace	Atribuce stabilita záporné affiliace	Atribuce globalita záporné affiliace

2.8.3. Vyhodnocení testu Faux pas

Vyhodnocování testu Faux pas probíhalo v souladu s pokyny autorů pro vyhodnocení dotazníku. Pro komplikovanost tohoto procesu uvádím pouze krátký popis dotazníku v podkapitole Teorie mysli. Test obsahuje škály: detekce, porozumění nevhodnosti, intence, přesvědčení a empatie. Z těchto škál však lze následně určit celkový skór porozumění Faux pas.

Výčet všech subškál: správná detekce kontrol, správná detekce trapas, celkový skór správnosti detekce, podíl správnosti kontrol, podíl správnosti trapasy, podíl celkové správnosti, porozumění kontrol, intence kontrol, přesvědčení kontrol, empatie kontrol, porozumění trapasy, intence trapasy, přesvědčení trapasy, empatie trapasy, celkový skór porozumění, celkový skór intence, celkový skór přesvědčení, celkový skór empatie, celkový skór Faux pas.

2.8.4. Vyhodnocení Testu čtení mysli z očí

Test čtení mysli z očí obsahuje 36 výrazů očí a u každého z nich participant vybírá jeden v nabídce uvedený pojem, který odpovídá zobrazenému mentálnímu stavu. Za každý správně určený výraz očí získává participant 1 bod. Celkem lze získat 36 bodů. Tedy čím vyšší je celkový skóre, tím je participantova schopnost rozpoznávat mentální stavy druhého člověka lepší.

2.8.5. Vyhodnocení GERT-S

Díky elektronicky zpracovanému zadání testu probíhalo vyhodnocení testu automaticky v rámci počítačového programu. Výstupem byla procenta úspěšnosti, která se zaznamenávala do složky s ostatními dotazníky.

2.8.6. Vyhodnocení MSCEIT

Část dotazníku MSCEIT zaměřená na regulaci emocí obsahuje 2 samostatné testy. První z nich je zaměřen na řízení vlastních emocí a obsahuje 20 otázek. Druhý z nich je zaměřen na schopnost zapojit do rozhodování emoce vlastní, ale i ostatních lidí. Tento test obsahuje 9 otázek. V obou testech participant hodnotí míru souhlasu na škále 1-5. Správnost odpovědi participanta je pak hodnocena na základě míry shodnosti s normativním vzorkem. Poté je stanoven bodový průměr všech otázek pro každý test zvlášť. V našem výzkumu byl však, pomocí průměru z výsledných skóre obou testů, vytvořen ještě celkový skóre úspěšnosti.

2.8.7. Testy normality a korelační analýza

Po vyhodnocení všech jednotlivých dotazníků, byly provedeny testy normality Kolmogorov-Smirnov a Shapiro-Wilk, a následně i korelační analýza (Pearsonův koeficient) v programu IBM SPSS Statistic 25.

Testy normality byly provedeny za účelem zjištění, zda lze k testování korelací mezi škálami použít parametrické či neparametrické analýzy. Škály Atribuce kladné a Atribuce záporné, se jak u mužů, tak u žen, pohybovaly mimo hodnotu normality (p hodnota „normální“ škály by měla mít více než 0,05), a proto byly z korelační analýzy pomocí Pearsonova koeficientu (analýzy parametrické) vyloučeny.

Pearsonův korelační koeficient je využíván pro měření statistické závislosti u lineárních dat. Analýza byla provedena za účelem ověření statistické nezávislosti jednotlivých škál a

subškál testů, které mohou společně vstupovat jako nezávislé prediktory do statistické analýzy APIM. Stanovili jsme, že prediktory je možné považovat za nezávislé, pokud korelační koeficient nepřesahuje hodnotu 0,4.

Korelační analýza byla provedena pro všechny použité dotazníky (RPCS, Dotazník atribučních stylů, Test čtení mysli z očí, Faux pas, GERT-S, MSCEIT) a všechny jejich hlavní subškály. Korelace byly provedeny zvlášť pro vztahy vnitrosubjektové i párové, tj. zvlášť pro vztahy žena - žena, muž-muž a žena-muž (tabulka 3, 4 a 5).

2.8.8. Dyadická analýza APIM (The actor-partner interdependence model)

Pro jednotlivé styly řešení konfliktu byla vždy vytvořena nová analýza. Styly řešení konfliktů byly závislou proměnou a sociálně-kognitivní schopnosti proměnými nezávislými. Tak mohl být pozorován vztah sociálně-kognitivních schopností a stylů řešení konfliktů s diskriminací v rámci dyád (rozdělení na muže a ženy).

2.9. Výsledky

2.9.1. Výsledky korelační analýzy

V následující části prezentuji výsledky vnitrosubjektových i párových korelací všech vybraných subškál dotazníků sociálně-kognitivních schopností i dotazníku RPCS u žen i mužů.

Legenda:

- všechny tabulky s výsledky korelací obsahují číselné hodnoty korelačního koeficientu
- označení písmenem P slouží k odlišení mužských měřených subškál (názvy ženských subškál jsou bez písmene P)
- tučně zvýrazněné jsou korelace přesahující stanovenou hodnotu 0,4 pro použití subškály v následné analýze APIM
- * označuje signifikantní vztah pod 0,05
- ** označují signifikantní vztah pod 0,01

2.9.1.1. *RPCS*

V tabulkách 2 a 3 představuji výsledky korelací mezi styly řešení konfliktů u žen a mužů zvlášť, tabulka 4 zobrazuje souvislost jednotlivých stylů mezi pohlavími.

Tabulka 2: Korelace stylů řešení konfliktů u žen

	Kompromisní	Dominantní	Reaktivní	Separáční	Vyhýbavý	Submisivní
Kompromisní	1					
Dominantní	-,207*	1				
Reaktivní	-,543**	,351**	1			
Separáční	-0,075	0,109	,181*	1		
Vyhýbavý	0,105	-,172*	-0,148	0,144	1	
Submisivní	0,015	-,224**	-0,066	0,126	,399**	1

Tabulka 3: Korelace stylů řešení konfliktů u mužů

	P Kompromisní	P Dominantní	P Reaktivní	P Separáční	P Vyhýbavý	P Submisivní
P Kompromisní	1					

	P Kompromisní	P Dominantní	P Reaktivní	P Separační	P Vyhýbavý	P Submisivní
P Dominantní	-,216*	1				
P Reaktivní	-,495**	,411**	1			
P Separační	-,179*	,213*	,327**	1		
P Vyhýbavý	0,134	-0,135	-0,083	0,116	1	
P Submisivní	0,071	-,202*	0,031	0,165	,345**	1

Tabulka 4: Korelace mezi ženskými a mužskými styly řešení konfliktů

	Kompromisní	Dominantní	Reaktivní	Separační	Vyhýbavý	Submisivní
P Kompromisní	,457**	-0,163	-,494**	-,257**	0,061	-0,003
P Dominantní	-,269**	,217*	,380**	-0,062	-0,070	-0,004
P Reaktivní	-,360**	0,142	,617**	0,120	-0,089	0,104
P Separační	-0,116	0,062	,221**	,304**	-0,005	0,081
P Vyhýbavý	0,067	0,057	-0,098	-0,059	,317**	0,046
P Submisivní	-0,009	0,105	0,067	0,001	0,075	-0,019

Tabulky 2 a 3 zobrazují vnitrosubjektové korelace kompromisního a reaktivního stylu žen i mužů. Tabulka 4 však ukazuje, že negativní párový vztah pojí pouze kompromisní styl mužů a reaktivní styl žen.

Kladný korelační vztah se vyskytuje i mezi mužským dominantním a mužským reaktivním stylem (tabulka 3). Tento výsledek odpovídá dělení na konstruktivní a destruktivní styly. Muž, který bude používat dominantní řešení konfliktu, bude zároveň v jiném konfliktu (nebo jiné fázi toho samého konfliktu) používat i styl reaktivní.

Na úrovni párových korelací byly zjištěny kladné vztahy mezi kompromisními styly muže a ženy, i mezi reaktivními styly obou partnerů (tabulka 4). Kompromisní strategie jednoho partnera tedy souvisí s vyšší pravděpodobností kompromisní strategie druhého partnera, stejně jako spolu párově souvisí i reaktivní styly.

Vzhledem ke korelacím mezi některými styly řešení konfliktů jsem vytvořila samostatné APIM modely s každou jednotlivou komunikační strategií jako závislou proměnnou.

V tabulkách 5 až 8 se nachází výsledky korelačních vztahů, které byly zjišťované vnitrosubjektově i párově mezi jednotlivými sociálně-kognitivními schopnostmi a styly řešení konfliktů.

Tabulka 5: Vnitrosubjektové korelace ženských sociálně-kognitivních schopností a stylů řešení konfliktů

	Kompromisní	Dominantní	Reaktivní	Separační	Vyhýbavý	Submisivní
A Inter klad	0,075	0,062	0,075	-0,153	-0,030	-0,124
A Inter zápor	0,027	-0,085	0,026	0,079	0,033	,191*
A Stab zápor	-0,041	0,131	0,075	-0,057	-0,030	0,020
A Stab klad	0,043	0,073	0,034	0,166	-0,041	,196*
A Glob klad	-0,106	,209*	,172*	-0,067	-0,103	-0,162
A Glob zápor	-0,064	0,141	,181*	0,097	-0,132	0,068
GertS	0,165	0,024	-0,114	0,016	-0,156	-0,135
Test očí	0,069	-0,049	-0,102	0,056	-0,024	-0,148
MSCEIT	-0,018	-0,158	-0,076	-0,049	-0,028	-0,057
FT detekce	-0,021	0,054	0,082	-,196*	-0,057	-0,055
FT porozumění	0,007	-0,034	0,089	-0,148	-0,027	-0,006
FT intence	-0,009	-0,050	-0,015	-,190*	-0,074	-0,022
FT přesvědčení	0,116	-0,080	-0,028	-,218*	-0,042	-0,018
FT empatie	0,006	0,049	0,031	-0,111	0,047	-0,010
FT celkový skór	0,022	-0,034	0,034	-,212*	-0,058	-0,027

Tabulka 6: Vnitrosubjektové korelace mužských sociálně-kognitivních schopností a stylů řešení konfliktů

	P Kompromisní	P Dominantní	P Reaktivní	P Separační	P Vyhýbavý	P Submisivní
P A Inter klad	-0,013	0,106	0,078	-,201*	-0,032	-0,092
P A Inter zápor	0,020	-0,028	0,037	0,039	0,141	,189*
P A Stab klad	-0,084	0,010	-0,001	-0,033	-0,012	0,055

P A Stab zápor	-0,089	-0,090	0,067	,204*	0,051	0,076
P A Glob klad	0,033	0,007	-0,064	-0,058	-0,040	-0,046
P A Glob zápor	-0,033	-0,073	0,093	0,133	0,060	0,041
PGertS	,258**	-0,131	-,343**	-0,149	-0,017	-0,070
P Test očí	0,135	-0,088	-,293**	-0,145	-0,167	-,199*
P MSCEIT	0,024	-0,046	-0,012	-0,003	-0,037	0,121
PFT detekce	0,056	-0,028	0,025	0,006	-0,025	0,111
P FT porozumění	-0,013	0,061	0,050	0,116	-0,051	0,116
P FT intence	0,081	-0,024	-0,101	-0,130	0,010	0,042
P FT přesvědčení	0,075	-0,011	-0,044	-0,054	-0,013	0,147
P FT empatie	0,038	-0,004	-0,005	0,007	-0,031	0,112

Tabulka 7: Korelace mužských sociálně-kognitivních schopností a ženských komunikačních stylů

	Kompromisní	Dominantní	Reaktivní	Separáční	Vyhýbavý	Submisivní
P A Inter klad	-0,041	-0,011	0,125	-0,147	-0,038	-0,146
P A Inter zápor	-0,088	0,089	-0,027	-0,013	0,065	0,106
P A Stab klad	-0,025	-0,035	0,072	-0,069	-0,037	-0,131
P A Stab zápor	-0,115	-0,019	0,040	0,114	0,142	0,023
P A Glob klad	-0,078	-0,019	-0,106	0,121	0,040	-0,081
P A Glob zápor	-0,099	0,038	-0,039	0,140	-0,054	0,065
P A klad	-0,067	-0,029	0,033	-0,033	-0,013	-0,161
P A zápor	-0,148	0,045	-0,011	0,123	0,058	0,088
PGertS	,230**	-0,102	-,243**	-0,119	-0,019	-0,092
P Test očí	,209*	-,208*	-,222**	-0,130	0,044	0,085
P MSCEIT	0,156	-0,020	-,235**	0,000	0,041	-0,087
PFT detekce	0,046	0,002	0,053	-0,066	0,004	0,072

P FT porozumění	0,045	-0,038	0,093	-0,099	0,035	0,063
P FT intence	-0,019	-0,020	0,033	-0,087	-0,036	0,057
P FT přesvědčení	0,096	0,008	0,019	-0,109	-0,027	-0,055
P FT empatie	0,042	-0,031	0,004	-0,101	0,025	-0,009
P FT celkový skóre	0,043	-0,015	0,055	-0,103	-0,008	0,040

Tabulka 8: Korelace ženských sociálně-kognitivních schopností a mužských komunikačních stylů

	P Kompromisní	P Dominantní	P Reaktivní	P Separační	P Vyhýbavý	P Submisivní
A Inter klad	-0,154	0,119	0,037	-0,141	0,021	-0,025
A Inter zápor	-0,111	-0,144	-0,067	0,056	-,189*	0,095
A Stab zápor	-0,079	-0,008	0,042	0,005	0,086	0,074
A Stab klad	0,041	-0,013	0,053	0,108	0,053	,197*
A Glob klad	-0,087	0,077	0,079	-0,054	0,052	0,025
GertS	0,077	-0,119	-0,167	-,186*	-0,080	-,189*
Test očí	0,056	-0,060	-0,078	-0,107	-0,087	-0,128
MSCEIT	0,041	-0,027	-0,126	-0,010	-0,002	-0,132
FT detekce	0,058	0,053	0,021	-,202*	-0,093	-0,088
FT porozumění	0,017	0,075	0,072	-0,141	-0,090	-0,084
FT intence	0,031	0,054	0,030	0,004	-0,018	0,024
FT přesvědčení	0,166	0,016	-0,093	-,168*	-0,055	-0,106
FT empatie	0,084	0,052	-0,054	-0,166	0,090	0,010
FT celkový skóre	0,071	0,058	0,014	-0,131	-0,069	-0,064

Výsledky zjištěné pomocí korelačního koeficientu v tabulkách 5-8 neukazují žádnou hodnotu přesahující 0,4.

2.9.1.2. Patersonův dotazník atribučních stylů

V tabulkách 9 až 11 jsou uvedeny korelační vztahy mezi jednotlivými subškálami atribučního dotazníku žen, mužů i jejich párových vztahů.

Tabulka 9: Vnitrosubjektové korelace subškál ženských atribučních stylů

	A Inter klad	A Inter zápor	A Stab klad	A Stab zápor	A Glob klad	A Glob zápor
A Inter klad	1					
A Inter zápor	0,024	1				
A Stab klad	,361**	-0,032	1			
A Stab zápor	-0,086	,268**	,212*	1		
A Glob klad	,277**	0,028	,438**	0,162	1	
A Glob zápor	-,171*	,198*	0,103	,589**	,420**	1

Tabulka 10: Vnitrosubjektové korelace subškál mužských atribučních stylů

	P A Inter klad	P A Inter zápor	P A Stab klad	P A Stab zápor	P A Glob klad	P A Glob zápor
P A Inter klad	1					
P A Inter zápor	0,075	1				
P A Stab klad	,390**	-0,093	1			
P A Stab zápor	-0,075	,185*	,190*	1		
P A Glob klad	,249**	0,044	,360**	0,126	1	
P A Glob zápor	-,181*	,274**	-0,021	,283**	,442**	1

Tabulka 11: Párová korelace subškál atribučních stylů

	A Inter klad	A Inter zápor	A Stab klad	A Stab zápor	A Glob klad	A Glob zápor
P A Inter klad	,360**	0,031	0,125	-0,007	0,132	-,203*
P A Inter zápor	0,028	,298**	-0,029	0,078	0,020	0,005
P A Stab klad	0,122	-0,067	0,082	-0,016	0,126	0,013
P A Stab zápor	-,203*	0,085	-0,045	,181*	-0,030	0,019
P A Glob klad	0,038	-0,083	0,079	-0,001	0,088	-0,006
P A Glob zápor	-,267**	0,094	-0,133	,174*	-0,035	0,156

Výsledky korelační analýzy ukazují, že jednotlivé subškály Patersnova dotazníku atribučních stylů jsou vzájemně prokorelované, viz tabulka 9. Z důvodu této vazby mezi ženskou stabilitou a globalitou, byly do analýzy APIM vybrány pouze subškály: internalita kladná, internalita záporná, a také stabilita kladná i stabilita záporná.

Ve 12 až 15 tabulce se nachází vnitrosubjektové i párové korelace mezi schopnostmi Teorie mysli, Emocionální inteligence a atribučními styly.

Tabulka 12: Vnitrosubjektové korelace subškál Teorie mysli a Emocionální inteligence s atribučními styly u žen

	A Inter klad	A Inter zápor	A Stab klad	A Stab zápor	A Glob klad	A Glob zápor
GertS	-0,016	-0,025	0,024	-0,015	0,073	0,037
Test očí	-0,008	-0,084	-0,031	-0,005	-0,070	-0,061
MSCEIT	-0,170	-0,127	-,173*	-0,063	-,217*	-0,074
FT detekce	-0,007	-0,081	-0,038	-,171*	-0,047	-0,003
FT porozumění	-0,035	-0,094	-0,039	-0,117	-0,071	0,001
FT intence	-0,080	-0,080	0,056	-0,026	-0,056	0,038
FT přesvědčení	0,113	-0,070	-0,089	-0,098	-0,021	0,023
FT empatie	0,050	-0,019	0,066	-0,075	-0,054	0,055
FTcelkový skór	-0,012	-0,092	-0,023	-0,108	-0,057	0,019

Tabulka 13: Vnitrosubjektové korelace subškál Teorie mysli a Emocionální inteligence s atribučními styly u mužů

	P A Inter klad	P A Inter zápor	P A Stab klad	P A Stab zápor	P A Glob klad	P A Glob zápor
PGertS	-0,154	0,004	-0,160	-0,076	-,197*	0,064
P Test očí	-0,027	0,025	-0,029	-0,137	-0,073	-0,035
P MSCEIT	-0,161	-0,070	-,205*	-0,043	-0,052	0,032
PFT detekce	-0,045	-0,162	0,089	-0,106	-0,049	0,062
P FT porozumění	-0,051	-0,110	0,014	-0,109	-0,046	0,149
P FT intence	-0,149	-0,049	-0,035	-0,146	-0,007	,218*
P FT přesvědčení	0,030	-0,163	0,163	-0,106	0,013	0,050

P FT empatie	0,004	-0,158	0,087	-0,143	-0,061	-0,016
P FT celkový skór	-0,068	-0,130	0,057	-0,135	-0,024	0,146

Tabulka 14: Párová korelace subškál Teorie mysli a Emocionální inteligence mužů s atribučními styly žen

	A Inter klad	A Inter zápor	A Stab zápor	A Stab klad	A Glob klad	A Glob zápor
PGertS	-0,141	0,008	-0,103	-0,050	-0,058	-0,073
P Test očí	-0,035	0,066	-,175*	-0,128	-0,130	-0,003
P MSCEIT	-0,073	0,097	-0,107	-0,108	-0,131	0,007
PFT detekce	0,007	-0,084	0,072	-0,117	-0,048	0,070
P FT porozumění	0,006	-0,046	-0,017	-0,116	-0,046	0,063
P FT intence	-0,047	-0,014	0,062	-0,099	-0,098	0,003
P FT přesvědčení	0,083	-0,084	0,100	-0,012	0,067	0,114
P FT empatie	0,044	-0,016	0,048	-0,046	-0,049	0,035
P FT celkový skór	0,009	-0,060	0,060	-0,098	-0,040	0,066

Tabulka 15: Párová korelace subškál Teorie mysli a Emocionální inteligence žen s atribučními styly mužů

	P A Inter klad	P A Inter zápor	P A Stab klad	P A Stab zápor	P A Glob klad	P A Glob zápor
GertS	-0,018	-0,081	0,053	-0,077	0,147	0,132
Test očí	0,010	-0,149	0,027	0,026	0,062	-0,023
MSCEIT	-0,151	0,073	0,023	-0,054	0,032	0,158
FT detekce	0,083	-0,031	0,004	-,220*	0,058	0,063
FT porozumění	0,038	-0,042	-0,057	-,192*	0,057	0,143
FT intence	-0,031	0,089	-0,089	-0,150	0,036	,207*

FT přesvědčení	0,093	-0,073	-0,055	-,172*	0,111	0,082
FT empatie	0,086	0,020	-0,036	-,176*	0,068	0,068
FTcelkový skór	0,044	-0,007	-0,060	-,204*	0,070	0,150

Tabulky 16, 17 a 18 zobrazují souvislosti mezi subškálami Teorie mysli a Emocionální inteligence, u každého pohlaví samostatně, i párově.

Tabulka 16: Vnitrosubjektové korelace subškál ženské Teorie mysli a Emocionální inteligence

	GertS	Test očí	MSCEIT	FT detekce	FT porozumění	FT intence	FT přesvědčení	FT empatie	FTcelkový skór
GertS	1								
Test očí	,361**	1							
MSCEIT	,277**	0,079	1						
FT detekce	,258**	,192*	0,085	1					
FT porozumění	,211*	0,161	0,111	,901**	1				
FT intence	,220**	0,066	,309**	,635**	,705**	1			
FT přesvědčení	,187*	0,063	0,037	,701**	,696**	,521**	1		
FT empatie	,204*	0,078	0,053	,777**	,731**	,561**	,657**	1	
FTcelkový skór	,249**	0,133	,173*	,908**	,938**	,848**	,810**	,767**	1

Tabulka 17: Vnitrosubjektové korelace subškál mužské Teorie mysli a Emocionální inteligence

	PGertS	P Test očí	P MSCEIT	PFT detekce	P FT porozumění	P FT intence	P FT přesvědčení	P FT empatie	P FTcelkový skór
PGertS	-0,075	1							
P Test očí	-0,070	,346**	1						
P MSCEIT	-,199*	,290**	0,110	1					
PFT detekce	0,121	0,147	0,136	0,098	1				

P FT porozumění	0,111	,178*	0,162	0,161	,892**				
P FT intence	0,116	,187*	0,055	0,118	,682**	1			
P FT přesvědčení	0,042	0,107	0,142	,168*	,751**	,453**	1		
P FT empatie	0,147	,179*	0,158	0,130	,852**	,554**	,780**	1	
P FT celkový skór	0,112	,180*	0,136	0,154	,933**	,829**	,820**	,834**	1

Tabulka 18: Párová korelace subškál Teorie mysli a Emocionální inteligence žen i mužů

	GertS	Test očí	MSCEIT	FT detekce	FT porozumění	FT intence	FT přesvědčení	FT empatie	FT celkový skór
PGertS	,389**	0,138	,177*	0,047	0,029	0,099	-0,046	0,002	0,044
P Test očí	,290**	,263**	0,080	0,053	0,038	0,015	0,059	-0,009	0,044
P MSCEIT	,184*	0,061	,262**	0,103	0,096	0,149	0,158	,187*	0,145
PFT detekce	0,034	0,035	-0,058	,221**	,235**	,185*	0,033	0,160	,197*
P FT porozumění	0,102	0,022	-0,022	,285**	,337**	,270**	,183*	,239**	,310**
P FT intence	0,108	-0,044	,169*	0,141	,226**	,467**	-0,020	0,077	,263**
P FT přesvědčení	0,062	0,090	-0,059	0,118	0,133	0,012	0,108	0,121	0,099
P FT empatie	-0,001	0,068	-0,085	,233**	,251**	0,135	0,036	,256**	,188*
P FT celkový skór	0,091	0,023	0,023	,215**	,267**	,287**	0,082	,165*	,253**

2.9.1.3. Faux pas

V testu Faux pas nás na základě teoretické přípravy zajímala především subškála empatie a celkový skór. Přesto byly do korelační analýzy zařazeny i další hlavní škály tohoto dotazníku. V korelační analýze se pak prokázala korelace empatie s celkovým skóre (s nímž korelovaly i další škály), a proto byl pro dyadickou analýzu zachován pouze celkově dosažený skór porozumění faux pas, viz tabulky 16 a 17.

Také upozorňuji na kladný korelační vztah zjištěný mezi schopností mužů rozpoznat intence a stejnou schopností žen v tabulce 18.

2.9.1.4. Emocionální inteligence

Testy zaměřené na emocionální inteligenci vzájemně nekorelovaly, proto byly zachovány oba testy GERT-S i MSCEIT (tabulky 16-18). Také však zůstal zachován Test čtení myslí z očí v rámci testování Teorie myslí, u kterého jsem v podkapitole Teorie myslí zmiňovala časté použití pro testování emocionální inteligence (podle Oakley a kol., 2016), protože s těmito testy nekoreloval.

2.9.2. Výsledky dyadické analýzy

Analýzu APIM jsem použila pro to, abych mohla určit, zda se vyskytuje mezi sociálně-kognitivními schopnostmi a styly řešení konfliktů párový vztah.

Tabulky 19-24 prezentují jak výsledky vnitrosubjektových vztahů mezi proměnnými (nezávislá pro ženy – závislá pro ženy; nezávislá pro muže – závislá pro muže), tak výsledky párových vztahů (nezávislá pro ženy – závislá pro muže, nezávislá pro muže – závislá pro ženy).

V tabulce 19 uvádím výsledky analýzy, do které jako prediktory vstupovaly následující skóry: Atribuce internalita kladné, Atribuce internalita záporné, Atribuce stabilita kladné, Atribuce stabilita záporné, GERT-S, Test čtení mysli z očí, MSCEIT a celkový skór Faux pas (tyto prediktory vstupovaly do všech 6 vytvořených modelů APIM a objeví se i ve všech následujících tabulkách dedikovaných testování vztahu mezi sociálně-kognitivními schopnostmi a styly řešení konfliktů). Jako závislá proměnná do tohoto modelu vstupoval kompromisní styl řešení konfliktů.

Tabulka 19: Souvislost škál sociální kognice a kompromisního stylu na základě dyadické analýzy APIM

	vnitrosubjektový vztah			párový vztah		
		Beta (s) ¹	p hodnota ²		Beta (s)	p hodnota
Atribuce internalita kladné	žena	0,124	0,245	muž - žena ³	-0,060	0,578
	muž	0,056	0,601	žena - muž	-0,172	0,115
Atribuce internalita záporné	žena	-0,059	0,579	muž - žena	-0,050	0,629
	muž	0,045	0,663	žena - muž	-0,112	0,284
Atribuce stabilita kladné	žena	-0,047	0,644	muž - žena	0,011	0,918
	muž	0,025	0,818	žena - muž	-0,038	0,714
Atribuce stabilita záporné	žena	0,144	0,160	muž - žena	-0,127	0,245
	muž	-0,202	0,059	žena - muž	0,151	0,145
GERT-S	žena	0,156	0,095	muž - žena	0,191	0,059
	muž	-0,004	0,970	žena - muž	0,045	0,640
Test čtení mysli z očí	žena	-0,018	0,859	muž - žena	0,141	0,166
	muž	0,311	0,002	žena - muž	-0,046	0,647
MSCEIT	žena	-0,133	0,205	muž - žena	-0,136	0,231
	muž	0,122	0,235	žena - muž	0,073	0,525
Faux pas celkový skór	žena	-0,086	0,398	muž - žena	0,117	0,318
	muž	-0,028	0,772	žena - muž	-0,070	0,592

Do modelu kompromisního stylu vstupovala díky chybějícím datům některých participantů data od 117 žen a 115 mužů (celkem 117 párů, včetně 2 párů, v nichž byly dostupné výsledky pouze pro ženy).

Model kompromisního stylu zobrazuje signifikantní pozitivní vztah Testu čtení mysli z očí mužů a mužského kompromisního stylu. Zároveň ukazuje trend k negativnímu vztahu

¹ regresní přímka Beta (s) určuje, zda je závislost mezi schopnostmi a styly pozitivní či negativní, (s) znamená, že je vyhodnocena samostatně pro ženy a muže

² hodnota $p < 0,05$ je statisticky významná, hodnota $p < 0,01$ je statisticky vysoce významná

³ nezávislá proměnná – závislá proměnná

mužských záporných stabilních atribucí a mužského kompromisního stylu. Na hranici signifikace jsou také hodnoty pro pozitivní vztah ženského GERT-S (rozpoznávání emocí) a mužského kompromisního stylu.

Také tabulka 20 zobrazuje výsledky analýzy, s prediktory totožnými jako v modelu kompromisního stylu. Jako závislá proměnná však byl v tomto modelu použit reaktivní komunikační styl.

Tabulka 20: Souvislost škál sociální kognice a reaktivního stylu na základě dyadické analýzy APIM

	vnitrosubjektový vztah			párový vztah		
		Beta (s) ⁴	p hodnota ⁵		Beta (s)	p hodnota
Atribuce internalita kladné	žena	0,005	0,963	muž - žena ⁶	0,105	0,329
	muž	0,141	0,147	žena - muž	0,003	0,974
Atribuce internalita záporné	žena	0,110	0,302	muž - žena	-0,119	0,255
	muž	0,038	0,690	žena - muž	-0,112	0,240
Atribuce stabilita kladné	žena	-0,026	0,801	muž - žena	-0,065	0,558
	muž	-0,142	0,160	žena - muž	-0,068	0,474
Atribuce stabilita záporné	žena	-0,060	0,556	muž - žena	0,085	0,426
	muž	0,127	0,189	žena - muž	0,003	0,973
GERT-S	žena	-0,051	0,640	muž - žena	-0,077	0,474
	muž	0,015	0,876	žena - muž	-0,022	0,824
Test čtení mysli z očí	žena	-0,029	0,774	muž - žena	-0,246	0,018
	muž	-0,416	<0,001	žena - muž	0,055	0,546
MSCEIT	žena	0,102	0,331	muž - žena	-0,268	0,010
	muž	-0,320	<0,001	žena - muž	-0,033	0,724
Faux pas celkový skór	žena	0,036	0,729	muž - žena	0,139	0,161
	muž	0,130	0,145	žena - muž	0,066	0,484

Modelu reaktivního stylu řešení konfliktů vstupovala data 116 žen a 115 mužů (celkem 116 párů, v jednom páru byla dostupná data pouze pro ženu).

V modelu reaktivního stylu řešení konfliktů vyšly 2 významné signifikantní výsledky. První je negativní vztah mezi mužským Testem poznávání mysli v očích a mužským reaktivním stylem. Druhý je negativní vztah mezi mužským MSCEIT (regulací emocí) a mužským reaktivním stylem. Signifikantní výsledky vyšly i pro dva negativní párové

⁴ regresní přímka Beta (s) určuje, zda je závislost mezi schopnostmi a styly pozitivní či negativní, (s) znamená, že je vyhodnocena samostatně pro ženy a muže

⁵ hodnota p < 0,05 je statisticky významná, hodnota p < 0,01 je statisticky vysoce významná

⁶ nezávislá proměnná – závislá proměnná

vztahy: mezi ženským Testem očí a mužským reaktivním stylem; dále mezi ženským MSCEIT (regulace emocí) a mužským reaktivním stylem.

Tabulka 21 také obsahuje jako nezávislé proměnné výše určené sociálně-kognitivní schonosti. Jako závislá proměnná vstupuje do analýzy dominantní styl.

Tabulka 21: Souvislost škál sociální kognice a dominantního stylu na základě dyadické analýzy APIM

	vnitrosubjektový vztah			párový vztah		
		Beta (s) ⁷	P hodnota ⁸		Beta (s)	P hodnota
Atribuce internalita kladné	žena	-0,012	0,911	muž - žena ⁹	-0,108	0,327
	muž	0,089	0,426	žena - muž	0,106	0,353
Atribuce internalita záporné	žena	-0,159	0,143	muž - žena	0,171	0,110
	muž	-0,066	0,543	žena - muž	-0,159	0,148
Atribuce stabilita kladné	žena	0,029	0,783	muž - žena	-0,009	0,938
	muž	-0,021	0,853	žena - muž	-0,095	0,388
Atribuce stabilita záporné	žena	0,081	0,443	muž - žena	-0,108	0,326
	muž	-0,038	0,730	žena - muž	0,113	0,298
GERT-S	žena	0,093	0,400	muž - žena	-0,062	0,576
	muž	0,102	0,362	žena - muž	-0,155	0,165
Test čtení mysli z očí	žena	-0,024	0,816	muž - žena	-0,259	0,015
	muž	-0,161	0,137	žena - muž	-0,006	0,952
MSCEIT	žena	-0,180	0,095	muž - žena	0,033	0,758
	muž	-0,079	0,460	žena - muž	0,060	0,579
Faux pas celkový skór	žena	-0,090	0,399	muž - žena	0,060	0,551
	muž	0,051	0,623	žena - muž	0,116	0,286

Do modelu dominantního stylu vstupovala data od 116 žen a 115 mužů (celkem 116 párů, 1 pár s 1 ženou).

U modelu dominantního stylu vyšel pouze jeden signifikantní negativní vztah a to pro párový vztah mezi ženským Testem mysli v očích a mužským dominantním stylem řešení konfliktu.

⁷ regresní přímka Beta (s) určuje, zda je závislost mezi schopnostmi a styly pozitivní či negativní, (s) znamená, že je vyhodnocena samostatně pro ženy a muže

⁸ hodnota p < 0,05 je statisticky významná, hodnota p < 0,01 je statisticky vysoce významná

⁹ nezávislá proměnná – závislá proměnná

Také v tabulce 22 je zobrazen vztah mezi prediktory určenými v rámci sociálně-kognitivních schopností a závislou proměnnou – separačním stylem.

Tabulka 22: Souvislost škál sociální kognice a separačního stylu na základě dyadické analýzy APIM

	vnitrosubjektový vztah			párový vztah		
		Beta (s) ¹⁰	p hodnota ¹¹		Beta (s)	p hodnota
Atribuce internalita kladné	žena	-0,108	0,308	muž - žena ¹²	-0,058	0,584
	muž	-0,169	0,122	žena - muž	-0,093	0,401
Atribuce internalita záporné	žena	-0,006	0,952	muž - žena	0,046	0,651
	muž	-0,013	0,904	žena - muž	0,096	0,370
Atribuce stabilita kladné	žena	-0,130	0,198	muž - žena	-0,103	0,346
	muž	-0,025	0,822	žena - muž	-0,004	0,969
Atribuce stabilita záporné	žena	0,144	0,153	muž - žena	0,026	0,801
	muž	0,152	0,160	žena - muž	0,064	0,545
GERT-S	žena	0,162	0,127	muž - žena	-0,179	0,092
	muž	-0,055	0,617	žena - muž	-0,073	0,503
Test čtení mysli z očí	žena	0,103	0,300	muž - žena	-0,153	0,132
	muž	-0,113	0,281	žena - muž	0,078	0,445
MSCEIT	žena	-0,046	0,653	muž - žena	0,116	0,253
	muž	-0,198	0,058	žena - muž	0,066	0,526
Faux pas celkový skór	žena	-0,287	0,005	muž - žena	-0,093	0,337
	muž	0,089	0,375	žena - muž	-0,062	0,559

Do modelu separačního stylu vstupovala data od 116 žen a 115 mužů (celkem 116 párů, jeden pár s jednou ženou).

Model separačního stylu zobrazuje dva signifikantní výsledky. Signifikantní negativní vztah mužského MSCEIT (regulace emocí) a mužského separačního stylu. Tabulka 27 ukazuje, že ženy, které skórovaly výše v testu teorie mysli Faux pas, dosahují vyšších hodnot v separačním stylu řešení konfliktů.

¹⁰ regresní přímka Beta (s) určuje, zda je závislost mezi schopnostmi a styly pozitivní či negativní, (s) znamená, že je vyhodnocena samostatně pro ženy a muže

¹¹ hodnota $p < 0,05$ je statisticky významná, hodnota $p < 0,01$ je statisticky vysoce významná

¹² nezávislá proměnná – závislá proměnná

I v tabulce 24 jsou nezávislými proměnnými: Atribuce internalita kladné, Atribuce internalita záporné, Atribuce stabilita kladné, Atribuce stabilita záporné, GERT-S, Test čtení myslí z očí, MSCEIT a celkový skór Faux pas. Závislou proměnnou je submisivní styl řešení konfliktů.

Tabulka 23: Souvislost škál sociální kognice a submisivního stylu na základě dyadické analýzy APIM

	vnitrosubjektový vztah			párový vztah		
		Beta (s) ¹³	p hodnota ¹⁴		Beta (s)	p hodnota
Atribuce internalita kladné	žena	-0,078	0,469	muž - žena ¹⁵	-0,094	0,381
	muž	-0,249	0,024	žena - muž	-0,067	0,550
Atribuce internalita záporné	žena	0,107	0,312	muž - žena	0,079	0,448
	muž	0,176	0,101	žena - muž	0,024	0,823
Atribuce stabilita kladné	žena	-0,001	0,993	muž - žena	-0,145	0,191
	muž	0,119	0,295	žena - muž	0,006	0,955
Atribuce stabilita záporné	žena	0,159	0,121	muž - žena	0,003	0,977
	muž	-0,093	0,395	žena - muž	0,156	0,142
GERT-S	žena	-0,067	0,535	muž - žena	-0,198	0,066
	muž	-0,045	0,684	žena - muž	-0,093	0,398
Test čtení myslí z očí	žena	-0,132	0,190	muž - žena	0,177	0,087
	muž	-0,028	0,794	žena - muž	0,008	0,938
MSCEIT	žena	-0,001	0,993	muž - žena	-0,053	0,609
	muž	-0,145	0,169	žena - muž	-0,045	0,668
Faux pas celkový skór	žena	-0,057	0,583	muž - žena	0,074	0,455
	muž	0,131	0,195	žena - muž	-0,016	0,882

V modelu submisivního stylu byla použita data od 116 žen a 115 mužů (celkem 116 párů, páru s 1 ženou).

V modelu submisivního stylu vyšel negativní signifikantní vztah mezi mužskými kladnými interními atribucemi a mužským submisivním stylem. Na hranici signifikace se nachází i

¹³ regresní přímka Beta (s) určuje, zda je závislost mezi schopnostmi a styly pozitivní či negativní, (s) znamená, že je vyhodnocena samostatně pro ženy a muže

¹⁴ hodnota $p < 0,05$ je statisticky významná, hodnota $p < 0,01$ je statisticky vysoce významná

¹⁵ nezávislá proměnná – závislá proměnná

hodnoty v rámci partnerského vztah ženského GERT-S (poznávání emocí) a mužského submisivního stylu.

I prediktory posledního ze sestavených modelů v tabulce 25 zůstávají stejné jako v předchozích modelech. Jako závislá proměnná vstupuje vyhýbavý komunikační styl.

Tabulka 24: Souvislost škál sociální kognice a vyhýbavého stylu na základě dyadické analýzy APIM

	vnitrosubjektový vztah			párový vztah		
		Beta (s) ¹⁶	p hodnota ¹⁷		Beta (s)	p hodnota
Atribuce internalita kladné	žena	-0,081	0,471	muž - žena ¹⁸	-0,027	0,813
	muž	-0,116	0,307	žena - muž	0,035	0,760
Atribuce internalita záporné	žena	0,045	0,686	muž - žena	0,057	0,601
	muž	0,193	0,079	žena - muž	-0,249	0,026
Atribuce stabilita kladné	žena	0,021	0,847	muž - žena	-0,038	0,742
	muž	0,054	0,645	žena - muž	0,063	0,567
Atribuce stabilita záporné	žena	-0,187	0,082	muž - žena	0,087	0,439
	muž	-0,017	0,877	žena - muž	0,053	0,628
GERT-S	žena	-0,161	0,157	muž - žena	-0,015	0,892
	muž	-0,054	0,636	žena - muž	0,003	0,980
Test čtení mysli z očí	žena	-0,047	0,654	muž - žena	0,015	0,888
	muž	0,062	0,569	žena - muž	-0,087	0,415
MSCEIT	žena	0,030	0,781	muž - žena	0,041	0,707
	muž	-0,087	0,422	žena - muž	-0,017	0,875
Faux pas celkový skór	žena	-0,148	0,175	muž - žena	0,006	0,954
	muž	-0,035	0,739	žena - muž	0,006	0,958

Do modelu vyhýbavého stylu vstupovala data od 116 žen a 115 mužů (celkem 116 párů, v jednom páru byla zahrnuta data pouze pro ženu).

V modelu vyhýbavého stylu byl odhalen jediný signifikantní výsledek, a to párového vztahu mezi mužskou zápornou internalitou a ženským dominantním stylem.

¹⁶ regresní přímka Beta (s) určuje, zda je závislost mezi schopnostmi a styly pozitivní či negativní, (s) znamená, že je vyhodnocena samostatně pro ženy a muže

¹⁷ hodnota $p < 0,05$ je statisticky významná, hodnota $p < 0,01$ je statisticky vysoce významná

¹⁸ nezávislá proměnná – závislá proměnná

2.10. Diskuze

Na tomto místě bych chtěla diskutovat výsledky, které jsme získali pomocí korelační i regresní analýzy s navrženými hypotézami, a interpretovat je v rámci dosud známých teorií, o kterých jsem referovala v teoretickém přehledu.

Korelační analýza, kterou jsme použili k testování vztahů mezi jednotlivými proměnnými, ukázala párové vztahy mezi ženskými a mužskými styly řešení konfliktů (tabulky 3-5), a proto byly komunikační styly následně použity pro vytvoření modelů stylů řešení konfliktů samostatně, jako závislé proměnné.

Tabulky s korelačními souvislostmi komunikačních stylů ukazují, že kompromisní strategie jednoho partnera souvisí s vyšší pravděpodobností použití kompromisní strategie druhého partnera (tabulka 4). Souvislost se také projevila i mezi reaktivními styly obou partnerů (kladně spolu korelovaly). To znamená, že čím agresivněji reaguje jeden partner, tím více se projevuje agresivní chování i u druhého z partnerů. Tento zjištěný párový vztah komunikačních stylů odpovídá závěrům studie Faulkner a kol. (2005) o tendenci k reciprocitě komunikačních stylů mezi partnery, zmíněné již v kapitole „Konflikty v partnerských vztazích, jejich příčiny a vliv na partnerské vztahy“. To, zda např. konstruktivní styl jednoho z partnerů vyvolává u druhého párově reciproční kooperaci (jak navrhovali De Cremer a Van Lange, 2001 v souvislosti s Teorií myslí) nebo zda partner, který dává přednost kompromisu, si hledá partnera se stejným komunikačním stylem (setkají se dva lidé se stejnými sklony ke komunikaci, nejedná se tedy o kauzální vztah), není jasné.

Korelační analýza však ukázala kromě kladných partnerských vztahů stylů řešení konfliktů žen a mužů i vztah negativní. Negativní partnerský vztah mezi kompromisním stylem mužů a reaktivním stylem žen (tabulka 4) naznačuje pravděpodobnost, že se tato konfigurace stylů řešení konfliktů v partnerství spíše neobjeví zároveň. Pokud bude muž používat konstruktivní styl, žena nejspíše nebude přistupovat k řešení konfliktu agresivně (opět však není jisté, zda jde o vztah kauzální).

Hypotéza H1 „Konstruktivní (kompromisní) a destruktivní (reaktivní, dominantní) styly pojí vzájemná negativní závislost“ byla v rámci korelační analýzy potvrzena pouze částečně, protože nebyl nalezen žádný partnerský vztah mezi kompromisním a dominantním stylem řešení. Tato hypotéza nebyla zcela potvrzena ani pro vnitrosubjektové

vztahy komunikačních stylů žen i mužů (tabulky 2 a 3). Opět byl zjištěn negativní vztah pouze mezi kompromisními a reaktivními styly, nikoli však mezi stylem kompromisním a dominantním.

O opačné polaritě na škále spolupráce v rámci stylu kompromisního a reaktivního vypovídají otázky dotazníku RPCS (Zacchilli a kol., 2009). Kompromisní styl: „Snažíme se spolupracovat, abychom dosáhli společného řešení konfliktu.“ Reaktivní styl: „Často se s partnerem/partnerkou hádáme, protože mu/jí nedůvěřuji.“

Ačkoli hypotéza 1 nebyla zcela potvrzena, u mužů se objevil kladný vztah, mezi stylem reaktivním a dominantním (tabulka 2). Možný důvod, proč se alespoň u mužů neobjevil negativní vnitrosubjektový vztah mezi kompromisním a dominantním stylem, přesto, že styl reaktivní a dominantní pojí kladná závislost, by mohly poskytnout existující modely stylů řešení konfliktů. Ačkoli se styl reaktivní i dominantní řadí ke stylům destruktivním a zaměřeným na zájem o sebe, jejich rozdíl vidím především v použití asertivity, kterou ve svém modelu používají Ruble A Thomas (1976). Ilustrovat tento rozdíl lze opět pomocí otázek z dotazníku RPCS. Dominantní styl obsahuje otázku: „Když máme odlišné názory, je mým záměrem přesvědčit partnera/partnerku o tom, že mám pravdu.“ Naopak reaktivní: „Když máme konflikt, začínám partnera/partnerku slovně urážet.“ (Zacchilli a kol, 2009).

Tyto výsledky můžeme přesto zobecnit tak, že se ve vztahu často setkávají konstruktivní řešení s konstruktivními řešeními, a spíše se nevyskytnou současně s řešeními destruktivními. Naopak pokud jeden partner užívá destruktivní styly, pravděpodobně je bude používat i druhý partner.

2.9.3. Vztah sociálně-kognitivních schopností a komunikačních stylů

Všechny navržené sociálně-kognitivní schopnosti (Atribuční styly, Teorie mysli i Emocionální inteligence) vztahovaly alespoň k některému ze stylů řešení konfliktů. Přesto se potvrdila pouze část předpokládaných hypotéz.

2.9.3.1. Vliv atribučních stylů na styly řešení konfliktů

Ani hypotézy H2 ani H3 nebyly potvrzeny. Přes očekávání vyplývající z předchozí literatury o Atribučních stylech nebyl nalezen signifikantní vztah mezi interními či

stabilními Atribučními styly a kompromisním, dominantním, reaktivním, ani separačním stylem.

Ukázal se však jiný, než předpokládaný vztah, mezi mužskými pozitivními interními atribucemi a submisivním stylem. Vztah negativní. To znamená, že pokud muž vidí příčinu dobrých událostí u sebe, bude méně ochotný se během konfliktu podřídit přáním partnerky a užít submisivní styl. Toto zjištění tak částečně odpovídá domněnce Miller a kol. (1986), že jedinci, kteří si „připisují zásluhy“ mají tendence přehlížet cíle partnera. V souvislosti s výsledky této bakalářské práce se zdá, že jedinci, kteří se umí ocenit, nejsou v konfliktu ochotní zcela ustoupit ze svých požadavků, avšak neodmítají kompromisní řešení či jiné destruktivní styly řešení.

V porovnání s hypotézou H2b pak vyšel také opačný výsledek, ale navíc pouze v partnerském efektu. Mužské záporné interní atribuce měly záporný vliv na vyhýbavý styl partnerky. Tedy partnerka muže, který viděl jako příčinu problému sám sebe, měla menší sklon vyhýbat se řešení problému. Tento výsledek může korespondovat s teorií vzorce požadavků/ústupu. Je možné, že muž, který činí záporné interní atribuce, nemá potřebu požadovat po partnerce změny ve vztahu a chová se spíše pasivněji (v souladu s teorií propojení negativních interních atribucí, depresivních sklonů a naučené bezmocnosti; Abramson a kol., 1978), proto partnerka nepocítuje „ohrožení“ a nemá potřebu se komunikaci vyhýbat. Tuto domněnku by bylo ovšem nutné blíže ověřit v nějakém dalším výzkumu.

Také hypotéza H3c „Negativní stabilní a globální atribuční styly podporují užití stylů destruktivních - reaktivního a dominantního“ nepřinesla předpokládané výsledky.

Výsledky naopak naznačují tendence k negativnímu vztah mezi mužskými negativními stabilními atribucemi a kompromisním stylem řešení. Takoví muži by považovali příčiny problému za stálé a méně by se snažili s partnerkou o dosažení kompromisu. Tento výsledek však nevyšel signifikantně.

2.9.3.2. Vliv Teorie mysli na styly řešení konfliktů

Ačkoli se vztah Torie mysli a stylů řešení konfliktů z literatury jeví jako nejméně prokázaný, ukázalo se, že právě Teorie mysli nejčastěji souvisela s komunikačními styly v romantickém páru.

Hypotéza H4 „Teorie mysli se pozitivně pojí s kompromisním stylem řešení konfliktů“ byla částečně potvrzena pro mužskou schopnost rozpoznávat Teorii mysli z výrazu očí. To

znamená, že muži, kteří lépe rozpoznávají vnitřní stavy partnerky z obličejových výrazů a umí se do ní lépe empaticky vcítit, mají také větší tendence řešit konflikt konstruktivně, pomocí kompromisu.

Na tomto místě je třeba zmínit, že hypotézy zahrnující Teorii mysli, které byly potvrzeny pouze Testem čtení mysli z očí (zaměřený na sociálně-percepční složku), a nikoli i testem Faux pas (zaměřený na sociálně-kognitivní složku), by však měly být hodnoceny s opatrností, neboť ani jednotliví autoři existujících teorií o Teorii mysli, nedosáhli konsenzu ohledně jejího měření (problém je popsán v podkapitole Teorie mysli v části Nástroje měření). V tomto ohledu je třeba brát ohled i na práci Oakleya a kol., 2016, která popisuje Test čtení mysli z očí jako zaměřený spíše na měření Emocionální inteligence, než na Teorii mysli.

Zároveň byla částečně potvrzena hypotéza H5 „Teorie mysli má negativní vliv na reaktivní, dominantní, vyhýbavý a submisivní styl řešení konfliktu“. Tato hypotéza platila pro styl reaktivní a dominantní, pro styl vyhýbavý a submisivní potvrzena nebyla. V případě reaktivního stylu jsem našla u mužů jak vnitrosubjektový vztah, tak partnerský vztah, kdy mužova schopnost rozpoznávání mentálních stavů z očí negativně souvisela s reaktivním stylem jich i jejich partnerek.

Lze říci, že hodnoty reaktivity obou partnerů klesají, zároveň s tím, jak se u mužů zvyšuje schopnost vnímat vnitřní stavy partnerk, zatímco se zvyšují šance, že právě muži se budou snažit o kompromisní řešení. Opačný efekt mužského rozpoznávání výrazu očí na kompromisní styl oproti efektu na styl reaktivní, odpovídá korelačním vztahům mezi těmito styly, které jsem již výše diskutovala v souvislosti s hypotézou H1.

Negativní souvislost schopnosti rozpoznávat výrazy tváře s mírou užití reaktivního stylu, stejně jako kladný vztah této schopnosti ke stylu kompromisnímu, nejsou překvapivé. Podobných výsledků dosáhli ve své práci i Declerck a Bogaert (2008), kteří spojili lepší schopnost poznávat mentální stavy z výrazu očí s prosociálním chováním a ochotou objektivovat částečně své cíle ve prospěch partnera.

V teoretickém přehledu také uvádím studie Clifford a kol. (2021) a Yoo, Noyes (2016), jejichž výzkumy ukazují, že nepřesnosti při rozpoznávání emocí, a to zejména těch, které vyjadřují negativní emoce, mohou být přímo úměrné nárůstu agresivity. Jak jsem již zmínila v teoretické části, studie Clifford a kol. (2021) zahrnuje do afektivní Teorie mysli

rozpoznávání emocí z výrazu tváře v souvislosti se situačními atribucemi. V našem výzkumu toto tvrzení platí pouze pro mužské rozpoznávání mentálních stavů z výrazů tváře, které se vztahuje k agresivnímu jednání samotného muže i jeho partnerky.

Podobnost výsledků studií zaměřených na rozpoznání mentálního stavu z výrazu tváře s výsledky studií zaměřených na rozpoznání emocí z výrazu tváře, by mohla značit, že obě schopnosti přispívají k polaritě užití kompromisního a reaktivního stylu současně a jsou vzájemně provázané.

Také u dominantního stylu se projevil vliv Teorie mysli, avšak v rámci partnerského efektu. Žesnká schopnost čtení Teorie mysli z očí negativněovlivňuje mužský dominantní styl. To znamená, že muži jejichž partnerky jsou empatictější, méně prosazují pouze své vlastní cíle a záměry.

Výsledky reaktivního a dominantního stylu naznačují, že lepší porozumění mentálním stavům napomáhá konstruktivním řešením a snižuje pravděpodobnost řešení destruktivních. Tato zjištění jsou v souladu s dřívější odbornou literaturou jako dříve zmínění Schumann a Dragotta (2021), Yildirim a kol. (2015), Declercka a Bogaerta (2008) i Paal, Bereczkei, (2007). Nový je však poznatek zapojení partnerského efektu do vlivu Teorie mysli na tyto styly řešení.

Velmi zajímavé zjištění přinesl model, který zkoumal vliv Teorie mysli na separační styl řešení konfliktů. Ačkoli nebyla existence tohoto vztahu podpořena poznatky dřívější literatury, a proto nebyla zohledněna ani v navržených hypotézách, dyadická analýza odhalila negativní vliv ženského porozumění falešným přesvědčením v rámci testu Faux pas na ženský separační styl řešení konfliktů. Neboli ženy, které lépe rozumí přesvědčením ostatních, které si umí lépe „představit jak ostatní myslí“, se méně během konfliktu separují (tedy nepotřebují „oddechový“ čas v průběhu diskuze).

To, že nebyl vztah mezi Teorií mysli a separačním stylem řešení konfliktu zmíněn v předchozí literatuře si vysvětlují několika způsoby. Test RPCS je založen na poměrně novém modelu řešení konfliktu a doposud nebyl použit v dostatečném množství výzkumů, obzvláště ne zaměřených na řešení konfliktů v partnerských vztazích a s možným parovým efektem. Další možné vysvětlení vidím v podobnosti separačního stylu se stylem vyhýbavým, kde jako největší rozdíl vnímám v době trvání, po kterou se dotyčný jedinec vyhýbá řešení konfliktu. Možnou spojitost „chybné“ schopnosti Teorie mysli se stylem

vyhýbavým zmiňovali Yildirim a kol. (2015) ve své manažersky zaměřené studii. Vliv Teorie mysli na separační styl proto doporučuji k bližšímu zkoumání.

2.9.3.3. Vliv Emocionální inteligence na styly řešení konfliktů

Hypotézy H6 „Emoční inteligence má pozitivní vliv na kompromisní styl řešení konfliktu.“ A H7 „Emoční inteligence negativně ovlivňuje reaktivní, dominantní a vyhýbavý styl řešení konfliktu.“ byly potvrzeny pouze částečně.

U kompromisního stylu se objevil na hranici signifikance pozitivní partnerský efekt mužské schopnosti rozpoznávání emocí (prostřednictvím testu GERT-S) na ženský kompromisní styl. Některé dřívější studie tento partnerský efekt mezi schopností rozpoznávat emoce a kompromisním stylem ukázaly také (např. Schröder-Abé a Schütz, 2011), jiné studie jej však nepotvrdily (Zeidner a Kloda, 2013).

Vliv Emocionální inteligence na dominantní styl, nebyl, navzdory předpokladům (Zhang a kol., 2015; Jordan a Troth, 2004), potvrzen žádný. Zároveň ale nebyly potvrzeny ani závěry studie Valente a Lourenço (2020), která spojila vyšší Emocionální inteligenci s nižší mírou užívání dominantního stylu. Odlišnost výsledků v této bakalářské práci od výsledků predikovaných odbornou literaturou připisuji tomu, že šlo o studie nezaměřené na romantický vztah.

Významné výsledky však přinesl vliv Emocionální inteligence na reaktivní řešení konfliktů. U tohoto stylu bylo zjištěno, že muži s lepším výsledkem v testu MSCEIT tento styl užívali méně. Zároveň mužská regulace emocí měla i partnerský efekt na ženský reaktivní styl. To znamená, že řešení konfliktů ve vztazích mužů, kteří uměli lépe zpracovávat své emoce, obsahovaly méně agresivity a obviňování ze strany muže i ženy. Nebyla však nalezena žádná spojitost mezi Emocionální inteligencí a vyhýbavým stylem řešení konfliktu. Stejně jako tomu bylo i u vlivu Teorie mysli na styly řešení konfliktů, i zde byl prokázán místo vlivu Emocionální inteligence na vyhýbavý styl (předpokládaný výzkumy Valente, Lourenço, 2020, Holley a kol., 2018; Zeidner a Klod, 2013; Jordan a Troth, 2004) statisticky hraniční vliv Emocionální inteligence na styl separační. Mužská schopnost regulovat své emoce (test MSCEIT) ovlivňovala mužský sklon se během konfliktu separovat. Tedy čím lépe uměl muž své emoce například přehodnotit, tím méně přerušoval řešení konfliktu.

Navzdory tomu, že vztah Emocionální inteligence a submisivního stylu nebyl odbornou literaturou předpokládán a výsledek nevyšel signifikantně, objevují se tendence vztahu mužského rozpoznávání emocí a ženského submisivního stylu.

Také z toho důvodu, že obecně lze říci, že výsledky dyadické analýzy poukazují na častější vliv mužských sociálně-kognitivních schopností na styly řešení konfliktů obou partnerů.

2.9.3.4. Vztahy mezi sociálně-kognitivními schopnostmi

Korelační analýza přinesla některé zajímavé souvislosti mezi jednotlivými sociálně-kognitivními schopnostmi.

V tabulce 16 se u žen vyskytla propojení mezi subškálami kladné/záporné stability a kladné/záporné globality. Tyto výsledky naznačují, že čím více žena vnímá příčinu události jako dlouhodobou (příčina přetrvává i po skončení konkrétní události), tím více ji bude vnímat jako univerzální (bude ji považovat za příčinu i v jiných situacích). Například: „Jsem úspěšná, proto se mi daří.“

Naopak u mužů se prokázala korelace mezi kladnými a zápornými globálními atribucemi, viz tabulka 17. Korelace mezi kladnými a zápornými globálními atribucemi se nemusí vylučovat. Tento výsledek pravděpodobně ukazuje na člověka, který příčiny situací zobecňuje. Například: „Přišel jsem o práci, protože jsem nešikovný.“ u negativních globálních atribucí. Nebo „Získal jsem přítelkyni, protože to s ženami umím.“ u kladných globálních atribucí.

2.11. Limity studie

Jedním z hlavních limitů této studie je právě její korelační design, který neumožňuje zkoumat, zda mají sociálně-kognitivní schopnosti přímý vliv na styly řešení konfliktů, ať už vnitrosubjektově či v páru. Zjištěný kladný nebo negativní vztah mezi nezávislými a závislými proměnnými tak může být zapříčiněn nějakou třetí, netestovanou proměnnou.

Zároveň je limitující samotná kvantitativní strategie výzkumu, neboť ačkoli umožňuje získání dat od velkého množství participantů v krátkém čase, používané dotazníky jsou standardizované (neumožňují doplnit bližší informace např. o změně užívaného stylu řešení konfliktu v průběhu jedné konfliktní epizody).

Další limit naší studie vidím v provedení první části sběru dat, při kterém dostávali participantů část dotazníků k vyplnění v domácím prostředí. Výzkumník se v takovém

případě vzdává možnosti kontrolovat, zda daný dotazník skutečně vyplnil participant, kterému byl určen. Výzkumník také nekontroluje rušivé vlivy prostředí a nemá jistotu, zda participant správně pochopil zadání.

2.12. Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá dosud málo probádaným tématem vlivu sociálně-kognitivních schopností na styly řešení konfliktů v partnerských vztazích. Cílem práce bylo zjistit, zda sociálně-kognitivních schopností (Atribuční styly, Teorie mysli a Emocionální inteligence) souvisí se styly řešení konfliktů, včetně tzv. partnerského vztahu, tj. vztahu mezi sociální kognicí jednoho a konfliktním stylem druhého partnera. Výsledky ukázaly, že mužské sociálně-kognitivní schopnosti jsou pro průběh konfliktu důležitější, než sociálně-kognitivní schopnosti žen.

Ženské sociálně-kognitivní schopnosti měly vliv pouze ve dvou případech. Konkrétně šlo o negativní vliv ženské Teorie mysli na ženský separační styl a negativní párový efekt ženských interních záporných Atribučních stylů na vyhýbavý styl partnera (muže).

Naopak mužské sociálně-kognitivní schopnosti měly vliv na více vnitrosubjektových i párových komunikačních stylů. Nejdůležitějšími schopnostmi se ukázaly být mužská schopnost rozpoznat mentální stav partnerky z výrazu tváře (Teorie mysli), mužská schopnost rozpoznat partnerčiny emoce a mužská schopnost regulovat emoce (obě námi zkoumané části Emocionální inteligence). Tyto tři schopnosti nejčastěji rozhodovaly o tom, zda bude řešení konfliktu partnerů probíhat konstruktivně, pomocí kompromisu, či destruktivně (zejména pomocí reaktivního stylu řešení konfliktů, ale i dominantního).

Nejdůležitější výsledky této bakalářské práce se objevily zřejmě právě u stylu reaktivního, dle kterých mužská schopnost rozpoznávat výraz v očích a mužská schopnost regulovat své emoce, měly negativní vliv na použití reaktivního stylu nejen mužem, ale i partnerkou. Je patrné, že tyto mužské sociálně-kognitivní schopnosti výrazně napomáhají ke snižování agresivity v rámci konfliktu, a naopak přispívají ke kompromisu.

Jedním z důležitých závěrů této práce je právě zjištění, že kompromisní styl je nejspíše protikladný ke stylu reaktivnímu.

Nejen u žen, ale i u mužů však byl patrný trend toho, že s lepšími socio-kognitivními schopnostmi klesá pravděpodobnost užití destruktivních i neutrálních komunikačních stylů.

Nejdůležitějšími mužskými sociálně-kognitivními schopnostmi pro styl řešení konfliktů jsou tedy Teorie mysli a obě části Emocionální inteligence - rozpoznávání emocí i regulace.

I přes odhalení neopominutelného významu mužských sociálně-kognitivních schopností na styly řešení konfliktu a samotný průběh konfliktu, některé otázky zůstávají nezodpovězené a dostupné pro budoucí vědecké práce.

Hlavním úkolem by mělo být vytvořit přesnější systém jednotlivých sociálně-kognitivních schopností. Je možné, že při bližším zkoumání empatie, bude sestaven zcela jiný systém spolupráce Teorie mysli a Emocionální inteligence. Také například mužská schopnost regulovat emoce negativně ovlivňuje i mužský separační komunikační styl, mužské rozpoznávání emocí následně figuruje ve snížení submitivity partnerky. Submitivitu mužů oproti tomu negativně ovlivňují jejich kladné interní atribuce. Z tohoto příkladu je patrné, že jednotlivé sociálně-kognitivní schopnosti se doplňují a ovlivňují, proto si myslím, že by se v budoucích vědeckých pracích měly nadále zkoumat současně.

Dále není zcela vyjasněna otázka reciprocit stylů mezi partnery. Posledním úkolem do budoucna by mělo být zaměření na bližší prozkoumání separačního stylu řešení konfliktů a jeho porovnání se stylem vyhýbavým.

Výsledky korelační analýzy i dyadické analýzy potvrdily, že zájem o sociálně-kognitivní schopnosti ve spojitosti se styly řešení konfliktů, je oprávněný. Zároveň však, i v souvislosti s doposud dostupnou literaturou, přinesly poznání, že jde o téma poměrně nové a stále málo probádané.

2.13. Reference

- Abramson, L. Y., & Sackheim, H. A. (1977). *A paradox in depression: Uncontrollability and self-blame. Psychological Bulletin, 84(5), 838–851*
- Abramson, L. Y., Seligman, M. E. P., & Teasdale, J. D. Learned helplessness in humans: Critique and reformulation. *Journal of Abnormal Psychology, 1978, 87, 49-74*
- Adolphs, R. (1999). Social cognition and the human brain. *Trends in cognitive sciences, 3(12), 469-479.*
- Ahmed, F. S., & Miller, L. S. (2011). Executive function mechanisms of theory of mind. *Journal of autism and developmental disorders, 41(5), 667-678.*
- Amodio, D. M., & Frith, C. D. (2006). Meeting of minds: the medial frontal cortex and social cognition. *Nature reviews neuroscience, 7(4), 268-277.*
- Apperly, I. A. (2008). Beyond simulation–theory and theory–theory: why social cognitive neuroscience should use its own concepts to study “Theory of Mind”. *Cognition, 107(1), 266-283.*
- Apperly, I. A., Samson, D., & Humphreys, G. W. (2009). Studies of adults can inform accounts of theory of mind development. *Developmental psychology, 45(1), 190.*
- Arbuckle, J. L. (2012). *IBM SPSS AMOS 21 User’s Guide*. Chicago, ILL: Smallwaters Corporation.
- Arioli, M., Crespi, C., & Canessa, N. (2018). Social cognition through the lens of cognitive and clinical neuroscience. *BioMed research international.*
- Austin, G., Groppe, K., & Elsner, B. (2014). The reciprocal relationship between executive function and theory of mind in middle childhood: A 1-year longitudinal perspective. *Frontiers in psychology, 5, 655.*
- Badahdah, A.M. (2007). Attribution Theory. In *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*, G. Ritzer (Ed.).

- Bänziger, T., Mortillaro, M., & Scherer, K. R. (2012). Introducing the Geneva Multimodal expression corpus for experimental research on emotion perception. *Emotion, 12*(5), 1161.
- Bar-On, R. (1997a). *Bar-On Emotional Quotient Inventory: User's Manual*. Toronto, ON: Multihealth Systems.
- Bar-On, R. (1997b). *The Emotional Quotient Inventory (EQ-i): Technical manual*. Toronto, ON: Multi-Health Systems, Inc.
- Baron-Cohen, S., O'Riordan, M., Jones, R., Stone, V., & Plaisted, K. (1999). A new test of social sensitivity: Detection of faux pas in normal children and children with Asperger syndrome. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 29*(5), 407-418.
- Baron-Cohen, S., Wheelwright, S., Hill, J., Raste, Y., & Plumb, I. (2001). The "Reading the Mind in the Eyes" test revised version: A study with normal adults, and adults with Asperger syndrome or high-functioning autism. *Journal of child psychology and psychiatry, 42*(2), 241-251.
- Barrett, L. F., Mesquita, B., & Gendron, M. (2011). Context in emotion perception. *Current Directions in Psychological Science, 20*(5), 286-290.
- Basim, N., & Çetin, F. (2009). Locus of Control and Self-Concept in Interpersonal Conflict Resolution Approaches.
- Baucom, B. R., Atkins, D. C., Eldridge, K., McFarland, P., Sevier, M., & Christensen, A. (2011). The language of demand/withdraw: verbal and vocal expression in dyadic interactions. *Journal of Family Psychology, 25*(4), 570.
- Baucom, B. R., Dickenson, J. A., Atkins, D. C., Baucom, D. H., Fischer, M. S., Weusthoff, S., ... & Zimmermann, T. (2015). The interpersonal process model of demand/withdraw behavior. *Journal of Family Psychology, 29*(1), 80.
- Baucom, D. H., Epstein, N., Sayers, S. L., & Sher, T. G. (1989). The role of cognitions in marital relationships: Definitional, methodological, and conceptual issues. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 57*(1), 31-38.

- Baumeister, R. F., Vohs, K. D., Nathan DeWall, C., & Zhang, L. (2007). How emotions shape behavior: Feedback, anticipation, and reflection, rather than direct causation. *Personality and social psychology review*, 11(2), 167-203.
- Becchio, C., Koul, A., Ansuini, C., Bertone, C., & Cavallo, A. (2018). Seeing mental states: An experimental strategy for measuring the observability of other minds. *Physics of life reviews*, 24, 67-80.
- Birch, S. A., & Bloom, P. (2007). The curse of knowledge in reasoning about false beliefs. *Psychological Science*, 18(5), 382-386.
- Björkqvist, K., Österman, K., & Kaukiainen, A. (2000). Social intelligence—empathy= aggression? *Aggression and violent behavior*, 5(2), 191-200.
- Blake, R. R., & Mouton, J. S. (1966). Some effects of managerial grid seminar training on union and management attitudes towards supervision. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 2(4), 387-400.
- Blake, R., & Mouton, J. (1964). *The managerial grid: The key to leadership excellence*. Houston: Gulf Publishing Co, 350.
- Boden, M. T., & Berenbaum, H. (2011). What you are feeling and why: Two distinct types of emotional clarity. *Personality and individual differences*, 51(5), 652-656.
- Boden, M. T., & Thompson, R. J. (2015). Facets of emotional awareness and associations with emotion regulation and depression. *Emotion*, 15(3), 399.
- Boyatzis, R. E., Goleman, D., & Rhee, K. (2000). Clustering competence in emotional intelligence: Insights from the Emotional Competence Inventory (ECI). *Handbook of emotional intelligence*, 99(6), 343-362.
- Boyatzis, R. *The Creation of the Emotional and Social Competency Inventory (ESCI)*. 2007. Boston: Hay Group.
- Brackett, M. A., Warner, R. M., & Bosco, J. S. (2005). Emotional intelligence and relationship quality among couples. *Personal relationships*, 12(2), 197-212.
- Bradbury, T. N., & Fincham, F. D. (1992). Attributions and behavior in marital interaction. *Journal of personality and social psychology*, 63(4), 613.

- Bradbury, T. N., & Fincham, F. D. (1993). Assessing dysfunctional cognition in marriage: A reconsideration of the Relationship Belief Inventory. *Psychological Assessment, 5*(1), 92.
- Braunstein, L. M., Gross, J. J., & Ochsner, K. N. (2017). Explicit and implicit emotion regulation: a multi-level framework. *Social Cognitive and Affective Neuroscience, 12*(10), 1545-1557
- Brees, J. R., Mackey, J., & Martinko, M. J. (2013). An attributional perspective of aggression in organizations. *Journal of Managerial Psychology, 28*(1), 1-15.
- Bridges, L. J., Denham, S. A., & Ganiban, J. M. (2004). Definitional issues in emotion regulation research. *Child Development, 75*(2), 340-345.
- Burnel, M., Durrleman, S., Reboul, A., Carré, A., Baciú, M., & Perrone-Bertolotti, M. (2021). Theory-of-mind during childhood: Investigating syntactic and executive contributions. *Social Development, 30*(1), 73-94.
- Byom, L. J., & Mutlu, B. (2013). Theory of mind: Mechanisms, methods, and new directions. *Frontiers in Human Neuroscience, 7*, 413.
- Cabanac, M. (2002). What is emotion?. *Behavioural Processes, 60*(2), 69-83.
- Cai, D., & Fink, E. (2002). Conflict style differences between individualists and collectivists. *Communication Monographs, 69*(1), 67-87.
- Canary, D. J., & Cupach, W. R. (1988). Relational and episodic characteristics associated with conflict tactics. *Journal of Social and Personal Relationships, 5*(3), 305-325.
- Carrington, S. J., & Bailey, A. J. (2009). Are there theory of mind regions in the brain? A review of the neuroimaging literature. *Human Brain Mapping, 30*(8), 2313-2335.
- Carruthers, P. (2015). Mindreading in adults: evaluating two-systems views. *Synthese, 194*(3), 673-688.
- Clifford, M. E., Nguyen, A. J., & Bradshaw, C. P. (2021). Emotion processing associated with aggression in early adolescents: A focus on affective theory of mind. *Aggressive Behavior, 47*(2), 173-182.

- Coats, A. H., & Blanchard-Fields, F. (2008). Emotion regulation in interpersonal problems: The role of cognitive-emotional complexity, emotion regulation goals, and expressivity. *Psychology and aging, 23*(1), 39.
- Côté, S., Gyurak, A., & Levenson, R. W. (2010). The ability to regulate emotion is associated with greater well-being, income, and socioeconomic status. *Emotion, 10*(6), 923–933.
- Courtain, A., & Glowacz, F. (2019). Youth's conflict resolution strategies in their dating relationships. *Journal of youth and adolescence, 48*(2), 256-268.
- Craven, P. L. (2005). Testing Expression Effects of Language and Inhibition Within a Series of False Belief Tasks. Theses unpublished, 98.
- Day, A. L., & Carroll, S. A. (2008). Faking emotional intelligence (EI): comparing response distortion on ability and trait-based EI measures. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior, 29*(6), 761-784.
- De Cremer, D., & Van Lange, P. A. (2001). Why prosocials exhibit greater cooperation than proselves: The roles of social responsibility and reciprocity. *European Journal of personality, 15*(1_suppl), S5-S18.
- De Gelder, B. (2009). Why bodies? Twelve reasons for including bodily expressions in affective neuroscience. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences, 364*(1535), 3475-3484.
- De Weerd, H., Verbrugge, R., & Verheij, B. (2013, December). Higher-order theory of mind in negotiations under incomplete information. In *International Conference on Principles and Practice of Multi-Agent Systems* (pp. 101-116). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Declerck, C. H., & Bogaert, S. (2008). Social value orientation: Related to empathy and the ability to read the mind in the eyes. *The Journal of social psychology, 148*(6), 711-726.
- Dennis, M., Simic, N., Bigler, E. D., Abildskov, T., Agostino, A., Taylor, H. G., ... & Yeates, K. O. (2013). Cognitive, affective, and conative theory of mind (ToM) in children with traumatic brain injury. *Developmental cognitive neuroscience, 5*, 25-39.

- Dimberg, U., & Thunberg, M. (2012). Empathy, emotional contagion, and rapid facial reactions to angry and happy facial expressions. *PsyChJournal*, 1(2), 118-127.
- Dresel, M., Schober, B. & Ziegler, A. (2005) Nothing More Than Dimensions? Evidence for a Surplus Meaning of Specific Attributions, *The Journal of Educational Research*, 99:1, 31-45
- Drigas, A. S., & Papoutsis, C. (2018). A new layered model on emotional intelligence. *Behavioral Sciences*, 8(5), 45.
- Dumontheil, I., Apperly, I. A., & Blakemore, S. J. (2010). Online usage of theory of mind continues to develop in late adolescence. *Developmental science*, 13(2), 331-338.
- Dvash, J., & Shamay-Tsoory, S. G. (2014). Theory of mind and empathy as multidimensional constructs: Neurological foundations. *Topics in Language Disorders*, 34(4), 282-295.
- Epps, J., & Kendall, P. C. (1995). Hostile attributional bias in adults. *Cognitive Therapy and Research*, 19(2), 159-178.
- Faulkner, R. A., Davey, M., & Davey, A. (2005). Gender-related predictors of change in marital satisfaction and marital conflict. *The American Journal of Family Therapy*, 33(1), 61-83.
- Fiske S. T. (1992). Thinking is for doing: Portraits of social cognition from daguerreotype to laser photo. *Journal of Personality and Social Psychology* 63: 877- 889.
- Fiske, S. T., & Taylor, S. E. (1984). *Social cognition*. New York: Random House.
- Fiske, S. T., & Taylor, S. E. (2013). *Social cognition: From brains to culture*. Sage, 592.
- Fiske, S. T., & Taylor, S. E. (2020). Social Cognition evolves: Illustrations from our work on Intergroup Bias and on Healthy Adaptation. *Psicothema*, 32(3), 291-297.
- Fišerová, A., Fiala, V., Fayette, D., & Lindová, J. (2021). The self-fulfilling prophecy of insecurity: Mediation effects of conflict communication styles on the association between adult attachment and relationship adjustment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(4), 1279-1302.

- FloresKanter, P. E., &Medrano, L. A. (2020). Commentary: Putting 'EmotionalIntelligences' in Their Place: IntroducingtheIntegrated Model ofAffect-RelatedIndividualDifferences. *Frontiers in psychology, 11*, 574.
- Fodor, J. A. (1983). *The modularity of mind*. MIT press.
- Folger, J. P., Poole, M. S., &Stutman, R. K. (2021). *Workingthroughconflict: Strategiesforrelationships, groups, and organizations*. Routledge, 107-110.
- Fontaine, J. R., Scherer, K. R., Roesch, E. B., &Ellsworth, P. C. (2007). Theworldofemotionsis not two-dimensional. *Psychological science, 18*(12), 1050-1057.
- Forgeard, M.J.C. & Seligman, M.E.P. (2012) Seeingtheglasshalf full: A reviewofthecauses and consequencesofoptimism, *PratiquesPsychologiques, Volume 18, Issue 2*, 107-120
- Frith, U., &Frith, C. D. (2003). Development and neurophysiologyofmentalizing. *PhilosophicalTransactionsoftheRoyal Society of London. Series B: BiologicalSciences, 358*(1431), 459-473.
- Gallagher, H. L., &Frith, C. D. (2003). Functionalimagingof 'theoryof mind'. *Trends in cognitivesciences, 7*(2), 77-83.
- Gallese, V., &Goldman, A. (1998). Mirroneurons and thesimulationtheoryof mind-reading. *Trends in cognitivesciences, 2*(12), 493-501.
- Goldman, A. I. (2012). Theoryof mind. *The Oxford handbook ofphilosophyofcognitive science, 1*, 402-425.
- Goleman, D. (1995). Emotionalintelligence: Whyitcanmatter more than IQ forcharacterhealth and lifelongachievement. New York, NY: Bantam Books.
- Goleman, D. (2001). An EI-basedtheoryof performance. *Theemotionallyintelligentworkplace: How to selectfor, measure, and improveemotionalintelligence in individuals, groups, and organizations, 1*, 27-44.
- Gordon, R. M. (1986). Folk psychology as simulation. *Mind &language, 1*(2), 158-171.
- Gordon, R. M. (1992). Thesimulationtheory: Objections and misconceptions. *Mind &Language, 7*(1-2), 11-34.

- Greeff P., Tanya De Bruyne, A. (2000). Conflict management style and marital satisfaction. *Journal of sex & marital therapy*, 26(4), 321-334.
- Green, M. F., Penn, D. L., Bentall, R., Carpenter, W. T., Gaebel, W., Gur, R. C., Kring, A. M., Park, S., Silverstein, S. M., &Heinssen, R. (2008). Social cognition in schizophrenia: an NIMH workshop on definitions, assessment, and research opportunities. *Schizophrenia bulletin*, 34(6), 1211–1220.
- Gross, J. J. (1998). *The emerging field of emotion regulation: An integrative review*. *Review of General Psychology*, 2(3), 271–299.
- Gross, J. J., & Feldman Barrett, L. (2011). Emotion generation and emotion regulation: One or two depends on your point of view. *Emotion review*, 3(1), 8-16.
- Gross, M. A., Guerrero, L. K., & Alberts, J. K. (2004). Perception of conflict strategies and communication competence in task-oriented dyads. *Journal of Applied Communication Research*, 32(3), 249-270.
- Guerrero, L. K. (2020). Conflict style associations with cooperativeness, directness, and relational satisfaction: A case for a six-style typology. *Negotiation and Conflict Management Research*, 13(1), 24-43.
- Guerrero, L. K., Andersen, P. A., & Afifi, W. A. (2014). *Close encounters: Communication in relationships* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage, 528.
- Haas, B. W., Anderson, I. W., & Filkowski, M. M. (2015). *Interpersonal reactivity and the attribution of emotional reactions*. *Emotion*, 15(3), 390.
- Hallez, Q., & Droit-Volet, S. (2018). Young children embody the time of others in their time judgments: The role of the theory of mind. *Infant and Child Development*, 27(6), e2101.
- Harris, P. L. (1992). From simulation to folk psychology: the case for development. *Mind & Language*, 7(1-2), 120–144.
- Hatch, L. R., & Bulcroft, K. (2004). Does long-term marriage bring less frequent disagreements? Five explanatory frameworks. *Journal of Family Issues*, 25(4), 465-495.

- Heider, F. (1958) *The Psychology of Interpersonal Relations*, Wiley, New York.
- Heyes, C. M., & Frith, C. D. (2014). The cultural evolution of mind reading. *Science*, *344*(6190).
- Holley, S. R., Haase, C. M., Chui, I., & Bloch, L. (2018). Depression, emotion regulation, and the demand/withdraw pattern during intimate relationship conflict. *Journal of Social and Personal Relationships*, *35*(3), 408-430.
- Holley, S. R., Sturm, V. E., & Levenson, R. W. (2010). Exploring the basis for gender differences in the demand-withdraw pattern. *Journal of Homosexuality*, *57*(5), 666-684.
- Hou, Y., Jiang, F., & Wang, X. (2019). Marital commitment, communication and marital satisfaction: An analysis based on actor-partner interdependence model. *International Journal of Psychology*, *54*(3), 369-376.
- Hughes, D. J., & Evans, T. R. (2018). Putting 'emotional intelligences' in their place: Introducing the integrated model of affect-related individual differences. *Frontiers in Psychology*, *9*, 2155.
- Chen, P., Coccaro, E. F., & Jacobson, K. C. (2012). Hostile attributional bias, negative emotional responding, and aggression in adults: Moderating effects of gender and impulsivity. *Aggressive Behavior*, *38*(1), 47-63.
- Choi, H., & Marks, N. F. (2008). Marital conflict, depressive symptoms, and functional impairment. *Journal of Marriage and Family*, *70*(2), 377-390.
- Christensen, A., & Heavey, C. L. (1990). Gender and social structure in the demand/withdraw pattern of marital conflict. *Journal of personality and social psychology*, *59*(1), 73.
- Chung-Yan, G. A., & Moeller, C. (2010). The psychosocial costs of conflict management styles. *International Journal of Conflict Management*, *21*(4), 382-399
- Igbo, H. I., Grace, A. R., & Christiana, E. O. (2015). Relationship between duration of marriage, personality trait, gender and conflict resolution strategies of spouses. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *190*, 490-496.

- Israelashvili, J., Oosterwijk, S., Sauter, D., & Fischer, A. (2019). Knowing me, knowing you: emotion differentiation in one's self is associated with recognition of others' emotions. *Cognition and Emotion*.
- Jenkins, J., Simpson, A., Dunn, J., Rasbash, J., & O'Connor, T. G. (2005). Mutual influence of marital conflict and children's behavior problems: Shared and nonshared family risks. *Child development*, 76(1), 24-39.
- Johnstone, T., & Scherer, K. R. (2000). Vocal communication of emotion. *Handbook of emotions*, 2, 220-235.
- Jordan, P. J. (2000, August). Measuring emotional intelligence in the workplace: A comparison of self and peer ratings of emotional intelligence. In P. J. Jordan (Chair), *Emotional intelligence at work: Does it make a difference?* Symposium presented at the annual meeting of the Academy of Management, Toronto, Canada.
- Jordan, P. J., & Troth, A. C. (2002). Emotional intelligence and conflict resolution: Implications for human resource development. *Advances in Developing Human Resources*, 4(1), 62-79.
- Jordan, P. J., & Troth, A. C. (2004). Managing Emotions During Team Problem Solving: Emotional Intelligence and Conflict Resolution. *Human Performance*, 17(2), 195-218.
- Kaukiainen A., Björkqvist K., Österman K., Lagerspetz K.M.J. & Forsblom S. (1995). Peer-Estimated Empathy (PEE), Department of Psychology, University of Turku, Turku
- Keefer, K. V., Parker, J. D., & Saklofske, D. H. (2018). Three decades of emotional intelligence research: Perennial issues, emerging trends, and lessons learned in education: Introduction to Emotional Intelligence in Education. *Emotional intelligence in education* (pp. 1-19). Springer, Cham.
- Kenny, D. A., & Cook, W. (1999). Partner effects in relationship research: Conceptual issues, analytic difficulties, and illustrations. *Personal Relationships*, 6(4), 433-448.
- Kiecolt-Glaser, J. K., Glaser, R., Cacioppo, J. T., MacCallum, R. C., Snyder-Smith, M., Kim, C., & Malarkey, W. B. (1997). Marital conflict in older adults: Endocrinological and immunological correlates. *Psychosomatic Medicine*, 59(4), 339-349.

- Korkmaz, B. (2011). Theory of mind and neurodevelopmental disorders of childhood. *Pediatric research*, 69(8), 101-108.
- Kozak, Megan & Marsh, Abigail & Wegner, Daniel. (2006). What do I think you're doing? Action identification and mind attribution. *Journal of personality and social psychology*. 90. 543-55.
- Kurdek, L. A. (1994). Conflict resolution styles in gay, lesbian, heterosexual nonparent, and heterosexual parent couples. *Journal of Marriage and the Family*, 705-722.
- Lange, J., & Zickfeld, J. H. (2021). Emotions as overlapping causal networks of emotion components: Implications and methodological approaches. *Emotion Review*, 13(2), 157-167.
- Lavelle, J. S. (2012). Theory-theory and the direct perception of mental states. *Review of Philosophy and Psychology*, 3(2), 213-230.
- Liliana, D. Y., Basaruddin, T., Widyanto, M. R., & Oriza, I. I. D. (2019). Fuzzy emotion: a natural approach to automatic facial expression recognition from psychological perspective using fuzzy system. *Cognitive processing*, 20(4), 391-403.
- Liljenfors, R., & Lundh, L. G. (2015). Mentalization and intersubjectivity towards a theoretical integration. *Psychoanalytic Psychology*, 32(1), 36.
- Lin, W. F., Lin, Y. C., Huang, C. L., & Chen, L. H. (2016). We can make it better: "We" moderates the relationship between a compromising style in interpersonal conflict and well-being. *Journal of Happiness Studies*, 17(1), 41-57.
- Liu, C., Bates, T. C. (2014) The structure of attributional style: Cognitive styles and optimism–pessimism bias in the Attributional Style Questionnaire, *Personality and Individual Differences*, Volume 66, 79-85
- Lonsdorf, Elizabeth & Ross, Stephen & Matsuzawa, Tetsuro & Goodall, Jane. (2010). The Mind of the Chimpanzee: Ecological and Experimental Perspectives, str. 23.
- Lopes, P. N., Brackett, M. A., Nezlek, J. B., Schütz, A., Sellin, I., & Salovey, P. (2004). Emotional intelligence and social interaction. *Personality and social psychology bulletin*, 30(8), 1018-1034.

- Lowe, B., Winzar, H., & Ward, S. (2007). *Essentials of SPSS for Windows Versions 14, 15: A Business Approach*. South Melbourne, VIC: Thomson Learning Australia.
- MacCann, C., & Roberts, R. D. (2008). New paradigms for assessing emotional intelligence: theory and data. *Emotion, 8*(4), 540.
- Mahy, C. E., Moses, L. J., & Pfeifer, J. H. (2014). How and where: Theory-of-mind in the brain. *Developmental cognitive neuroscience, 9*, 68-81.
- Maier, S. F., & Seligman, M. E. (1976). Learned helplessness: Theory and evidence. *Journal of Experimental Psychology: General, 105*(1), 3–46.
- Malle, B. F. (2011). Attribution theories: How people make sense of behavior. Chadee, D. (Ed.), *Theories in social psychology*, 72-95
- Manusov, V., & Spitzberg, B. (2008). *Attribution theory*. In L. A. Baxter & D. O. Braithwaite (Eds.), *Engaging theories in interpersonal communication: Multiple perspectives* (p. 37–49). Sage Publications, Inc.
- Mayer, J. D. (2002). MSCEIT: Mayer-Salovey-Caruso emotional intelligence test. Toronto, Canada: Multi-Health Systems.
- Mayer, J. D., & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? In D. J. Sluyter (Ed.), *Emotional development and emotional intelligence: Educational implications* (pp. 3–34). New York, NY: Basic Books.
- Mayer, J. D., Caruso, D. R., & Salovey, P. (2016). The ability model of emotional intelligence: Principles and updates. *Emotion review, 8*(4), 290-300.
- Mazzuca, S., Kafetsios, K., Livi, S., & Presaghi, F. (2019). Emotion regulation and satisfaction in long-term marital relationships: The role of emotional contagion. *Journal of Social and Personal Relationships, 36*(9), 2880-2895.
- McCabe, K., Houser, D., Ryan, L., Smith, V., & Trouard, T. (2001). A functional imaging study of cooperation in two-person reciprocal exchange. *Proceedings of the national academy of sciences, 98*(20), 11832-11835.

- McCleery, J. P., Surtees, A. D., Graham, K. A., Richards, J. E., & Apperly, I. A. (2011). The neural and cognitive time course of theory of mind. *Journal of Neuroscience*, *31*(36), 12849-12854.
- Michael F Green, Berend Olivier, Jacqueline N Crawley, David L Penn, Steven Silverstein, Social Cognition in Schizophrenia: Recommendations from the Measurement and Treatment Research to Improve Cognition in Schizophrenia New Approaches Conference, *Schizophrenia Bulletin*, Volume 31, Issue 4, October 2005, 882–887
- Miller, P. C., Lefcourt, H. M., Holmes, J. G., Ware, E. E., & Saleh, W. E. (1986). Marital locus of control and marital problem solving. *Journal of Personality and Social Psychology*, *51*(1), 161.
- Milligan, K., Astington, J. W., & Dack, L. A. (2007). Language and theory of mind: Meta-analysis of the relation between language ability and false-belief understanding. *Child development*, *78*(2), 622-646.
- Mitchell, G., Hiram, K. (2002). The role of explanatory style in the academic underperformance of boys.
- Mitchell, J.P. (2005) The false dichotomy between simulation and theory-theory: the argument's error. *Trends Cogn Sci*. 9, this issue doi:10.1016/j.tics.2005.06.010
- Mitchell, R. L., & Phillips, L. H. (2015). The overlapping relationship between emotion perception and theory of mind. *Neuropsychologia*, *70*, 1-10.
- Morales, J. R., & Crick, N. R. (1998). Self-report measure of aggression and victimization. *Unpublished measure*.
- Moses, L. J. (2001). Executive accounts of theory-of-mind development. *Child development*, *72*(3), 688-690.
- Moses, L. J., & Carlson, S. M. (2004). Self-regulation and children's theories of mind. *Changing conceptions of psychological life*, 127-146.
- N. C. Higgins & Jana L. Hay (2003) Attributional Style Predicts Causes of Negative Life Events on the Attributional Style Questionnaire, *The Journal of Social Psychology*, *143*:2, 253-271

- North, M. S., & Fiske, S. T. (2012). A history of social cognition. *Handbook of the history of social psychology*, 81-99.
- Oakley, B. F., Brewer, R., Bird, G., & Catmur, C. (2016). Theory of mind is not theory of emotion: A cautionary note on the Reading the Mind in the Eyes Test. *Journal of abnormal psychology*, 125(6), 818.
- O'Connor, P. J., Hill, A., Kaya, M., & Martin, B. (2019). The measurement of emotional intelligence: A critical review of the literature and recommendations for researchers and practitioners. *Frontiers in psychology*, 10, 1116.
- Ochsner, K. N., & Gross, J. J. (2004). Thinking makes it so: A social cognitive neuroscience approach to emotion regulation. In R. F. Baumeister & K. D. Vohs (Eds.), *Handbook of self-regulation: Research, theory, and applications* (pp. 229–255). The Guilford Press.
- Operario, Don, & Fiske, Susan. (1999). Social cognition permeates social psychology: Motivated mental processes guide the study of human social behavior. *Asian Journal of Social Psychology*, 2(1), 63-78
- Ostrom, T. M. (1984). *The sovereignty of social cognition*. In R. S. Wyer, Jr. & T. K. Srull (Eds.), *Handbook of social cognition, Vol. 1* (p. 1–38). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Paal, T., & Bereczkei, T. (2007). Adult theory of mind, cooperation, Machiavellianism: The effect of mindreading on social relations. *Personality and individual differences*, 43(3), 541-551.
- Papp, L. M., Cummings, E. M., & Goeke-Morey, M. C. (2009). For richer, for poorer: Money as a topic of marital conflict in the home. *Family relations*, 58(1), 91-103.
- Papp, L. M., Kouros, C. D., & Cummings, E. M. (2009). Demand-withdraw patterns in marital conflict in the home. *Personal Relationships*, 16(2), 285-300.
- Paquette, V., Rapaport, M., St-Louis, A. C., & Vallerand, R. J. (2020). Why are you passionately in love? Attachment styles as determinants of romantic passion and conflict resolution strategies. *Motivation and Emotion*, 1-19.

- Paunonen, S. V., & Ashton, M. C. (2001). Big five factors and facets and the prediction of behavior. *Journal of personality and social psychology*, 81(3), 524.
- Penn, D. L., Sanna, L. J., & Roberts, D. L. (2008). Social cognition in schizophrenia: an overview. *Schizophrenia bulletin*, 34(3), 408-411.
- Perner, J. (2000). Memory and theory of mind. *The Oxford handbook of memory*, 297-312.
- Perner, J., & Wimmer, H. (1985). "John thinks that Mary thinks that..." attribution of second-order beliefs by 5- to 10-year-old children. *Journal of experimental child psychology*, 39(3), 437-471.
- Perner, J., Ruffman, T., & Leekam, S. R. (1994). Theory of mind is contagious: You catch it from your sibs. *Child development*, 65(4), 1228-1238.
- Petrides, K. V. (2009). Psychometric properties of the trait emotional intelligence questionnaire (TEIQue). In *Assessing emotional intelligence* (pp. 85-101). Springer, Boston, MA.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2001). Trait emotional intelligence: Psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European journal of personality*, 15(6), 425-448.
- Petrides, K. V., Mikolajczak, M., Mavroveli, S., Sanchez-Ruiz, M. J., Furnham, A., & Pérez-González, J. C. (2016). Developments in trait emotional intelligence research. *Emotion review*, 8(4), 335-341.
- Petrides, K. V., Pita, R., & Kokkinaki, F. (2007). The location of trait emotional intelligence in personality factor space. *British journal of psychology*, 98(2), 273-289.
- Poletti, M., Enrici, I., & Adenzato, M. (2012). Cognitive and affective Theory of Mind in neurodegenerative diseases: neuropsychological, neuroanatomical and neurochemical levels. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 36(9), 2147-2164.
- Premack, D., & Woodruff, G. (1978). Does the chimpanzee have a theory of mind?. *Behavioral and brain sciences*, 1(4), 515-526.
- Prinz, J. J. (2006). Is the mind really modular. *Contemporary debates in cognitive science*, 14, 22-36.

- Qualter, P., Barlow, A., & Stylianou, M. S. (2011). Investigating the relationship between trait and ability emotional intelligence and theory of mind. *British Journal of Developmental Psychology*, 29(3), 437-454.
- Quan, F., Yang, R., Zhu, W., Wang, Y., Gong, X., Chen, Y., ... & Xia, L. X. (2019). The relationship between hostile attribution bias and aggression and the mediating effect of anger rumination. *Personality and Individual Differences*, 139, 228-234.
- Quinn, Kimberly & Macrae, C & Bodenhausen, Galen. (2006). Social Cognition. *Encyclopedia of cognitive science*, 66-73.
- Randall, F., Corcoran, R., Day, J., & Bentall, R. (2003). Attention, theory of mind, and causal attributions in people with persecutory delusions: A preliminary investigation. *Cognitive Neuropsychiatry*, 8(4), 287-294.
- Reeder, G. D. (2013). *Attribution as a gateway to social cognition*. In D. E. Carlston (Ed.), *Oxford library of psychology. The Oxford handbook of social cognition* (p. 95–117). Oxford University Press.
- Reisenzein, Rainer & Rudolph, Udo. (2008). The Discovery of Common-Sense Psychology. *Social Psychology*. 39. 125-133.
- Renouf, A., Brendgen, M., Séguin, J. R., Vitaro, F., Boivin, M., Dionne, G., ... & Pérusse, D. (2010). Interactive links between theory of mind, peer victimization, and reactive and proactive aggression. *Journal of abnormal child psychology*, 38(8), 1109-1123.
- Rizzolatti, G., Cattaneo, L., Fabbri-Destro, M., & Rozzi, S. (2014). Cortical mechanisms underlying the organization of goal-directed actions and mirror neuron-based action understanding. *Physiological reviews*, 94(2), 655-706.
- Ross, L. D. (1977). The intuitive psychologist and his shortcomings: Distortions in the attribution process. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 10, pp. 173–220). New York: Academic Press.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs: General and Applied*, 80(1), 1–28.

- Ruble, T. L., & Thomas, K. W. (1976). Support for a two-dimensional model of conflict behavior. *Organizational Behavior and Human Performance*, 16, 143–155.
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, cognition and personality*, 9(3), 185-211.
- Sanderson, C. A., & Karetsky, K. H. (2002). Intimacy goals and strategies of conflict resolution in dating relationships: A mediational analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19(3), 317-337.
- Saxe, R. (2005). Hybrid vigour: reply to Mitchell. *Trends in Cognitive Sciences*, 9(8), 364.
- Saxe, R. (2006). Uniquely human social cognition. *Current opinion in neurobiology*, 16(2), 235-239.
- Scott, R. M. (2017). The developmental origin of false-belief understanding. *Current Directions in Psychological Science*, 26(1), 68-74.
- Seligman, M. E. P. (1975). On depression, development, and death. San Francisco: Freeman.
- Shahaeian, A., Peterson, C. C., Slaughter, V., & Wellman, H. M. (2011). Culture and the sequence of steps in theory of mind development. *Developmental psychology*, 47(5), 1239.
- Shamay-Tsoory, S. G., & Aharon-Peretz, J. (2007). Dissociable prefrontal networks for cognitive and affective theory of mind: a lesion study. *Neuropsychologia*, 45(13), 3054-3067.
- Shamay-Tsoory, S. G., Aharon-Peretz, J., & Perry, D. (2009). Two systems for empathy: a double dissociation between emotional and cognitive empathy in inferior frontal gyrus versus ventromedial prefrontal lesions. *Brain*, 132(3), 617-627.
- Schaafsma, S. M., Pfaff, D. W., Spunt, R. P., & Adolphs, R. (2015). Deconstructing and reconstructing theory of mind. *Trends in cognitive sciences*, 19(2), 65-72.
- Scherer, K. R. (2005). What are emotions? And how can they be measured?. *Social science information*, 44(4), 695-729.

- Schirmer, A., & Adolphs, R. (2017). Emotion perception from face, voice, and touch: comparisons and convergence. *Trends in cognitive sciences*, 21(3), 216-228.
- Schlegel, K., Grandjean, D., & Scherer, K. R. (2014). Introducing the Geneva emotion recognition test: an example of Rasch-based test development. *Psychological Assessment*, 26(2), 666.
- Schlegel, K., Grandjean, D., & Scherer, K. R. (2014). Introducing the Geneva emotion recognition test: an example of Rasch-based test development. *Psychological Assessment*, 26(2), 666.
- Schneider, D., Slaughter, V. P., & Dux, P. E. (2017). Current evidence for automatic Theory of Mind processing in adults. *Cognition*, 162, 27-31.
- Scholl, B. J., & Leslie, A. M. (1999). Modularity, development and 'theory of mind'. *Mind & language*, 14(1), 131-153.
- Schröder-Abé, M., & Schütz, A. (2011). Walking in each other's shoes: Perspective taking mediates effects of emotional intelligence on relationship quality. *European Journal of Personality*, 25(2), 155-169.
- Schulman, P., Castellon, C., & Seligman, M. E. (1989). Assessing explanatory style: The content analysis of verbatim explanations and the Attributional Style Questionnaire. *Behaviour Research and Therapy*, 27(5), 505-512
- Schumann, K., & Dragotta, A. (2021). Empathy as a predictor of high-quality interpersonal apologies. *European Journal of Social Psychology*.
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., Bobik, C., Coston, T. D., Greeson, C., Jedlicka, C., ... & Wendorf, G. (2001). Emotional intelligence and interpersonal relations. *The Journal of social psychology*, 141(4), 523-536.
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J., & Dornheim, L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and individual differences*, 25(2), 167-177.
- Sillars, A. L. (1980). Attributions and communication in roommate conflicts. *Communications Monographs*, 47(3), 180-200.

- Singer, T. (2006). The neuronal basis and ontogeny of empathy and mind reading: review of literature and implications for future research. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 30(6), 855-863.
- Singer, T., & Tusche, A. (2014). Understanding others: Brain mechanisms of theory of mind and empathy. In *Neuroeconomics* (pp. 513-532). Academic Press.
- Slade, L., & Ruffman, T. (2005). How language does (and does not) relate to theory of mind: A longitudinal study of syntax, semantics, working memory and false belief. *British Journal of Developmental Psychology*, 23(1), 117-141.
- Sodian, B., & Kristen, S. (2010). Theory of mind. In *Towards a theory of thinking* (pp. 189-201). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Sorenson, R. L., Morse, E. A., & Savage, G. T. (1999). A test of the motivations underlying choice of conflict strategies in the dual-concern model. *International journal of conflict management*, 10(1), 25-44.
- Stanley, S. M., Markman, H. J., & Whitton, S. W. (2002). Communication, conflict, and commitment: Insights on the foundations of relationship success from a national survey. *Family process*, 41(4), 659-675.
- Stone, V., Baron-Cohen, S., Knight, R. T., Gregory, C., Lough, S., Erzinclioglu, S., & Plaisted, K. (2002). Faux Pas recognition test (adult version). *Journal of Cognitive Neuroscience*, 10, 100-105.
- Sullivan, T. N., Helms, S. W., Kliewer, W., & Goodman, K. L. (2010). Associations between sadness and anger regulation coping, emotional expression, and physical and relational aggression among urban adolescents. *Social Development*, 19(1), 30-51.
- Šolcová, I. P. (2018). *Regulace a vývoj v průběhu života*. Grada Publishing, a.s., 240.
- Tager-Flusberg, H., & Sullivan, K. (2000). A componential view of theory of mind: evidence from Williams syndrome. *Cognition*, 76(1), 59-90.
- Tehrani, H. D., & Yamini, S. (2020). Personality traits and conflict resolution styles: A meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 157, 109794.

- Tugade, M. M., & Fredrickson, B. L. (2007). Regulation of positive emotions: Emotion regulation strategies that promote resilience. *Journal of Happiness Studies*, 8(3), 311-333.
- Valente, S., & Lourenço, A. A. (2020, February). Conflict in the classroom: how teachers' emotional intelligence influences conflict management. In *Frontiers in Education* (Vol. 5, p. 5). Frontiers.
- Van de Vliert, E. (1997). *Complex interpersonal conflict behaviour: Theoretical frontiers*. Psychology Press, 200.
- Warnell, K. R., & Redcay, E. (2019). Minimal coherence among varied theory of mind measures in childhood and adulthood. *Cognition*, 191, 103997.
- Warwick, J., & Nettelbeck, T. (2004). Emotional intelligence is...?. *Personality and Individual Differences*, 37(5), 1091-1100.
- Webb, T. L., Schweiger-Gallo, I., Miles, E., Gollwitzer, P. M., & Sheeran, P. (2012). Effective regulation of affect: An action control perspective on emotion regulation. *European review of social psychology*, 23(1), 143-186.
- Weimer, A. A., Dowds, S. J. P., Fabricius, W. V., Schwanenflugel, P. J., & Suh, G. W. (2017). Development of constructivist theory of mind from middle childhood to early adulthood and its relation to social cognition and behavior. *Journal of experimental child psychology*, 154, 28-45.
- Weiner, B. (1986). *An attributional theory of motivation and emotion*. New York, NY: Springer-Verlag.
- Weiner, B. (2000). Intrapersonal and Interpersonal Theories of Motivation from an Attributional Perspective. *Educational Psychology Review*. 12. 1-14.
- Weiner, B. (2008). Reflections on the history of attribution theory and research: People, personalities, publications, problems. *Social Psychology*, 39(3), 151-156.
- Weiner, B. (2010). *Attribution Theory*.

- Weiner, Bernard & Frieze, Irene & Kukla, Andy & Reed, Linda & Rest, Stanley & Rosenbaum, Robert. (1971). Perceiving the Causes of Success and Failure.
- Wellman, H. M., & Bartsch, K. (1988). Young children's reasoning about beliefs. *Cognition*, 30(3), 239-277.
- Wellman, H. M., & Miller, J. G. (2008). Including deontic reasoning as fundamental to theory of mind. *Human Development*, 51(2), 105-135.
- Wimmer, H. & Perner, J. (1983). Beliefs about beliefs: Representation and constraining function of wrong beliefs in young children's understanding of deception. *Cognition* 13: 103–128
- Wong, C. S., & Law, K. S. (2002). The effects of leader and follower emotional intelligence on performance and attitude: An exploratory study. *The leadership quarterly*, 13(3), 243-274.
- Woodin, E. M. (2011). A two-dimensional approach to relationship conflict: Meta-analytic findings. *Journal of Family Psychology*, 25(3), 325.
- Yildirim, I., Akan, D., & Yalçın, S. (2015). Relationship between school managers' conflict management styles and interpersonal cognitive distortions. *Journal of Social Sciences*, 45(2), 147-153.
- Yoo, S. H., & Noyes, S. E. (2016). Recognition of facial expressions of negative emotions in romantic relationships. *Journal of Nonverbal Behavior*, 40(1), 1-12.
- Yu, C. S., Sardesai, R. M., Lu, J., & Zhao, J. H. (2006). Relationship of emotional intelligence with conflict management styles: an empirical study in China. *International Journal of Management and Enterprise Development*, 3(1-2), 19-29.
- Zacchilli, T. L., Hendrick, C., & Hendrick, S. (2009). The romantic partner conflicts scale: A new scale to measure conflict in dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 26, 1073-1096.
- Zeidner, M., & Kloda, I. (2013). Emotional intelligence (EI), conflict resolution patterns, and relationship satisfaction: Actor and partner effects revisited. *Personality and Individual Differences*, 54(2), 278-283.

Zhang, S. J., Chen, Y. Q., & Sun, H. (2015). Emotional intelligence, conflict management styles, and innovation performance: An empirical study of Chinese employees. *International Journal of Conflict Management*.

2.14. Přílohy

Obrázek 1: Manažerská mřížka, Blake, Moutonová.....	10
Obrázek 2: Styly řešení konfliktů, Ruble-Thomasův model	11
Obrázek 3: Styly řešení konfliktů, Rahimův model	12
Obrázek 4: Styly řešení konfliktů, model Guerrerová.....	14
Obrázek 5: Styly řešení konfliktů, Woodinův model.....	15
Tabulka 1: Přehled škál dotazníku atribučních stylů.....	51
Tabulka 2: Korelace stylů řešení konfliktů u žen.....	54
Tabulka 3: Korelace stylů řešení konfliktů u mužů	54
Tabulka 4: Korelace mezi ženskými a mužskými styly řešení konfliktů	55
Tabulka 5: Vnitrosubjektové korelace ženských sociálně-kognitivních schopností a stylů řešení konfliktů	56
Tabulka 6: Vnitrosubjektové korelace mužských sociálně-kognitivních schopností a stylů řešení konfliktů	56
Tabulka 7: Korelace mužských sociálně-kognitivních schopností a ženských komunikačních stylů	57
Tabulka 8: Korelace ženských sociálně-kognitivních schopností a mužských komunikačních stylů	58
Tabulka 9: Vnitrosubjektové korelace subškál ženských atribučních stylů	59
Tabulka 10: Vnitrosubjektové korelace subškál mužských atribučních stylů	59
Tabulka 11: Párová korelace subškál atribučních stylů.....	59
Tabulka 12: Vnitrosubjektové korelace subškál Teorie mysli a Emocionální inteligence s atribučními styly u žen	60
Tabulka 13: Vnitrosubjektové korelace subškál Teorie mysli a Emocionální inteligence s atribučními styly u mužů	60
Tabulka 14: Párová korelace subškál Teorie mysli a Emocionální inteligence mužů s atribučními styly žen.....	61
Tabulka 15: Párová korelace subškál Teorie mysli a Emocionální inteligence žen s atribučními styly mužů.....	61
Tabulka 16: Vnitrosubjektové korelace subškál ženské Teorie mysli a Emocionální inteligence	62
Tabulka 17: Vnitrosubjektové korelace subškál mužské Teorie mysli a Emocionální inteligence....	62
Tabulka 18: Párová korelace subškál Teorie mysli a Emocionální inteligence žen i mužů	63
Tabulka 19: Souvislost škál sociální kognice a kompromisního stylu na základě dyadické analýzy APIM.....	65
Tabulka 20: Souvislost škál sociální kognice a reaktivního stylu na základě dyadické analýzy APIM	67
Tabulka 21: Souvislost škál sociální kognice a dominantního stylu na základě dyadické analýzy APIM.....	69
Tabulka 22: Souvislost škál sociální kognice a separačního stylu na základě dyadické analýzy APIM	70
Tabulka 24: Souvislost škál sociální kognice a submisivního stylu na základě dyadické analýzy APIM	72

Tabulka 25: Souvislost škál sociální kognice a vyhýbavého stylu na základě dyadické analýzy APIM
..... 74